

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา
: กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย
Factors that Effect to Buddhist Latent Ritual Belief : Study in Chiang Rai
Municipality Area, Muang Chiang Rai District, Chiang Rai Province

โดย

นายพัสกร อุ่นกาศ

นายเสพบัณฑิต โหน่งบัณฑิต

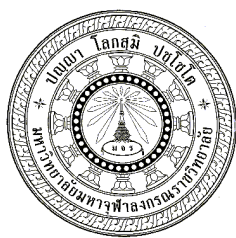
นายอรุณ สิทธิวงศ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

พ.ศ. ๒๕๕๙

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS ๖๑๐๗๕๙๐๓๐

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา
: กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
Factors that Effect to Buddhist Latent Ritual Belief : Study in Chiang Rai
Municipality Area, Muang Chiang Rai District, Chiang Rai Province

โดย

นายพัสกร อุ่ณกาศ

นายเสพบัณฑิต โหน่งบัณฑิต

นายอรุณ สิทธิวงศ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๕๙

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS ๖๑๐๗๕๙๐๓๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

ชื่อโครงการวิจัย:	ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย
หัวหน้าโครงการ:	นายพัสกร อุ่นภาค
ผู้ร่วมโครงการวิจัย	นายเสพบัณฑิต โห่งบัณฑิต นายอารุณ สิทธิวงศ์
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
ปีงบประมาณ:	๒๕๕๙/๒๐๑๖
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	สนับสนุนโดย สำนักบริหารโครงการวิจัยอุดมศึกษาและพัฒนา มหาวิทยาลัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนาของประชาชน และ ๓) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย มีขอบเขตด้านประชากรตัวอย่าง ได้แก่ ๑) พระสงฆ์ ๕ รูป ๒) เจ้าพิธีที่เป็นคฤหัสถ์ ๕ คน ๓) ประชาชนกลุ่มสวดมนต์ข้ามปี ๖๐ คน กลุ่มที่เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ๑๐๐ คน รวมทั้งสิ้น ๑๓๐ คน โดยการศึกษาวิจัยเป็นรูปแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field survey) โดยมีวิธีการศึกษาใน ๓ ลักษณะ ได้แก่ ๑) การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) ๒) การศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ ๓) การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept interview)

ผลการวิจัยพบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนมากมีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นลูกจ้าง แนนอนว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยม ซึ่งสอดคล้องกับรายได้ต่อเดือนที่พบส่วนใหญ่คือน้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท ทั้งนี้ประวัติการเคยเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่เป็นผู้เคยร่วม ๔ ครั้งขึ้นไป ในความคาดหวังหรือพรที่ขอเวลาเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่ พรไม่ประสบความสำเร็จเลย พิธีกรรมแฝงที่เคยเข้าร่วมส่วนใหญ่ คือเคยทำพิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง สิ่งที่ยืมขอพรเวลาเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่คือ ขอให้มีความสุขชาติ ในเรื่องของความสำเร็จที่ได้รับจากพิธีกรรมแฝงส่วนใหญ่ คือ ไม่ประสบความสำเร็จเลย เหตุการณ์ที่ทำให้ต้องเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่พบว่าประชากรมักทำตามประเพณีเท่านั้น เวลาที่เข้าร่วมพิธีกรรมแฝงส่วนใหญ่ทำเพื่อตนเอง

ปัจจัยภายใน หมายถึง ความเชื่อที่มีภายในตัวบุคคล ทำให้ประชากรเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ คือ พิธีสืบชะตาหลวง พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง และพิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ เรียงตามลำดับน้ำหนักความเชื่อ คือ เชื่อว่าทำให้มีอำนาจ ($\bar{X}=๓.๙๓$) เชื่อว่าทำให้มีงานดี ๆ ($\bar{X}=๓.๘๖$) ทำให้อายุยืน ($\bar{X}=๓.๗๙$) ทำให้มีเมตตามหาเสน่ห์ ($\bar{X}=๓.๔๒$) ทำให้แคล้วคลาดจาก

ภยันตราย ($\bar{X}=3.33$) มีคนรัก ($\bar{X}=3.31$) หายป่วย ($\bar{X}=3.18$) ร่ำรวย ($\bar{X}=3.00$) โชคดีมีชัย ($\bar{X}=2.99$) มีบริวาร ($\bar{X}=2.98$) อุดมไปด้วยความสุขความเจริญ ($\bar{X}=2.93$) และสุดท้ายทำให้มีสมบัติได้ด้วย ($\bar{X}=2.84$).

ปัจจัยภายนอก หมายถึง การสื่อสารชักชวนจากภายนอกตัวบุคคล เรียงตามลำดับน้ำหนักความสำคัญแห่งปัจจัยภายนอกที่เป็นสื่อให้ประชาชนต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง คือ ความศักดิ์สิทธิ์ ($\bar{X}=3.55$) การประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}=3.17$) ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นพระภิกษุ ($\bar{X}=3.17$) ฝันร้าย ($\bar{X}=3.08$) หน่วยงานที่รู้จักเป็นผู้จัดพิธีกรรม ($\bar{X}=3.08$) ตามประเพณีโบราณ ($\bar{X}=3.06$) ดวงตก ($\bar{X}=3.05$) วันพิเศษของชีวิต ($\bar{X}=2.99$) ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นคฤหัสถ์ ($\bar{X}=2.97$) ญาติป่วย ($\bar{X}=2.94$) ตัวเองป่วย ($\bar{X}=2.90$)

สรุป ปัจจัยภายในของตัวบุคคล ($\bar{X}=3.23$) (S.D.=1.31) มีผลต่อความเชื่อและการตัดสินใจเข้าร่วมในพิธีกรรมแฝงมากกว่าปัจจัยภายนอก ($\bar{X}=3.09$) (S.D.=1.22) โดยมีค่าเฉลี่ย \bar{X} ต่างต่างกันถึง 0.14 แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อที่มีมาแต่กำเนิดเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง มากกว่าปัจจัยภายนอก ส่วนคุณค่าของพิธีกรรมแฝงนั้น ประกอบด้วย ๑) คุณค่าเชิงวัฒนธรรมด้านจิตใจ ด้านประเพณี ด้านทุนทางสังคม ๒) คุณค่าเชิงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในหมู่คณะ ความสันติสุขในชุมชน ๓) คุณค่าเชิงมูลค่า ก่อให้เกิดอาชีพ มีรายได้ และก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

คำสำคัญ: ปัจจัย, ความเชื่อ, พิธีกรรมแฝง, พุทธศาสนา

Research's Title: Factors that Effect to Buddhist Latent Ritual Belief : Study in Chiang Rai Municipality Area, Muang Chiang Rai District, Chiang Rai Province

Research's Leader: Mr.Passagorn Un-gard

Research Team: Mr.Sepbandit Hnongbundit, Mr.Aroon Sitthivong

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Rai Sungka Collage

Fiscal Year: B.E.๒๕๕๙/B.C.๒๐๑๖

Research Fund: National Research Universities, Office of the Higher Education Commission (OHEC), and Buddhist Research Institute, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

This research aims to ๑) study the beliefs and Latent Rituals in the Buddhist. ๒) study the factors affecting the beliefs in Latent rituals in the Buddhists and ๓) analyze the value of Latent rituals in the Buddhists : A case Study in Chiang Rai Municipality Area, Muang District, Chiang Rai Province. The Sample population include ๕ Monks & persons which is Organizer, Group of pray in new year day ๖๐ persons and Group ever join latent rituals ๑๐๐ persons. Total population are ๑๗๐ peoples. By Methodology is Mixed Method Research Model between Qualitative and Quantitative research by Field survey ๓ levels include ๑) Documentary Research ๒) Qualitative research and ๓) Quantitative research. Storage device are Questionnaire and In-Dept interview.

The research found that: Most population are females, Most ๓๑-๔๐ years old , Most are employee, most has Lower secondary education, Earnings less than ๑๐,๐๐๐ Baht, most ever ๔ times join latent rituals, In the blessing Most Never succeeded, In participation Latent rituals ๔ things Most ever join Thavay Tung Ngern Tung Thong, In the blessing Most blessing to good healthy, In situation invite to join latent rituals Most is only practice follow the tradition , and most people make for myself.

Internal factors mean a belief in the person is a factors to belief latent rituals can Make become an authority ($\bar{X}=๓.๙๓$), Make to get a good job ($\bar{X}=๓.๘๖$), longer age than general person ($\bar{X}=๓.๗๙$), Make mercy great ($\bar{X}=๓.๔๒$), Make it safe

($\bar{X}=3.33$), Popular ($\bar{X}=3.33$), Rich ($\bar{X}=3.00$), Have a good luck ($\bar{X}=2.55$), have person to support ($\bar{X}=2.55$), Happiness ($\bar{X}=2.55$) and Have a treasure ($\bar{X}=2.55$) respectively.

External factors Mean is External Persuasion Communication make person need to join the Latent rituals. The External factors to make person want join respectively include First is belief about that to has Holiness ($\bar{X}=3.55$), support by Public relations ($\bar{X}=3.33$), The ritualist is a Monk ($\bar{X}=3.33$), Nightmare ($\bar{X}=3.00$), The agency itself is organized ($\bar{X}=3.00$), Tradition ($\bar{X}=3.00$), Bad luck ($\bar{X}=3.00$), Special day ($\bar{X}=2.55$), The ritualist is a People ($\bar{X}=2.55$), Sick relatives ($\bar{X}=2.55$) and Myself sick ($\bar{X}=2.55$).

Conclude Internal factors ($\bar{X}=3.23$) (S.D.=1.31) Influence to believe and decision-making attend the ceremony more than External factors ($\bar{X}=3.00$) (S.D.=1.31) at $\bar{X}=0.23$. The value of the latent rituals include : ๑) Cultural values such as Psychic, Traditional and Social capital ๒) Lifestyle values such as unity, participation and Peace in the community and ๓) Economic values such as career, income and Buddhist Tourism.

Key word : Factor, Belief, Latent Ritual, Buddhist

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย” ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนการทำงานวิจัย จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักบริหารโครงการวิจัยอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิตย์ อากาศโร,ดร.) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และได้รับความร่วมมือในการลงพื้นที่สำรวจ เก็บข้อมูล และในพื้นที่เทศบาลเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ ในการเก็บข้อมูลทั้งจากการทอแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ขอขอบคุณสำนักบริหารโครงการวิจัยอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา(สกอ.) สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สนับสนุนงบประมาณวิจัยในครั้งนี้.

พัสกร อุ่นภาค และคณะ

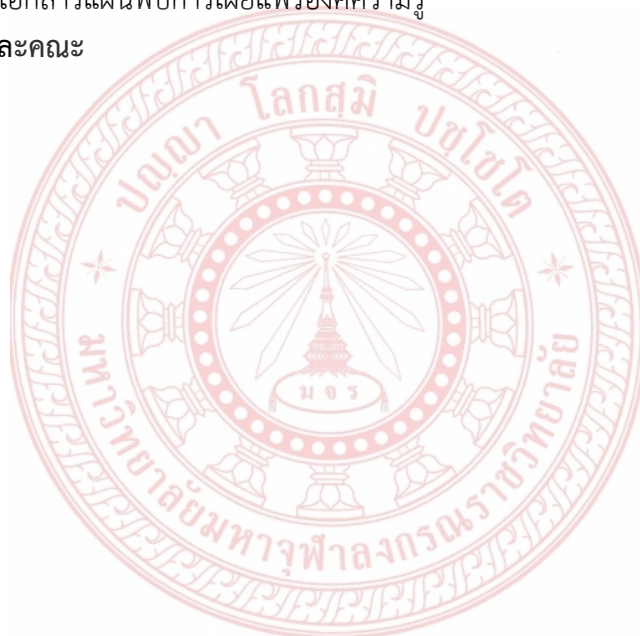
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

๒๕๖๐

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
สารบัญตาราง	ฉฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย	๒
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๒
๑.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๓
๑.๕ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๓
๑.๖ นิยามศัพท์	๓
บทที่ ๒ ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๒.๑ แนวคิดเรื่องปัจจัย	๕
๒.๒ แนวคิดเรื่องความเชื่อ	๕
๒.๓ แนวคิดเรื่องพิธีกรรม	๙
๒.๔ พิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนา	๑๑
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๐
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๓๖
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๓๖
๓.๒ พื้นที่ศึกษา	๓๗
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย	๓๙
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๔๐
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๔๑
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๔๒
๓.๗ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย	๔๒
๓.๘ สรุป	๔๓
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๔๔
๔.๑ ข้อมูลขั้นพื้นฐาน	๔๔
๔.๒ ระดับความคิดเห็นปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝง	๕๑
๔.๓ คุณค่าของพิธีกรรมแฝง	๗๗
๔.๔ การสังเคราะห์ข้อมูล	๘๑
๔.๕ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ	๘๖

บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ	๘๘
๑.การสรุปผลการวิจัย	๘๘
๒.การอภิปรายผล	๙๒
๓.ข้อเสนอแนะ	๙๕
บรรณานุกรม	๙๖
ภาคผนวก	๙๙
- ภาคผนวก ก บทความวิจัย	๙๙
- ภาคผนวก ข หนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์	๑๑๖
- ภาคผนวก ค แบบสอบถาม	๑๒๖
- ภาคผนวก ง กรอบคำถามในการสัมภาษณ์	๑๒๙
- ภาคผนวก จ เอกสารแผ่นพับการเผยแพร่องค์ความรู้	๑๓๐
ประวัติผู้วิจัยและคณะ	๑๓๒

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับ

หน้า

๘๗

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ กลุ่มตัวอย่างสวดมนต์ข้ามปี	๓๘
๓.๒ กลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมพิธีกรรมแผ่	๓๘
๔.๑ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละด้านเพศ	๔๔
๔.๒ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละด้านอายุ	๔๕
๔.๓ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละด้านอาชีพ	๔๕
๔.๔ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละด้านการศึกษา	๔๖
๔.๕ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละด้านรายได้/เดือน	๔๖
๔.๖ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละจำนวนครั้งที่เคยร่วมพิธีกรรมแผ่	๔๗
๔.๗ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละจำนวนความคาดหวังที่ประสบผลสำเร็จ	๔๗
๔.๘ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละพิธีกรรมแผ่ที่เคยเข้าร่วม	๔๘
๔.๙ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละพรที่นิยมขอเวลาร่วมพิธีกรรมแผ่	๔๘
๔.๑๐ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละชนิดของพรที่ประสบผลสำเร็จ	๔๙
๔.๑๑ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละของเหตุการณ์ที่ทำให้เข้าร่วมพิธีกรรมแผ่	๔๙
๔.๑๒ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละการเข้าร่วมพิธีกรรมแผ่เพื่อใคร	๕๐
๔.๑๓ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๑	๕๑
๔.๑๔ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๒	๕๒
๔.๑๕ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๓	๕๓
๔.๑๖ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๔	๕๔
๔.๑๗ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๕	๕๕
๔.๑๘ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๖	๕๖
๔.๑๙ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๗	๕๗
๔.๒๐ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๘	๕๘
๔.๒๑ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๙	๕๙
๔.๒๒ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๑๐	๖๐
๔.๒๓ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๑๑	๖๑
๔.๒๔ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๑๒	๖๒
๔.๒๕ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๑๓	๖๓
๔.๒๖ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๑๔	๖๔
๔.๒๗ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๑๕	๖๕
๔.๒๘ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๑๖	๖๖
๔.๒๙ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๑๗	๖๗
๔.๓๐ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๑๘	๖๘
๔.๓๑ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๑๙	๖๙

๔.๓๒ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๒๐	๗๐
๔.๓๓ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๒๑	๗๑
๔.๓๔ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๒๒	๗๒
๔.๓๕ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๒๓	๗๓
๔.๓๖ ค่าความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามความคิดเห็นข้อที่ ๒๔	๗๔
๔.๓๗ สรุปค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยภายใน	๗๕
๔.๓๘ สรุปค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยภายนอก	๗๖
๔.๓๙ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยภายในกับปัจจัยภายนอก	๗๗
๔.๔๐ พิธีกรรมที่เป็นประเพณีและธรรมเนียมนิยม	๘๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา

สังคมประเทศไทยในปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นสังคมที่มีความเจริญเติบโต และมีการแข่งขันสูง แต่ก็ยังประสบกับปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาทางการเมือง ภาวะเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัว ฯลฯ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของคนในสังคม ทำให้คนในสังคมเกิดความเครียด ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ทำให้คนในสังคมมองหาที่พึ่งทางใจ และพิธีกรรมต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาที่มีความหลากหลายและรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามความเชื่อของแต่ละบุคคล เพื่อหาที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยที่บางคนอาจหาทางออกเพื่อเป็นการระบายความเครียด โดยการเข้าวัดเพื่อหาความสงบ ทำบุญตักบาตร ปล่อยนก ปล่อยปลา สะเดาะเคราะห์ ตัดกรรม ฯลฯ ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้ถือว่าเป็นพิธีกรรมที่แฝงมากับพุทธศาสนาเพราะถือได้ว่าสังคมในประเทศไทยเป็นสังคมที่มีคนนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ ๙๔.๘ ของประชากรทั้งประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ ๒๕๕๑)

การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมทางความคิดความเชื่อที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงทางด้านจิตใจ เนื่องจากความสุขที่เกิดขึ้นในจิตใจนั้นเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งถึงแม้โลกปัจจุบัน วิทยาศาสตร์จะเข้ามามีอิทธิพลอย่างสูงในหลายด้าน แต่ก็มีอีกหลายเรื่องที่ว่าวิทยาศาสตร์ไม่สามารถตอบสนองความต้องการ และอธิบายปรากฏการณ์บางอย่างได้ ทำให้ความเชื่อทางพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์เข้ามามีอิทธิพลในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้มนุษย์มีความเข้าใจ และรู้สึกอบอุ่นใจในหลายเรื่องราว

เมื่อพิจารณาสภาพสังคมในปัจจุบันแล้ว ปฏิเสธไม่ได้ว่าพิธีกรรมที่แฝงมีมากมายและหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะวัฒนธรรมความเชื่อพิธีกรรมทางพุทธศาสนาที่มีอยู่ในชุมชนเมืองเพิ่มขึ้น พิธีกรรมของพระพุทธรูปจริง ๆ มีไม่มากและไม่ลึกซึ้งซับซ้อนอะไร สามารถอธิบายเหตุผลและเป้าหมายของพิธีกรรมนั้น ๆ ได้ แต่พิธีกรรมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันมีมากมาย โดยทั่วไปมักจะเข้าใจในสาระและเป้าหมายของพิธีกรรมว่าทำเพื่ออะไร จึงปฏิบัติกันตามประเพณีที่สืบ ๆ กันมา เมื่อไม่ทราบสาระของพิธีกรรม นาน ๆ เข้าก็เลยทิ้งสาระของพิธีกรรมไปคงปฏิบัติด้วยความไม่รู้ไม่เข้าใจหรือเปลี่ยนแปลงเจตนาดั้งเดิมของพิธีกรรมไป สำหรับความเชื่อที่ผิดออกไปจากหลักคำสอนของพระพุทธรูป อันได้แก่ การเชื่อปาฏิหาริย์ อำนาจดลบันดาลจากเทวดาหรือเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์นอกพระพุทธศาสนา

ดังนั้นผู้ทำการวิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาถึง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย” โดยผู้ทำการวิจัยหวังว่าผลของการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนบุคคลทั่วไปที่จะนำผลจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับพฤติกรรมความเชื่อ นอกจากนั้นเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อพิธีกรรมทางพุทธศาสนา และเพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความเชื่อที่ถูกต้อง โดยเอาความเชื่อไป

ตั้งที่พระรัตนตรัย ถือเป็นสรณะ ความเชื่อในกฎแห่งกรรม เชื่อว่าการกระทำต่าง ๆ สำเร็จด้วยการกระทำด้วยตัวของมนุษย์เอง หากทำถูกต้องตามเหตุและผล ไม่จำเป็นต้องอาศัยอำนาจภายนอก สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาดลบันดาล หากสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขให้มีความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนาแล้ว จะนำไปสู่การพัฒนาจริยธรรม คือ ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม เพราะเมื่อเชื่อในกฎแห่งกรรม ย่อมก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง^๑

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา เขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย
๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย
๓. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา เขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย ไว้ ๓ ประเด็น ได้แก่ ๑) ความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ๒) ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย ๓) คุณค่าของพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย นอกจากนี้ยังศึกษาถึง ความหมายของพิธีกรรม องค์ประกอบของพิธีกรรม และอิทธิพลพิธีกรรมที่มีต่อสังคมไทย

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากรตัวอย่าง

- ๑) พระสงฆ์ จำนวน ๕ รูป
- ๒) คณะกรรมการวัด จำนวน ๕ คน
- ๓) อุบาสก อุบาสิกา กลุ่มสวดมนต์ข้ามปี ๓ วัด วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ และวัดเจ็ดยอด วัดละ ๒๐ คน รวมจำนวน ๖๐ คน และอุบาสก อุบาสิกาประเพณีวัตรจำศีลอุโบสถ ๕ วัด ได้แก่ วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ วัดกลางเวียง วัดเจ็ดยอด และวัดศรีทรายมูล วัดละ ๒๐ คน รวมจำนวน ๑๐๐ คน รวมประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๑๖๐ คน

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **พุทธธรรม**, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ท่าพระจันทร์. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๘. (หน้า ๔๘๑-๔๘๒)

๑.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาที่เกี่ยวข้องต่างๆแล้วสามารถกล่าวถึงสมมติฐานได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ จำนวนครั้งการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง จำนวนครั้งความสำเร็จหลังการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง พิธีกรรมแฝงที่เคยเข้าร่วมปฏิบัติ ความคาดหวังที่นิยมขอจากพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ความสำเร็จอันเนื่องมาจากพิธีกรรมแฝง เหตุการณ์ที่ทำให้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง การเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงเพื่อใคร

๑.๕ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๕.๑ ทราบความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา เขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

๑.๕.๒ ทราบระดับความคิดเห็นอันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

๑.๕.๓ ทราบคุณค่าของพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

๑.๖ นิยามศัพท์

- พิธีกรรม (Rite) หมายถึง การกระทำหลากหลายที่ทำประจำโดยเฉพาะกิจกรรมทางศาสนาและประเพณี มีการบูชา ตามแบบแผน แนวทาง หรือวิธีทำงานพิธีต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ให้ถูกต้อง เป็นการกระทำกิจกรรมต่อสิ่งที่เชื่อเคารพ ศรัทธาอย่างเป็นรูปแบบและพิธีการ ซึ่งรูปแบบที่ถูกต้องเป็นรูปแบบที่ถูกต้องตามข้อกำหนดไว้อย่างเป็นลำดับและมีขั้นตอนเสมอ

- พิธีกรรมแฝง (Latent Ritual) หมายถึง พิธีสืบชะตาหลวง พิธีอาบน้ำจันทร์ (อาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ) พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ต่อชาตบูชาโชค พิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง

- ความเชื่อ (Faith) หมายถึง การที่บุคคลมีความเข้าใจว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ๆ ที่ตนเชื่อปฏิบัติตามและหรือทำตามพิธีกรรมนั้น ๆ จักก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนทางใดทางหนึ่ง (จิตและกาย) ในอนาคตกาล

- ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ (Factors affect to the Faith) หมายถึง สิ่งที่เกิดหนุน หรือสิ่งที่อำนวยให้ หรือสิ่งที่มีอิทธิพลให้ บุคคล มีความหวังมากขึ้นต่อการเชื่อในพิธีกรรมนั้น ๆ จนก่อให้เกิดความทะยานอยากในการปฏิบัติตามหรือกระทำตามพิธีกรรมนั้น ๆ ให้มากขึ้น เพื่อความเจริญมากยิ่งขึ้นในอนาคตกาล

บทที่ ๒

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย มีหลักการและแนวคิด ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเรื่องปัจจัย
- ๒.๒ แนวคิดเรื่องความเชื่อ
- ๒.๓ แนวคิดเรื่องพิธีกรรม
- ๒.๔ พิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนา
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเรื่องปัจจัย

ความหมายของปัจจัย

ปัจจัย อ่านว่า ปัด-ใจ แปลว่า สิ่งเกื้อหนุนอำนวยความสะดวก มูลเหตุ, หนทาง, เหตุอันให้ผล เป็นไป เครื่องเกื้อหนุน ของสำหรับอาศัยใช้, เครื่องอาศัยของชีวิตมี ๔ อย่าง คือ ฝ้านุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค รวมเรียกปัจจัย ๔ หรือ จตุปัจจัย^๒

ปัจจัย หมายถึง เหตุอันเป็นทางให้เกิดผล, หนทาง, เช่น การศึกษาเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้ ความสามารถ, องค์ประกอบ, ส่วนประกอบ, เช่นปัจจัยในการผลิต, คำว่า “ปัจจัย” กับ คำว่า “เหตุ” มักใช้แทนกันได้; เครื่องอาศัยยังชีพ, เครื่องอาศัยเลี้ยงชีวิตของบรรพชิตในพระพุทธศาสนา ๔ อย่าง คือ จีวร (ฝ้านุ่งห่ม) บิณฑบาต (อาหาร) เสนาสนะ (ที่อยู่) คิลานเภสัช (ยา) รวมเรียกว่า จตุปัจจัย คือ ปัจจัย ๔ โดยปริยายหมายถึงเงินตราก็ได้ (มักใช้แก่ภิกษุสามเณร); ทางบาลีไวยากรณ์ส่วนเติมท้ายธาตุ หรือศัพท์เพื่อแสดงความหมายเป็นต้น.^๓

ปัจจัย (Factor) แปลว่า เหตุ, เหตุอันเป็นทางให้เกิดผล^๔ จากคำกล่าวเบื้องต้นนั้น “ปัจจัย” จึงพอสรุปได้ว่า สิ่งที่เป็นมูลเหตุในการเกื้อหนุน อำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิต หรือการทำงาน ต้องมีปัจจัยบางอย่างเป็นเครื่องเกื้อหนุน ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น ๒ คือ

^๒ พจนานุกรมแปล ไทย-ไทย อ.เปลื้อง ณ นคร. ปัจจัย, ออนไลน์ทาง<https://dictionary.sanook.com> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^๓ พจนานุกรมไทย ตีอทคอม. ปัจจัย. ข้อมูลออนไลน์ทาง <http://xn--๑๒cnocga๑azjg๑mt๑h.com> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^๔ ลองดู ดิกซ์. ปัจจัย, ข้อมูลออนไลน์ทาง <https://dict.longdo.com> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๙.

๑) ปัจจัยภายใน หมายถึง สิ่งเกื้อหนุนจากภายในตัวบุคคล มี การศึกษา (Education) พลังใจ (Mind power) เป็นต้น ซึ่งปัจจัยภายในอาจหมายถึง การคาดหวัง (Expectation) ความต้องการ (Need) ความร่ำรวย (Richness)

๒) ปัจจัยภายนอก หมายถึง สิ่งเกื้อหนุนจากภายนอกตัวบุคคล มี อุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น อุปกรณ์ดังกล่าวขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่จะทำ ซึ่งหมายความรวมถึง สภาพดิน ฟ้า อากาศ เวลา เป็นต้น ด้วย ดังนั้น ปัจจัยนี้จึงหมายถึงรวมเอาทุกสิ่งทุกอย่างที่ใช้ให้ก่อประโยชน์แก่ตนเอง และขึ้นกับว่าจะเลือกใช้ปัจจัยใด ต่อกิจกรรมใดหรือปัจจัยใดจะส่งผลต่อสิ่งใดนั่นเอง

ความสำคัญของปัจจัย

ปัจจัยมีความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมมาก เพราะในแต่ละกิจกรรมหรือแต่ละความเป็นไปของชีวิต หากไม่มีปัจจัยเกื้อหนุนที่เหมาะสมแล้ว ย่อมไม่เกิดความสำเร็จแน่นอน เช่น การสร้างตึก หากไม่มี อิฐ หิน ปูน ทราย เป็นปัจจัยเกื้อหนุน หรือไม่มีคนงานก่อสร้าง ตึกก็ย่อมไม่สำเร็จ ดังนั้น ปัจจัยต่าง ๆ จึงสำคัญต่อทุก ๆ กิจกรรม ทั้งทางวัตถุและอวัตถุ

๒.๒ แนวคิดเรื่องความเชื่อ

ความหมายของความเชื่อ

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ - ไทย^๕ ให้ความหมายเกี่ยวกับความเชื่อไว้ ๒ นัยด้วยกันคือ

๑. การยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งได้ว่าเป็นความจริง การยอมรับเช่นนี้โดยสารถะสำคัญแล้วเป็นการรับเชิงพุทธิปัญญา แม้ว่าจะมีอารมณ์สะเทือนใจเข้ามาประกอบร่วมด้วย ความเชื่อจะก่อให้เกิดภาวะทางจิตขึ้นในบุคคลซึ่งอาจจะเป็นพื้นฐาน สำหรับการกระทำโดยสมัครใจของบุคคลนั้น ความเชื่อ อาจจะมีพื้นฐานจากหลักฐานข้อเท็จจริงที่เชื่อได้หรือมีพื้นฐานจากความเดียดฉันท์จากความรู้สึกเอาเอง หรือจากลักษณะที่ทำให้เกิดความเข้าใจไขว้เขวก็ได้ เพราะฉะนั้น ความเชื่อจึงมิได้ขึ้นอยู่กับความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเนื้อหาความเชื่อแปลกวิถดถาวรก็ได้ คนเราอาจจะกระทำการอย่างแข็งขันจริงจัง หรืออย่างบ้ำคลั่งด้วยความเชื่อที่ผิดได้เท่าๆ กับที่ทำด้วยความเชื่อที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม การทำที่ใช้สติปัญญาใด ๆ ก็ตาม ย่อมต้องอาศัยความเชื่ออยู่ด้วยเสมอ แต่สติปัญญาเองนั้นอาจใช้มาทดสอบความเชื่อและตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องพื้นฐานความเชื่อขึ้นได้

๒. การยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งว่า เป็นจริงโดยที่ยังมิได้พิสูจน์ได้โดยวิธีการของวิทยาศาสตร์จากคำจำกัดความต่าง ๆ ข้างต้น จึงพอสรุปความหมายของความเชื่อไว้ว่า “ความเชื่อ” หมายถึง การยอมรับต่าง ๆ ว่าเป็นจริง มีอยู่จริง และมีอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงด้วยเหตุผล แต่เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มชนหรือสังคม

^๕ พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.พิมพ์ครั้งที่ ๓, (ฉบับปรับปรุง). ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๗.

ธวัช ปุณโณทก^๖ กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อ คือ การยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆ หรือสังคมมนุษย์นั้นๆ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัวสิ่งเหล่านี้ เรียกว่าความเชื่อ ฉะนั้นความเชื่อจึงมีขอบเขตกว้างขวางมาก ไม่เพียงแต่จะหมายถึงความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย (belief in spiritual beings) ภูตผี คาถาอาคม โชคลาง ไสยเวทต่างๆ ยังรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มนุษย์ยอมรับนับถือ เช่น ต้นไม้ (ต้นโพธิ์ ต้นไทร) ป่าเขา เป็นต้น

มานิต มานิตเจริญ^๗ กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง เห็นจริงด้วย วางใจ ไว้วางใจ มั่นใจ และนับถือ **ทัศนีย์ ทานตวณิข^๘** กล่าวว่า “ความเชื่อ” คือการยอมรับนับถือว่าเป็นความจริง หรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้ อาจมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ หรืออาจไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงได้

สุนทรী โคมิน^๙ กล่าวว่า “ความเชื่อเป็นความนึกคิดยึดถือ โดยที่เจ้าตัวจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม เป็นสิ่งที่สามารถจะศึกษาและวัดได้จากคำพูดและการกระทำของคน”

การเกิดของความเชื่อ

ชัยพร วิชชาวุธ^{๑๐} ได้กล่าวถึงสิ่งที่ใช้กำหนดความเชื่อของบุคคล ว่ายึดหลักดังต่อไปนี้

๑. หลักความสงสัย
๒. หลักความรู้สึกรู้สึก เป็นการใช้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเป็นหลักในการตัดสินใจ
๓. หลักเหตุผล
๔. หลักประจักษ์ ซึ่งได้แก่การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสของเราเอง การรับรู้เช่นนี้ ได้

จากการรวบรวมข้อมูลในเชิงวิทยาศาสตร์ เช่น การสังเกต การทดลอง การวิจัย นอกจากหลักทั้ง ๔ ประการที่กล่าวข้างต้นแล้ว สิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อในเรื่องต่างๆ นั้น ยังพิจารณาได้จากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว การถ่ายทอด ทางศาสนา จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี อิทธิพลของเพื่อนสนิท อิทธิพลของกลุ่ม การได้รับประสบการณ์ตรง การได้รับประสบการณ์ตรง การได้รับการศึกษา การให้ความรู้สึกที่ถูกต้อง การโฆษณาชวนเชื่อจากสื่อมวลชน

ความเชื่ออาจจะเกิดได้จากหลายปัจจัย ดังนี้

^๖ ธวัช ปุณโณทก. ความเชื่อพื้นฐานอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒.

^๗ มานิต มานิตเจริญ. พจนานุกรมไทย ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑๓ (ปรับปรุง-เพิ่มเติมใหม่), กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, ๒๕๓๗.

^๘ ทัศนีย์ ทานตวณิข. คติชาวบ้าน, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน. ชลบุรี. ๒๕๒๓.

^๙ สุนทรী โคมิน. ความเชื่อ, ข้อมูลออนไลน์ทาง <http://www.stou.ac.th> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙

^{๑๐} ชัยพร วิชชาวุธ. แนวทางการพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม : จริยธรรมกับการศึกษา. ซีระพร อูวรรณโณ บรรณาธิการ, กรุงเทพมหานคร, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

๑) เกิดจากประสบการณ์ตรง เป็นความเชื่อที่บุคคลได้ประสบมาด้วยตนเอง อาจด้วยความบังเอิญ เป็นเรื่องของธรรมชาติ หรือมีผู้ทำให้เกิดขึ้นก็ตาม ทั้งนี้อาจจะเป็นจริงหรือไม่เป็นจริงก็ได้

๒) เกิดจากการได้รับข่าวสารต่อๆ กันมา หรืออ้างถึงคำโบราณที่ยึดถือกันมา หรือการโฆษณาชวนเชื่อ เป็นความเชื่อที่เกิดจากการกล่าวอ้างต่อๆ กันมาก หรืออ้างถึงคำกล่าวโบราณที่เชื่อถือและยอมรับกันมา หรือใช้สื่อต่างๆ ในการโฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งสามารถโน้มน้าวให้ผู้ฟังเชื่อถือได้

๓) เกิดจากการที่ได้ปฏิบัติสืบต่อๆ กันมาของคนรุ่นก่อน เป็นความเชื่อที่เกิดจากพิธีกรรม หรือการปฏิบัติที่ทำสืบต่อกันมา อาจถือเป็นเรื่องของวัฒนธรรมและประเพณีทางสังคม ซึ่งสร้างให้เกิดความเชื่อในกลุ่มคนได้ง่าย

๔) เกิดจากการนึกคิดเอาเองตามความรู้สึกของตน เป็นความเชื่อที่คาดเดา หรือคิดเอาเอง หรือรู้สึกไปเอง อาจจะไม่มีความเชื่อใด ๆ มาสนับสนุน

ประเภทของความเชื่อ

ความเชื่อของสังคมไทย อาจแบ่งออกได้ ดังนี้

๑. ด้านลัทธิและศาสนา เช่น เชื่อในพลังอำนาจของพระเจ้า เชื่อในเรื่องนรก-สวรรค์ เชื่อในเรื่องบาป-บุญ

๒. ด้านไสยศาสตร์ ผีสางเทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เชื่อในเรื่องคาถาอาคม การสะเดาะเคราะห์ เชื่อในเรื่องผีบ้าน ผีเรือน เชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลัง หรือสิ่งที่มีปาฏิหาริย์ต่างๆ

๓. ด้านโหราศาสตร์ เช่น เชื่อในเรื่องของการทำนายโชค ดวงชะตา

๔. ด้านฤกษ์ยาม เช่น เชื่อในเรื่องของการไม่ตัดผมในวันพุธ การหาฤกษ์ยามสำหรับการทำงานมงคลต่าง ๆ

๕. ด้านนิมิต เช่น เชื่อในความฝัน หรือ เชื่อว่ารุ่งกินน้ำห้ามเอามือชี้

๖. ด้านพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น เชื่อว่าทำพิธีสืบชะตาแล้วจะโชคดี มีอายุยืน เชื่อการบอกกล่าวผีบ้านผีเรือน เชื่อว่าจุดบั้งไฟขอฝนได้ หรือแห่แมวขอฝนได้

๗. ด้านอำนาจลึกลับ เช่น ห้ามนอนหันหัวไปทางทิศตะวันตก ให้ปลุกต้นขามหน้าบ้าน คนจะได้เกรงขาม หรือให้ปลุกต้นมะยมหน้าบ้านคนจะนิยมชมชอบ หรือให้ปลุกต้นขนุนหน้าบ้านคนจะได้สนับสนุนค้ำจุน

สรุปคำว่า “ความเชื่อ” มีความหมายหลากหลาย ดั่งนักวิชาการให้ความหมายในแง่มุมต่าง ๆ ดังนั้น ความเชื่อ จึงหมายถึง การยอมรับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นความจริงที่เราให้ความสนใจ ความจริงหรือความไว้วางใจที่เป็นรูปของความเชื่อมั่น ไม่จำเป็นต้องเป็นความจริงที่ตรงตามหลักเหตุผลตรรกะหรือหลักวิทยาศาสตร์ คนที่เชื่อในฤกษ์ยาม ถือว่า วันเวลาการโคจรของดวงดาวอาจก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อตัวเอง คนที่เชื่อเครื่องรางของขลัง เชื่อมั่นว่า เครื่องรางนั้น ๆ ให้คุณให้โทษแก่ตนได้จริง ความเชื่อจึงเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความคาดหวังว่า เมื่อตนปฏิบัติตามแล้วจะก่อให้เกิดผลที่ดีต่อตนในอนาคตตนเอง

๒.๓ แนวคิดเรื่องพิธีกรรม

ความหมายของพิธีกรรม

- ๑) พิธีกรรม หมายถึง การกระทำหลากหลายที่กระทำโดยเฉพาะกิจกรรมทางศาสนาและประเพณี^{๑๑}
- ๒) พิธีกรรม หมายถึง การบูชา แบบอย่าง หรือแบบแผน หน่วยงานที่ปฏิบัติในทางศาสนา การงานที่เกี่ยวกับพิธี และแบบหนังสือทางการทูต กรรมวิธีทางการทูต และเมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว คือแนวทาง หรือวิธีทำงานพิธีต่างๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ให้ถูกต้อง^{๑๒}
- ๓) พิธีกรรม หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมต่อสิ่งที่เชื่อเคารพ ศรัทธาอย่างเป็นรูปแบบและพิธีการ ซึ่งรูปแบบที่ว่าจะต้องเป็นรูปแบบที่ถูกต้องตามข้อกำหนดไว้อย่างเป็นลำดับและมีขั้นตอนเสมอ

องค์ประกอบของพิธีกรรม

- ๑) ความเชื่อ หรือความศรัทธา พิธีกรรมจักเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความเชื่อ ความศรัทธาต่อลัทธิศาสนานั้น ๆ
- ๒) ผู้ประกอบพิธีกรรม หมายถึงผู้ที่สามารถที่จะสื่อสารโลกมนุษย์นี้ไปยังสภาวะที่ลึกลับ หรืออำนาจลึกลับ ที่คนธรรมดาไม่สามารถที่จะสื่อไปได้ จึงต้องอาศัยผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นผู้สื่อความต้องการไปสู่อำนาจลึกลับนั้น
- ๓) ภาษา การสื่อระหว่างมนุษย์กับอำนาจลึกลับหรือพระเจ้า เทพเจ้า ผู้ประกอบพิธี มักจะใช้ภาษาที่ผิดไปจากภาษามนุษย์กลุ่มนั้น ๆ ใช้หรือบางครั้งก็จะใช้สัญลักษณ์และการทำนายเป็นการสื่อสารจากอำนาจลึกลับนั้นมาสู่มนุษย์
- ๔) พิธีกรรมนั้น ๆ มีผลต่อจิตใจผู้กระทำกล่าวคือ ผู้ที่ได้กระทำกิจกรรมตามพิธีกรรมศาสนาแล้วจะรู้สึกมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทำให้เกิดกำลังใจได้
- ๕) การใช้สัญลักษณ์^{๑๓} ในการจัดพิธีกรรมแบบต่าง ๆ จะต้องมีอุปกรณ์ ต่างๆ ตลอดจนการแสดงกิริยาท่าทาง เช่น ทำร้ายรำ การประนมมือ การไหว้ เป็นต้น
- ๖) การใช้สื่อต่าง ๆ โดยสื่อทางเสียง มีการขับร้อง บรรเลงดนตรี เพื่อให้เกิดความสงบและเอิบอัมใจ เพื่อให้พิธีกรรมนั้นเกิดความศักดิ์สิทธิ์

อิทธิพลพิธีกรรมที่มีต่อสังคมไทย

- ๑) อิทธิพลทางด้านสังคม สังคมไทยได้รับการถ่ายทอดลัทธิความเชื่อจากพระพุทธศาสนา และได้มาผสมผสานกับความเชื่อเดิม ๆ ที่เชื่อเรื่องผี อำนาจลึกลับ มาปรับให้เข้ากับยุคสมัยลงตัว

^{๑๑} A.S Hornby, *Oxford Dictionary*, (New Delhi : Oxford University Press, ๒๐๐๒), p.๑๑๐๖. .

^{๑๒} สำนักราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒*, กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊คส์, ๒๕๔๖, หน้า ๗๘๘

^{๑๓} สำนักราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒*, กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊คส์, ๒๕๔๖, หน้า ๗๗๘

๒) **อิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจ** พิธีกรรมบางอย่าง ชาวต่างชาติยอมที่จะลงทุนเข้ามาจัดในการที่จะประกอบพิธีนั้น เช่น การแต่งงานแบบล้านนา ทำให้เงินสะพัดหมุนเวียนในการส่งเสริมเทศกาลประเพณีมากมาย

๓) **อิทธิพลทางด้านการเมือง** พิธีกรรมที่มีผลต่อการเมืองโดยตรง เช่น การตั้งศาลพระภูมิ หรือสัญลักษณ์ของพรรคการเมือง ก็มักจะนำเอาพิธีกรรมทั้งสงฆ์และพราหมณ์เข้าไปประกอบพิธีกรรมเสมอ

๔) **อิทธิพลทางด้านอารมณ์** เพื่อเสริมความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ให้มีอายุยืนปราศจากโรคภัย ก็จะทำให้จิตใจตนเองเข้มแข็งมากขึ้น มีกำลังใจในการที่จะต่อสู้ปัญหาอุปสรรคอื่นๆ ที่เข้ามาบรรเทาในจิตใจ

๕) **อิทธิพลทางด้านศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี** พิธีกรรมก่อให้เกิดศิลปวัฒนธรรมอันดีงามมากมาย เช่น พิธีกรรมรดน้ำดำหัว ก่อให้เกิดธรรมเนียมปฏิบัติสืบกันมา

๒.๔ พิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนา

ความหมายของพิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนา

พิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนา หมายความว่า เป็นพิธีกรรมที่ไม่ปรากฏเด่นชัดโดยสากลในพระพุทธศาสนา เป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะท้องถิ่น ไม่เป็นที่นิยมในที่อื่นหรือไม่ปรากฏในสถานที่อื่น เช่น พิธีสืบชาติตาลวง ซึ่งแตกต่างจากพิธีกรรมทางพุทธศาสนาสากล เช่น การอุปสมบท การรักษาศีล อุโบสถ การทำบุญวันสำคัญทางพุทธศาสนา การทำบุญอุทิศ การฟังพระปาฏิโมกข์ เหล่านี้เป็นต้น เป็นพิธีกรรมสากลในพระพุทธศาสนา

พิธีกรรมแฝง (Latent Ritual)

ในที่นี้หมายถึงพิธีกรรมจำเพาะที่แอบแฝงมาในพุทธศาสนาเฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง มีพิธีสืบชะตา พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ต่อชาตบาปชบาโชค พิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้ บางพิธีเป็นกิจกรรมที่นับถือมาแต่โบราณ เป็นความเชื่อแบบผีเก่า ไม่ใช่พิธีทางพุทธศาสนา แต่ผู้ปฏิบัติสืบมามักนำมาประกอบไว้ในวัด โดยผู้จัดพิธีกรรมเป็นพระบางรูป ที่มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรม แม้บางกิจกรรมไม่มีปรากฏในพระไตรปิฎกก็ตาม กิจกรรมยังสามารถได้รับความนิยมได้เช่นกัน

พิธีสืบชะตา

ประเพณีสืบชะตา^{๑๔} เป็นประเพณีที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของคนลำปาง สืบทอดกันมาแต่โบราณกาลเพราะมีความเชื่อมั่นว่าพิธีสืบชะตานี้เป็นการต่ออายุทั้งของตัวเองและญาติพี่น้องบริวารหรือชะตาของบ้านเมืองให้มีอายุยืนยาวสืบไปก่อให้เกิดความสุขความเจริญอีกทั้งเป็นการขจัดภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะบังเกิดขึ้นให้คลาดแคล้วจากบาปเคราะห์และสิ่งชั่วร้ายทั้งหมดก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจ

^{๑๔} ประเพณีท้องถิ่นล้านนา. **พิธีสืบชะตา**, ข้อมูลออนไลน์ทาง <http://tradition-lanna.blogspot.com> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

ในการดำรงชีวิตร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งจะมีผลส่งให้บ้าน เมืองมีความสุขและมีความอุดมสมบูรณ์สืบไป

สมัยก่อนมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ได้ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างแตกฉานลึกซึ้งก็เลยมีความคิดที่จะมาทำให้บ้านเมืองและคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมอันดีจึงได้นำเอาพุทธานุภาพ ธรรมมานุภาพ สังฆานุภาพมาผสมผสานเป็นพิธีสืบชะตาขึ้นทั้งนี้เพื่อช่วยบรรเทาความทุกข์ใจความกังวลใจต่อบาปเคราะห์ต่างๆ ของมนุษย์ให้จางหายให้ประสบแต่เรื่องดีเรื่องเจริญเพราะยึดหลักที่ว่าผู้ใดหมั่นฟังธรรมเป็นนิจรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน และเป็นผู้รักษาตนไม่ประมาท ย่อมจะมีชีวิตที่ยืนยาว

วัตถุประสงค์การสืบชะตาเพื่อให้เป็นสิริมงคล และขับไล่สิ่งชั่วร้ายที่เป็นเสนียดจัญไรให้ออกไปจากบุคคลหรือสถานที่พิธีสืบชะตาเป็นประเพณีที่ได้รับอิทธิพลจากธรรมเนียมของพราหมณ์ ซึ่งได้นำมาผสมผสานกับพิธีกรรมของพุทธศาสนาได้อย่างกลมกลืน สืบชะตา มี ๒ ประเภท คือ สืบชะตาคน และ สืบชะตาหมู่บ้าน

๑. สืบชะตาหลวงให้ทุกคนในครอบครัวไปนั่งรวมกันภายในบริเวณชาตังสามเหลี่ยมที่จัดไว้ ถ้าสืบชะตาน้อยจะมีผู้สืบ ชะตาคนเดียวที่ไปนั่งในชาตังสามเหลี่ยม

๒. พระสงฆ์นำสายสิญจน์ มาผูกคอกผูกสืบชะตาทุกคนแล้วเริ่มสวด

๓. ไกล่จะจบพอสวดถึงคำว่า ชีณั ปราณั นวั นตลั สมภวั ฯลฯ ผู้เฒ่าหญิงหม้ายลงไปใต้ถุนบ้าน เริ่มเผาด้วยสายสิญจน์ ซึ่งมัดขึงไว้กับเส้นลวด โดยมีความยาวของด้ายเท่ากับ ๑ วา ของผู้สืบชะตาทุกคน การเผาเรียกว่าเผาสายสิญจน์ “ค่าคิง” ผู้ป่วยจะมีอายุยืนยาวต่อไปหรือมีความเชื่อว่าตายแล้วจะเกิดใหม่

๔. พอสวดเสร็จพิธี อาจารย์ผู้ทำอาราธนาศีล จะเป็นผู้เก็บชาตังสามเหลี่ยม

๕. การนำไปทิ้งส่วนใหญ่จะนำไปเก็บไว้ในวัดที่มีต้นโพธิ์หรือต้นไม้ใหญ่ๆ หรืออาจจะเก็บไว้ในป่าที่มีต้นไม้ใหญ่

สาระการสืบชะตาคลายกับการสะเดาะเคราะห์แต่การสืบชะตามีขั้นตอนและวิธีการยากกว่า มีวัสดุอุปกรณ์มาก แบ่งเป็น ๒ พิธี คือ

- พิธีสืบชะตาหลวง คือทำกันทั้งครอบครัว

- พิธีสืบชะตาน้อย คือทำคนเดียว

ผู้ที่สืบชะตาจะเป็นคนเจ็บป่วยหรือไม่ก็ได้ แต่เห็นว่าปีหนึ่งควรจะทำเสียครั้งหนึ่งเพื่อให้อยู่อย่างมีความสุข

วัสดุที่ใช้

๑. ขั้นตอนประกอบด้วยของอย่างละ ๔ ชิ้น

๑.๑ หมาก ๔ พลุ ๔

๑.๒ เทียน ๔ คู่

๑.๓ ฐูป ๔ คู่

๑.๔ ดอกไม้ ๔

๑.๕ เงิน ๕ บาท ๑ สลึง (๒๕ สตางค์)

๑.๖ ข้าวสาร

๑.๗ ผ้าขาวผ้าแดง

๒. วัสดุที่ใช้ประกอบพิธีสืบชะตา

- ๒.๑ ต้นกล้วย ต้นอ้อย (ให้ความหมายว่าเกิดความงอกงามสดชื่น)
- ๒.๒ ไม้งามความยาวเท่าศอกของผู้สืบชะตา
- ๒.๓ หมาก พลุ
- ๒.๔ ตุง (การตัดกระดาษแก้วให้เป็นรูปตุ๊กตา) เลือกสีประจำเทวดานพเคราะห์
- ๒.๕ ข้าวเปลือก ข้าวสาร
- ๒.๖ ผลไม้ส่วนใหญ่จะใช้มะพร้าว กล้วยทั้งดิบและสุก
- ๒.๗ กระจบอกน้ำ กระจบอกทราย ใช้กระจบอกไม้ไผ่ โดยมีข้อแม้ว่า “น้ำอยู่บนปลาย ทรายอยู่ล่าง”
- ๒.๘ ด้ายสายสิญจน์
- ๒.๙ บาตรน้ำมนต์ (น้ำมนต์ประกอบด้วยฝักส้มป่อยเผา แล้วห้ามเป่า นำไปแช่ในน้ำสะอาด)

พิธีสืบชะตาบ้าน

การสืบชะตาบ้านมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเป็นสิริมงคลให้แก่หมู่บ้าน โดยจะประกอบพิธีกรรมที่หอเสื่อบ้านหรือศาลากลางบ้านอันเป็นศูนย์รวมในการประกอบพิธีของหมู่บ้าน

ก่อนวันประกอบพิธี ชาวบ้านจะช่วยกันประดับตกแต่งหอเสื่อบ้าน หรือศาลากลางบ้านให้สวยงาม ทำความสะอาดบริเวณรอบ ๆ แล้วจัดราชวัตร ปักฉัตร และธงทิว ใช้ต้นกล้วย ต้นอ้อยประดับโดยรอบ วงด้ายสายสิญจน์รอบบริเวณพิธีทำแทนบูชาท้าวทั้งสี่และเทพารักษ์ในบริเวณนั้นมีสิ่งของที่นำมาประกอบพิธี ได้แก่ ข้าว พริกแห้ง เกลือ ขนม ข้ามต้มดอกไม้ ธูปเทียน หมาก พลุ บุหรี่ เมียง ซึ่งได้มาจากการบริจาคของชาวบ้าน

ในวันประกอบพิธี จะมีการทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ในบริเวณพิธี หลังจากนั้นพระสงฆ์สวดชัยมงคลคาถา และสวดพระปริตร เทศนาธรรมไบลาน และเทศนาธรรมสืบชะตา เพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้าย และเสนียดจัญไร หรือสิ่งอัปมงคลให้ออกไปจากหมู่บ้าน เมื่อจบพิธีแล้วก็จะประพรมน้ำมนต์แก่ผู้มาร่วมพิธีทุกคน

พิธีสืบชะตาคน

จะจัดทำในโอกาสต่าง ๆ กันเช่นขึ้นบ้านใหม่ภายหลังจากการเจ็บป่วยหรือทำให้โอกาสที่หมอดูทำนายทายทักว่าดวงชะตาไม่ดีบางครั้งทำเพื่อสะเดาะเคราะห์ ภายหลังจากประสบเคราะห์กรรมเมื่อสืบชะตาแล้วเชื่อว่าจะช่วยเสริมสร้างดวงชะตาให้ดีขึ้นอีกทั้งเป็นการบำรุงขวัญและกำลังใจของผู้ที่ประสบจากเคราะห์กรรมหรือผู้เจ็บป่วย ให้กลับคืนสภาพปกติ

สถานที่ประกอบพิธีใช้บริเวณบ้านของผู้ที่จะสืบชะตา โดยจะใช้ห้องโถง ห้องรับแขก ลานบ้าน ก็ได้ สำหรับสิ่งของที่ต้องใช้ ไม้งามขนาดเล็กนำมามัดรวมกัน มีจำนวนมากกว่าอายุผู้สืบชะตา ๑ อัน ,ไม้ค้ำครีวยาวเท่ากับความสูงของผู้เข้าพิธี ๓ ท่อน นอกจากนี้มี กระจบอกข้าว กระจบอกทราย กระจบอกน้ำ สะพานลวดเงิน-ทอง เบี้ยแถว (ใช้เปลือกหอยแทน) หมากแถว มะพร้าวอ่อน กล้วย อ้อย หมอน เสื่อ ดอกไม้ธูปเทียนและมีเทียนชัยเล่มยาว ๑ เล่ม การจัดสถานที่ใช้ไม้ค้ำครีทำเป็นกระโจม

สามเหลี่ยม ตรงกลางเป็นที่ว่างสำหรับวางดวงและสิ่งของเครื่องใช้ในพิธีจัดที่ว่างใกล้ๆ กระจอมให้เป็นที่นั่งสำหรับผู้เข้าไปรับการสืบทอด แล้ววนด้านสายสิญจน์ ๓ รอบ โยงกับเสากระจอมทั้งสามขา แล้วนำไปพันรอบพระพุทธรูป และพระที่สวดทำพิธี

โดยปกติการสืบทอดคนโดยทั่วไปใช้พระสงฆ์ประกอบพิธี ๙ รูป ส่วนการการสืบทอดคนพร้อมกับขึ้นบ้านใหม่ใช้พระ ๕ รูปขึ้นไป เพื่อสวดพระปริตร สวดชัยยะมงคลคาถา ให้ศีลให้พร ฟังเทศน์สังคหะและเทศน์สืบทอดตัวแทนที่เข้าไปนั่งในสายสิญจน์คือผู้นำครอบครัวหรือผู้ที่อาวุโสสูงสุดในครอบครัว เพื่อเป็นสิริมงคลแก่บ้านและครอบครัว

ประเพณีสืบทอด หรือสืบทอด เป็นพิธีกรรมที่ชาวล้านนานิยมทำในโอกาสต่าง ๆ เพื่อต่อดวงชะตาหรือต่ออายุให้ยืนยาว มุ่งหวังมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบายปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีความเจริญรุ่งเรือง และเพื่อความ เป็นสิริมงคล พิธีสืบทอดเป็นพิธีใหญ่ที่ต้องอาศัยคนและเครื่องประกอบพิธีจำนวนมากพิธีหนึ่ง ชาวบ้านอาจทำพิธีนี้โดยเฉพาะหรือจัดร่วมกับพิธีอื่น ๆ ก็ได้ และอาจจัดขึ้นเพื่อสืบทอดให้แก่คนทั้งฆราวาสหรือภิกษุ หรือหมู่บ้าน เมือง แม้กระทั่งช้างหรือเหมืองฝายก็ได้ แต่ต้องจัดขึ้นเพื่อสืบทอดสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพียงอย่างเดียว การสืบทอดแต่ละสิ่งอาจมีพิธีกรรมที่แตกต่างกันออกไปบ้าง ซึ่งประเพณีการสืบทอดแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานกันระหว่างความเชื่อในศาสนาพุทธ ฮินดู หรือพราหมณ์ และเรื่องผีसांगเทวดา ประเพณีสืบทอดไม่เพียงปรากฏแพร่หลายในภาคเหนือของไทยเท่านั้น แต่ยังพบได้ในสังคมของคนไทยใหญ่ ยอง และเขิน บริเวณรัฐฉานของพม่า รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ละว้าในตอนเหนือของไทยด้วย^{๑๕}

ตำนานที่มาของความเชื่อเรื่องการสืบทอด ปรากฏในคัมภีร์สืบทอดที่กล่าวถึง พระสารีบุตรเถระ อัครสาวกของพระพุทธเจ้า และมีสามเณรองค์หนึ่งชื่อ ติสสะ อายุ ๗ ปี มาบวชเรียนกับท่านเป็นเวลาหนึ่งปี วันหนึ่งพระสารีบุตรสังเกตเห็นลักษณะของสามเณรว่าจะมีอายุได้อีก ๗ วันเท่านั้น ตามตำราหมอดูและตำราดูลักษณะ ท่านจึงเรียกสามเณรมาบอกความจริง และให้กลับไปลาพ่อแม่และญาติ สามเณรเศร้าโศกเสียใจมากและเดินทางกลับบ้านด้วยดวงหน้าที่หม่นหมอง

ระหว่างทางไปพบปลาใหญ่ในสระน้ำที่กำลังแห้งเหือด และได้โปรดสัตว์คือปลาเหล่านั้นให้พ้นจากความตาย โดยช้อนปลาทั้งหมดไปไว้ในบาตรของตนและนำไปปล่อยที่แม่น้ำใหญ่ ระหว่างทางพบแก๊งของนายพราน สามเณรก็ปล่อยแก๊งอีก เมื่อเดินทางถึงบ้านจึงบอกเรื่องที่ตนจะตายแก่พ่อแม่ ทุกคนต่างสงสารสามเณรยิ่งนัก และได้เพียงแต่คอยเวลาที่สามเณรจะมรณภาพ แต่จนล่วงกำหนดไป ๗ วัน สามเณรก็ยังไม่ตาย และกลับมีผิวพรรณผ่องใสยิ่งขึ้น ญาติจึงพ้อให้สามเณรกลับไปหาพระสารีบุตร ซึ่งท่านประหลาดใจถึงกับจะเผด็จการทั้ง สามเณรจึงกราบเรียบเรื่องการโปรดสัตว์ทั้งปลาและแก๊ง การกระทำเพื่อยืดชีวิตสัตว์เหล่านั้นจึงเป็นบุญกรรมที่เป็นพลังให้พ้นจากความตายได้ด้วยตำนานนี้เองทำให้คนล้านนาจึงนิยมการสืบทอด

ประเภทและพิธีกรรมการสืบทอด

^{๑๕} นิตยา จันโทภาสกร. สืบทอด: การศึกษาเชิงวิจารณ์. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๖๖.

พิธีสืบชะตาของชาวล้านนา มีมาแต่โบราณกาลแล้วโดยมีการประกอบพิธีมาก่อนที่ พระพุทธศาสนาจะเผยแผ่เข้าสู่อาณาจักรล้านนา เนื่องจากแต่เดิมนั้นพิธีสืบชะตาถือเป็นพิธีพราหมณ์ โดยมีอาจารย์ประจำหมู่บ้านซึ่งเป็นฆราวาสที่มีความเชี่ยวชาญด้านพิธีกรรมพื้นบ้านและถือเป็นตัวแทนของพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธี ในเมื่อศาสนาพุทธเผยแผ่เข้ามาจนมีความเจริญรุ่งเรืองพิธีสืบชะตาจึงมีการผสมผสานระหว่างพิธีศาสนาพุทธกับพิธีพราหมณ์ โดยมีพระสงฆ์มาทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบพิธีสืบชะตาแทนอาจารย์ซึ่งเป็นฆราวาสจวบจนถึงปัจจุบันซึ่งพิธีกรรมสืบชะตาจึงกลายเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นตามความเชื่อของศาสนาที่ควบคู่กับการดำเนินชีวิตของคนในปัจจุบันเพื่อทำหน้าที่แก้ไขอุปสรรคปัญหาให้กับมนุษย์มาอย่างต่อเนื่องขณะเดียวกัน ก็ถ่ายทอดองค์ความรู้นั้นให้สืบสานต่อ ๆ กันมาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นรูปแบบค่านิยมประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลผลิตกรรมแบบแผนที่สังคมต้องประพฤติปฏิบัติตามและส่งผลให้เกิดความสุขทางใจของผู้เข้าพิธีในที่สุดกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น^{๑๖}

การสืบชะตาตามจารีตล้านนามี ๓ แบบ คือ การสืบชะตาคน สืบชะตาบ้านและสืบชะตาเมือง ส่วนการสืบชะตาแม่น้ำและป่าเกิดขึ้นตามบริบทของสังคมปัจจุบัน^{๑๗} ไม่สอดคล้องกับมณี พยอมยงค์^{๑๘} กล่าวว่า การสืบชะตาไม่ได้ทำเฉพาะกับคนเพียงอย่างเดียว เชื่อว่าเมื่อคนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งนั้นจะต้องมีการสืบชะตาต่อเนื่องกันไปด้วย โดยการสืบชะตาอาจแบ่งได้ ๔ ประเภท คือ การสืบชะตาเมือง การสืบชะตาบ้านหรือหมู่บ้าน การสืบชะตาคน และการสืบชะตาพืชผล

๑. การสืบชะตาเมือง มีหลักฐานปรากฏมีมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าสามฝั่งแกน กษัตริย์ล้านนาในราชวงศ์มังราย เชื่อกันว่าการสร้างบ้านแปงเมืองจะต้องมีดวงชะตาเมือง มีจุดศูนย์กลางของเมืองจะต้องหาฤกษ์ยาม ดังนั้นเมื่อบ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขก็มักจะทำพิธีสืบชะตาเมืองเพราะบ้านเมืองนั้นจะต้องมีเทพเจ้าที่ปกปักรักษาคุ้มครอง เช่น พระเสื้อเมือง พระทรงเมือง พระหลักเมือง การสืบชะตาเมืองจึงเป็นพิธีที่แสดงออกซึ่งความเคารพตักตวงต่อผู้ที่พิทักษ์รักษาบ้านเมืองให้อยู่รอดปลอดภัย ในทางกลับกันหากมีเหตุการณ์ผิดปกติในบ้านเมือง เป็นเหตุให้ได้รับความเดือดร้อนด้วยประการต่าง ๆ ก็มักจะจัดให้มีการสืบชะตาเมืองด้วยเช่นกัน

๒. การสืบชะตาบ้าน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ชะงับไล่สิ่งที่เป็นเสนียดจัญไรในหมู่บ้าน และเพื่อให้เกิดมงคลแก่หมู่บ้านนั้น ๆ ในปีหนึ่งมักจะจัดให้การสืบชะตาบ้านหนึ่งครั้ง และมักจะทำก่อนเข้าพรรษา บางแห่งก็ทำในวันปากปี และทำกันที่ “หอเสื้อบ้าน” โดยชาวบ้านจะมาช่วยกันเตรียมสถานที่ มีการประดับฉัตร ธง ตันกล้วย ตันอ้อย ด้ายสายสิญจน์ ปักธงทิวต่างๆ และทำที่บูชาสังเวท้าวทั้งสี่และเทพยดาอารักษ์ พระเสื้อบ้าน พระเสื้อเมือง

^{๑๖} พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ ,สมจิต ขอนวงศ์, ระวีโรจน์ ศรีคาภา และพระศักดิ์ดา สุวรรณทา. สืบชะตา ล้านนา: แนวคิดและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและจิตวิญญาณของชุมชนในล้านนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่. ๒๕๕๗.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน (บทคัดย่อ)

^{๑๘} มณี พยอมยงค์. ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย. เชียงใหม่: เอกสารวิชาการชุดล้านนาคติศึกษา ลำดับที่ ๓ โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๔๓.

เครื่องบูชาส่วนใหญ่คล้ายกับพิธีสืบชะตาคน คือ มีกระโจมสามขาตั้งไว้กลางหมู่บ้านบริเวณที่เรียกว่า “ใจบ้าน” และมีส่วนประกอบต่าง ๆ ที่นิยมให้มีจำนวนเท่าอายุหรือมากกว่าอายุ ในการสืบชะตาคนนั้น ส่วนในการสืบชะตาบ้านให้มีจำนวน ๑๐๘ แทน ส่วนที่ยาวเท่าคิง (เท่าตัวหรือร่างกาย) คณะผู้ให้ยาวเท่ากับคนที่ยาวที่สุดในหมู่บ้าน ส่วนสายสัญญาณใช้ซึ่งในระดับเหนือศีรษะรอบหมู่บ้าน ปลายทั้งหมดจะรวมกันอยู่ที่พระพุทธรูปบริเวณใจบ้านที่ประกอบพิธี ทั้งนี้เจ้าของบ้านแต่ละหลังจะนำสายสัญญาณที่วางรอบบ้านตัวเองมาเชื่อมต่อกับสายสัญญาณส่วนกลาง นอกจากนี้ยังมีเฉลวขนาดใหญ่ ปักไว้ตามมุมหมู่บ้าน ๔ มุม และแขวนไว้ตามปากทางเข้าหมู่บ้าน และมีอาหารและเครื่องไทยทาน สายด้านขุบน้ำมันยาวเท่าคิง จำนวนเท่าคนในครอบครัว เฉลวขนาดเล็กแขวนขวางประตูบ้านเหนือศีรษะหลังจากเสร็จพิธี น้ำมันสั้มป่อย บางหมู่บ้านอาจมีตุ้งหลวงแขวนบริเวณรอบพิธี

ใน “วันดา” หรือ “วันแตงดา” ก่อนการทำพิธี ชาวบ้านจะนำสิ่งของและเงินไปรวมกันเพื่อทำบุญ หรือบางแห่งแต่ละบ้านอาจนำอาหารมาทำบุญเลี้ยงพระร่วมกัน โดยจะเริ่มพิธีด้วยการทำบุญ ตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ที่นิมนต์มาสวดพระปริตรและชัยมงคล การสืบชะตาบ้านไม่มีการผูกข้อมือ และเวลาจุดเทียนหรือสายด้านขุบน้ำมันอาจจะจุดของใครของมันหรือจะเอารวมเข้ากองกลางแล้วจุดก็ได้ เมื่อพระสวดเสร็จแล้วจะมีการประพรมน้ำมันต์เป็นอันเสร็จพิธี เมื่อเสร็จพิธีชาวบ้านจะนำตาเหลวคาเซียหรือเฉลวของตนกลับบ้านพร้อมแบ่งน้ำมันต์ไปประพรมบริเวณบ้านของตน

๓. การสืบชะตาคน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ โดยการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ภูมิจใหม่ หรือทำบุญอายุครบรอบปี มักนิยมจัดให้มีพิธีสืบชะตาเพื่อความเป็นสิริมงคล มักจะทำพิธีกันที่บ้านหรือห้องโถงซึ่งเป็นสถานที่กว้างขวางพอที่จะต้อนรับแขกที่มาร่วมงาน บางแห่งนิยมจัดที่วัด ส่วนพระภิกษุจะทำพิธีในวิหารโดยจัดพิธีสืบชะตาเหมือนกันกับสืบชะตาคนธรรมดา

เครื่องบูชาประกอบด้วย ขึ้นตั้งหรือขึ้นครุ ขึ้นแก้วทั้งสาม ขึ้นศีล ขึ้นใส่เครื่องบูชาเจ้าชะตา โดยเครื่องบูชาอาทิ หมาก เมียง บุหรี่ ขนมห ข้าวต้ม สั้ม กล้วย อ้อย มะพร้าว ข้าวสุก กับข้าวต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีเครื่องใช้ประกอบพิธี ได้แก่ ไม้ค้ำโพธิ์ยาวเท่าคิงเจ้าชะตา ๒ เล่ม ไม้ค้ำโพธิ์สั้นหรือไม้ง่ามจำนวนเท่าอายุหรือเกินกว่าอายุ ๑ อัน ไม้ขั้วยาวเท่าคิงเจ้าชะตา ๒ เล่ม สลักติดกัน ๑ คู่ เส้นลวดเงิน ลวดทอง ลวดหมาก ลวงพลู ลวดเบี้ย ลวดข้าวตอกดอกไม้ เทียนค่าคิง สีสายค่าคิง พุงค่าคิงผูกติดไม้ก้านยาวเท่าคิงเจ้าชะตา หน่อกล้วย หน่ออ้อย หน่อหมาก หน่อมะพร้าว ซอขาว ๑๐๘ ทำเป็นต้นค่า ๑ ต้น มะพร้าว ๑ แขนง กล้วย ๑ เครือ เสื่อใหม่ หม้อใหม่ ข้าวเปลือก ข้าวสารอย่างละ ๑ เปี้ยด (กระบุง)

ทั้งนี้เจ้าภาพต้องจัดเตรียมเครื่องบูชารวมกันไว้กลางห้องทำพิธี ทำเป็นกระโจม ๓ ขา ให้กว้างพอที่ผู้เข้าพิธีสามารถเข้านั่งตรงกลางได้ ใช้ด้ายสายสัญญาณโยงศีรษะติดกับขากระโจมทั้ง ๓ ขา นำเงื่อนไปไว้ที่ตรงหน้าพระพุทธรูปหน้าพระพุทธรูป การนิมนต์พระสงฆ์นิยมจำนวนคือ คืออย่างน้อย ๕ รูป ๗ รูป ๙ รูป หรือมากกว่านี้ จากนั้นเจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ปูอาจารย์(พิธีกรรมถวายถาวรวัตถุ มีหน้าที่กล่าวคำ “เวทนาน” คือ อ่านรายงานการก่อสร้างแก่พระสงฆ์ พร้อมกับกล่าวคำถวายและคำอุทิศส่วนบุญด้วย) อาราธนาศีล พระสงฆ์ผู้เป็นประธานให้ศีล แล้วปูอาจารย์อาราธนา

พระปริตร พระสงฆ์รูปที่ ๓ ชุมนุมเทวนาแล้วประธานนำสวดมนต์สืบชะตาแบบล้านนา มีคำสวด โดยเฉพาะหลายบทมี ชินบัญญัติ สวดสืบชะตา มงคลจักรวาลน้อย และคำสวดทั่วไป ขณะที่พระสวดนั้น ผู้สืบชะตาและลูกหลานจะเข้าไปนั่งในซุ้มเครื่องสืบชะตา ซึ่งตั้งไว้หน้าพระสงฆ์ นำด้ายสายสิญจน์ เวียนรอบศีรษะของผู้เข้าพิธีสืบชะตา นั่งประนมมือฟังพระเจริญพุทธมนต์จนจบ ตอจนถึง “อะเสวนา จะ พาลานัง” ผู้สืบชะตาจะต้องจุดเทียนชัยหรือเทียนน้ำมันต์ด้วยขณะที่สวด จะต้องนำด้ายค่าคิง และเทียนสืบชะตาจุดด้วย หลังจากสวดจบเจ้าภาพจะจัดให้มีเทศน์ ๑ กัณฑ์ หลังจากเทศน์จบจะมีการผูกมือให้ผู้สืบชะตา พระสงฆ์จะประพรมน้ำมันต์ให้ จากนั้นเจ้าภาพถวายภัตตาหารและไทยทานที่เตรียมไว้แด่พระสงฆ์เป็นอันเสร็จพิธี ส่วนเครื่องบูชาต่างๆ เจ้าภาพนิยมถวายไว้ในวัดที่ตนทำบุญหรือวัดที่จัดพิธีกรรมให้ โดยทางวัดจะนำไม้ค้ำโพธิ์ไปค้ำต้นโพธิ์ นำไม้ขี้ไปพาดไว้ตามทางเดินที่เป็นน้ำ และโคลนที่ขึ้นแฉะ นำหน้อยกล้วย อ้อย หนาก มะพร้าวไปปลูก เพื่อหน่อเหล่านี้เจริญเติบโตขึ้นก็จะ เป็นศุภนิมิตของเจ้าชตา ส่วนข้าวของอื่นๆ ถวายแด่วัดเพื่อใช้ประโยชน์

๔. การสืบชะตาพืชผล การสืบชะตาพืชไม่ค่อยเป็นที่แพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่การจัดให้มีการสืบชะตาพืชผลก็เพื่อให้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ และเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่เรือกสวนไร่นาของผู้ที่ทำการสืบชะตา โดยจะจัดให้มีการสืบชะตาพืชเมื่อเรือกสวนไร่นาแห้งแล้งไม่อุดมสมบูรณ์ โดยมีเครื่องบูชาเหมือนกับเครื่องบูชาในการสืบชะตาบุคคล

อย่างไรก็ดีเครื่องประกอบพิธีในการสืบชะตาล้วนสื่อความหมายไปถึงอำนาจที่เกี่ยวกับธรรมชาติ คติความเชื่อของคนล้านนา แม้ว่าปัจจุบันผู้คนอาจจะไม่ได้คำนึงถึงความหมายเหล่านี้ก็ตาม แต่ก็ปฏิบัติสืบต่อกันมา อาทิ เถลวและหญ้าคา เถลวหรือตาแหลวทำด้วยดอกไม้ไฟหกเส้นขัดกันให้เป็นตาทั้งหมด ๗ ตา ในตำนานของล้านนาอธิบายว่าเป็นรูปตาของเหยี่ยว มีหน้าที่ป้องกันรักษาสัตว์ และผีนางงาไม้ไม่ได้มารบกวนชาวเมือง การที่ทำตาแหลวเป็น ๗ ตา อาจะหมายถึงให้คุ้มครองป้องกันตลอด ๗ วัน ซึ่งชาวล้านนาจะใช้ตาแหลวในพิธีกรรมต่างๆ ในลักษณะการป้องกันทั้งสิ้น เป็นต้น

พิธีอาบนํ้ามนต์จันทร์เพ็ญ^{๑๙}

คนไทยแต่โบราณเชื่อเรื่องพลังลึกลับ ที่เกิดจากดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ในสามารถใช้วันเพ็ญเดือน ๑๒ ได้ หรือก็ใช้วันเพ็ญเดือนอื่น ๆ เป็นวันทำนํ้ามนต์ก็ได้ แต่วันเพ็ญเดือน ๑๒ จะมีสิริมงคลมาก ยิ่งอาบนํ้าเดือนเพ็ญ ทำนํ้ามนต์วันเพ็ญเดือน ๑๒ จากตำนานเราผูกพันกับโลกมานานแสนนาน ด้วยความที่เป็นดวงจันทร์ดาวที่อยู่ใกล้โลกที่สุด พลังและแรงดึงดูดจึงมีอิทธิพลต่อโลกอย่างมาก เชื่อเรื่องพลังจากดวงจันทร์เต็มดวง มีอยู่ทุกภูมิภาคของโลกของคนไทย และชาวพุทธยังมีความสำคัญเป็นอย่างมาก

การปลุกเสกนํ้าพระพุทธรูปในคืนวันเพ็ญเต็มดวงที่กำลังแผลร์ศมีอย่างเต็มที่ ถือได้ว่ามีความศักดิ์สิทธิ์มีอานุภาพมากเป็นพิเศษ เพราะในทางโหราศาสตร์และทางวิทยาคุณถือกันว่า “พระจันทร์” มีคุณในทางเสน่ห์ เมตตา มหานิยม เยือกเย็น และ ดึงดูดมหาชน

^{๑๙} พิธีกรรมโบราณ. พิธีอาบนํ้ามนต์จันทร์เพ็ญ, ออนไลน์ <http://piteekramboran.blogspot.com> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๙.

แง่มุมของเทววิทยา เชื่อกันว่าพระจันทร์มีเทพรักษาอยู่องค์หนึ่ง ชื่อ “จันทร์เทพ” หรือ “โสมเทพ” เทวดาองค์นี้เป็นบุรุษ มีรูปร่างหล่อเหลา ผิวขาวเหลืองสะอาดสะอ้าน เจริญพาที่ไพเราะเสนาะหู มีรัศมีส่องไสสวยงามเป็นที่น่ารักใคร่ตึงดูใจผู้พบเห็น แต่ข้อเสียคือ เจ้าชู้เป็นนักหนา แม้เจริญไพเราะแต่ก็มักเป็นเชิงเกี้ยวพาราสี ดังนั้นหากในดวงชาตาของผู้ใดเกิดในวันจันทร์ หรือมีจันทร์กุมลัคน์ จึงมักมีความเป็นพระจันทร์ติดมาด้วย เช่น ผิวขาวเหลือง รูปร่างแบบบางสะอาดสะอ้าน รักสวยรักงาม ช่างเจริญ และที่ขาดไม่ได้คือ เจ้าชู้ประตุดิน ได้อภัยมาจากจันทร์นั่นเอง

แม้ในทางวิทยาศาสตร์ยังยืนยันว่า แหล่งน้ำทุกแหล่งในโลกที่มีน้ำขึ้นและลงได้ก็เพราะอาศัย “แรง” แห่งพระจันทร์ คนบ้าจะคลุ้มคลั่งเป็นพิเศษก็ในคืนเพ็ญ นักวิทยาศาสตร์ค้นพบว่าสรีระของสตรีได้รับผลจากพระจันทร์โดยตรงเช่นกันจึงเรียกว่า Menstruation หรือรอบเดือน ฯลฯ

ดังนั้น ในทางโหราศาสตร์ก็ตี ไสยศาสตร์ก็ตี จึงถ้อยมั่นกันว่าคืนเพ็ญเป็นคืนพิเศษที่ประกอบพิธีกรรมใดได้ก็จะขลังเป็นพิเศษเช่นกัน และโอกาสเช่นนี้ก็หาได้ยาก เพราะในหนึ่งปีย่อมมีเพียงหนเดียวที่พระจันทร์จะทอแสงแข่งรัศมีกับดวงดาวอย่างเต็มที่จนกลบรังสีแห่งดาวทั้งปวงแทบหมดสิ้น เนื่องด้วยวันสำคัญในทางศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ หรือที่เรียกว่าคืนเดือนเพ็ญ หรือคืนพระจันทร์เต็มดวงนั่นเอง พิธีกรรมเพื่อความเป็นสิริมงคลนั้น ทางครุโหราศาสตร์ในอดีตกล่าวไว้ว่า สิ่งที่เป็นมงคล วันมงคล หากได้ทำ “นํ้ามนต์” ในคืนจันทร์เพ็ญจะ “ศักดิ์สิทธิ์” ยิ่งนัก เกิดสิริมงคล ทำการใดก็สำเร็จสมความปรารถนา มีโชคชัยมงคล ประสบชัยชนะ เป็นเสน่ห์เมตตามหานิยมเป็นที่รักของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ เพราะโลก ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ โคจรมาถูกกันและเล็งกัน วันจันทร์เพ็ญนั้น ใน ๑ ปี มีถึง ๑๒ ครั้ง เพราะใน ๑ ปี มี ๑๒ เดือน โดยใน ๑ เดือนจะมีวันจันทร์เพ็ญเพียงวันเดียว ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว มีมติเป็นเอกฉันท์ว่าช่วงวันเพ็ญเดือน ๑๒ หรือวันลอยกระทงนั้น เป็นช่วงวันที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดในการทำนํ้ามนต์ แต่หากไม่สะดวกหรือไม่สามารถใช้วันเพ็ญเดือน ๑๒ ได้ ก็ใช้วันเพ็ญเดือนอื่น ๆ เป็นวันทำนํ้ามนต์ได้

พระจันทร์วันเพ็ญเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน พระพุทธองค์ประสูติขึ้นในโลกมนุษย์นี้ก็คืนเพ็ญ ทรงตรัสรู้ธรรมอันเลิศก็ในคืนเพ็ญ ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ก็ในคืนเพ็ญ ทรงเสด็จเข้าสู่พระมหาปรินิพพานก็ในคืนเพ็ญเป็นไปอย่างน่าอัศจรรย์

พระคาถาที่ทรงเจริญเพื่อเสกนํ้าพระพุทธรูปมนต์ชนิดนี้เป็นพระคาถาที่ศักดิ์สิทธิ์และมีอานุภาพมาก แม้ตัวคาถาจะไม่ยาวนาน แต่ความหมายลึกซึ้งและยาวมากเมื่อแปล กล่าวถึงพระพุทธานุภาพแห่งพระพุทธองค์และพระมหาสาวกเอกองค์อรหันต์ทั้งหลายว่า พระพุทธองค์ทรงเปี่ยมด้วยพระสิริโฉมและรัศมีกายที่รุ่งเรืองงาม คือ ฉัพพรรณรังสี ได้แก่รัศมีรอบพระองค์หกสี แม้พระอรหันต์สาวกก็มีทว่าแปลกต่างกันและไม่ครบหกสีหากแม้พระจันทร์เมื่อวันเพ็ญจะทอแสงแรงกล้าจนสว่างทั่วฟ้าและแผ่นดินเพียงใด ก็ไม่อาจเทียบได้กับฉัพพรรณรังสีของพระพุทธองค์และรัศมีของเหล่าพระสาวกที่สอดส่องแผ่ไพศาลไปทั่วโดยรอบสุดขอบจักรวาล อนันตจักรวาล ส่องสว่าง แม้กระทั่งเข้าไปถึงข้างในหัวใจคนอันมืดมิดซึ่งแสงจันทร์หรือแสงใดใดก็ไม่อาจส่องถึง นี่คือนุภาพของแสงธรรม นี่คือนุภาพของพระคาถาเสกนํ้ามนต์จันทร์เพ็ญ

เมื่ออ้างเอารัศมีกาย รัศมีพระเศียร รัศมีพระสาวก มาประดิษฐานอยู่ที่เรา อยู่เหนือเกล้าเหนือผมแล้ว แม้ไปที่ใด ผู้คนที่พบหน้าค่าตาเราก็อ้อมรู้สึกประทับใจสัมผัสได้ถึงความเยือกเย็นอ่อนโยนที่แผ่ออกมา รวากับมองพระจันทร์วันเพ็ญที่กำลังทอแสงนวลตาสว่างรุ่งเรืองอยู่กลางหา

ดึงดูดสายตา ดึงดูดความรู้สึก อยู่ใกล้ก็เย็นอกเย็นใจ สบายใจ อยู่ไกลก็รู้สึกคิดถึง อยากเห็น อยากมอง นี่คือวิชา หากผู้ที่ได้รับการ “อาบน้ำมนต์เพ็ญ” หรือ “การลงตัวคั่นเพ็ญ” ไปแล้ว รักษาวิชาให้อยู่กับตัวได้ด้วยการรักษาศีล ไหว้พระสวดมนต์ ทำตนอยู่ในสายทางธรรมที่พระพุทธเจ้าวางแบบไว้ให้ ไม่ผิดข้อห้ามในสำนักแล้ว วิชาที่ลงไว้ย่อมไม่มีการเสื่อมสูญ รำลึกถึงเมื่อไร เรียกใช้เมื่อไร ย่อมได้รับผลดังใจปรารถนาทุกครั้งไปเป็นที่อัศจรรย์แน่นอน

พิธีอาบน้ำเพ็ญ ปรากฏหลักฐานตามหนังสือพระราชพิธี ๑๒ เดือน^{๒๐} พระราชานิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ความว่า “วันนี้ทางศาสนาพราหมณ์เรียกว่า ศิวาราตรี ตอนเช้าพวกพราหมณ์จะนำหม้อทองเหลือง เดินทวนสี่พระยาไปยังแม่น้ำคงคา นั่งตามริมฝั่งน้ำ แล้วใช้หม้อตักน้ำขึ้นมา บริกรรมคาถา แล้วนำมาล้างหน้าบ้วนปาก จากนั้นก็กระโดดลงไปในแม่น้ำคงคา ดำลงไปใต้น้ำ ๓ ครั้ง โภยดินตมที่อยู่ในน้ำมาฟอกภูตวแทนสบู่ แล้วจึงใช้น้ำ ชำระล้างภูตวให้สะอาด เสร็จแล้วจึงเอาหม้อตักน้ำขึ้นมาล้างหน้าให้เรียบร้อย เดินทวนหม้อน้ำมุ่งหน้าสู่เทวสถาน เพื่อประกอบพิธีทางศาสนาต่อไป การปฏิบัติเช่นนี้ ถือว่าได้อาบน้ำชำระบาปที่ได้ทำมาทั้งหมด”

ในสมัยพุทธกาลการอาบน้ำเพ็ญแบบพุทธนั้น^{๒๑} ชาวชมพูทวีปส่วนใหญ่นับถือศาสนาพราหมณ์ คำสอนที่ถือเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ ความเชื่อ เรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของน้ำ เรียกว่า นหามสุทธิความบริสุทธิ์เกิด ได้เพราะการอาบน้ำชำระบาปแม้พระพุทธเจ้าเองก็เคยถูกพราหมณ์ถวาชะชักชวน ไปอาบน้ำ เพื่อลอบบาปเช่นกัน ซึ่งพระองค์ก็มีพระดำรัสสอนเกี่ยวกับการอาบ น้ำในพระธรรมวินัยของพระองค์ว่า “คนพาลที่ทำความชั่วแล้วถึงจะไปสู่มแม่น้ำพุกา แม่น้ำอิทิกกะ แม่น้ำคยา แม่น้ำสุนทริกา แม่น้ำสรัสสตี แม่น้ำปยากะ และแม่น้ำพามุติ เป็นประจำ ก็ทำให้เป็นคนบริสุทธิ์ไม่ได้ แม่น้ำเหล่านี้จะทำอะไรได้ จะช่วยชำระสะสางผู้ทำบาปหยาบเข้าให้บริสุทธิ์ผุดผ่องขึ้นไม่ได้ ดูก่อนพราหมณ์ ถ้าท่านอาบน้ำในศาสนาของเรา คือ มอบความปลอดภัยให้สัตว์ทั้งปวง ไม่พูดคำเท็จ ไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น ไม่ลักทรัพย์สินเงินทองของผู้อื่น มีศรัทธา ไม่ตระหนี่ถี่เหนียวแล้วจะต้องไปสู่มแม่น้ำเพื่อประโยชน์อันใด แม้แต่การตม่น้ำจากแม่ น้ำเหล่านั้น ก็ไม่ทำให้เกิดประโยชน์

อย่างไรก็ตามพิธีอาบน้ำเพ็ญที่ ถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันมักเป็นพิธีที่ถูกผสมผสานระหว่างศาสนาพราหมณ์กับพุทธ เพื่อให้เกิดพลังความเข้มแข็ง เช่น มีการสร้างวัตถุมงคล พร้อมทั้ง ได้อาราธนาพระวิปัสณาจารย์ ผู้ทรงสมาธิคุณ เป็นที่เคารพนับถือของ พุทธศาสนิกชนทั่วไป จากทั่วประเทศ มาร่วมนั่งบริกรรมพระคาถา นั่งปรก อธิษฐานจิตปลุกเสกให้วัตถุมงคล และน้ำที่นำมาเข้าพิธี บังเกิดความศักดิ์สิทธิ์ คล้ายกับงานพุทธาภิเษกพระเครื่องต่างๆ ไป การจัดให้มีขึ้น แต่ละครั้ง มักเน้นเป็นพิเศษ เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมพิธี หรือผู้ที่ได้รับ วัตถุมงคล หรือได้ร่วมอาบน้ำเพ็ญ เกิดกำลังใจกล้าที่จะละชั่ว ทำแต่ความดี เสริมสร้างบารมีให้แก่ตนเองตลอดไป คำบูชาสำหรับการลอยกระทง ลอยประทีป

พิธีกรรมทำน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ

พิธีกรรมในการทำน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ

๑. เตรียมสถานที่อันโล่งกว้างอยู่กลางแจ้ง

^{๒๐} วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. พระราชพิธีสิบสองเดือน. ข้อมูลออนไลน์ <https://th.wikipedia.org/wiki/เข้าถึงเมื่อ> ๒๑ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๑} ม.ม.๑๒/๙๘/๔๘

๒. บาตรน้ำมนต์หรือขันน้ำมนต์ขนาดใหญ่
๓. น้ำบริสุทธิ์เพื่อใช้ทำน้ำมนต์
๔. น้ำบริสุทธิ์มาใส่ลงในบาตรน้ำมนต์หรือขันน้ำมนต์
๕. วันเวลาที่วางบาตรหรือขันน้ำมนต์ คือ ก่อนเที่ยงคืนของคืนจันทร์เพ็ญ
๖. ก่อนเวลา ๒๔.๐๐ น. ก่อนเที่ยงคืนเล็กน้อย ให้จุดเทียนน้ำมนต์สีขาวที่ปากบาตรหรือขันน้ำมนต์ รูป ๑๕ ดอก

๗. ท่องคาถากำกับ ๙ จบ โดยคาถา วันจันทร์ คาถาว่า “อิ ระ ชา คะ ตะ ระ สา” (สวดวันละ ๑๕ จบ). สวดต่อด้วย...ปณณจันโท วิชานันเต วิสุทิสาวโก วโร พุทโธ สัทธัมมรังสี มุนิโน มัตถเก สุกังฯ และสวดพระปริตรบท “อภัยปริตร” เสริมด้วยอีกก็ได้

๘. รोजนกระทั่งเงาของดวงจันทร์ลอยมาปรากฏในบาตรให้ตั้งจิตอธิษฐานขอพรตามความปรารถนา

๙. สิ่งที่ยากได้ในวันนี้ ควรเตรียมจิตใจให้บริสุทธิ์ ไม่ทำการสิ่งใดที่ไม่เป็นการเบียดเบียน ผู้อื่น ให้ได้รับความเดือดร้อนและปล่อยวางจิตใจให้สงบ ตัดเล็บ ตัดผม ลงในกระถางเพื่ออธิษฐานจิตว่าให้สิ่งไม่ดี จะลอยไป กับสิ่งที่ลูกได้ ใส่ลงมาในกระถางนี้

อย่างไรก็ตามความเชื่อเรื่องทำน้ำมนต์ในคืนจันทร์เพ็ญเสริมมงคลชีวิต ซึ่งมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวันเกิดจุดจันทร์เพ็ญ วันจันทร์เพ็ญ หรือ ทำน้ำมนต์ได้ศักดิ์สิทธิ์มากเช่นกัน สำหรับ น้ำมนต์จันทร์เพ็ญ นั้น ใช้ดื่มกินก็ได้ อาบก็ได้ รดศีรษะก็ได้ ประพรมก็ได้ แต่ควรทำทันทีหลังพิธีการเสร็จสิ้นแล้วทำน้ำมนต์ใหม่ในวันเพ็ญเดือนต่อไป

ถ้าเป็นน้ำมนต์จันทร์เพ็ญเดือน ๑๒ นั้นศักดิ์สิทธิ์ เพราะ ๑ ปีมีเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ทำไว้ดื่มกินก็ได้ อาบก็ได้ ประพรมศีรษะร่างกายก็ได้ ช่วยเรื่องบรรเทาภัยเจ็บไข้ ป้องกันอันตรายจากการเดินทาง เป็นสิริสวัสดิมงคลแก่ชีวิต น้ำมนต์ในคืนจันทร์เพ็ญ จะศักดิ์สิทธิ์ยิ่งนัก เกิดสิริมงคล ทำการใดก็สำเร็จสมความปรารถนา มีโชคชัยมงคล ประสบชัยชนะ เป็นเสน่ห์เมตตามหานิยม เป็นที่รักของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ

การอาบน้ำเพ็ญ มีคติความเชื่อกันว่าน้ำในวันนี้เกิดจากพลังเทพประทานพร น้ำทุกหยดมีเทพในภพ ในภูมิต่าง ๆ ประทับสถิต หรือสรงสนาน ประกอบกับน้ำทุกสายที่ไหลบ่ามาจากป่า เขาลำเนาไพร ล้วนไหลผ่านดงสมุนไพรรานาพันธุ์ สารพัดคุณสารพัดประโยชน์ที่สามารถช่วยบำบัดเยียวยา รักษาโรคได้ทุกชนิด ทำให้ผู้ได้อาบและดื่มกินมี สุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน ผิวพรรณผ่องใส และอายุยืน

สำหรับผู้ที่ไม่สามารถไปร่วมพิธีที่ใดได้ตามคติความเชื่อของคนโบราณมักจะตักน้ำจากแม่น้ำลำคลองที่ไหลผ่านหน้าบ้านในเวลาเที่ยงคืนพอดี ส่วนคนที่อยู่ในเมืองทำได้เช่นกัน โดยให้นำภาชนะใส่น้ำไปตั้งไว้ยังกลางแจ้งรอก จนกระทั่งบังเกิดเงาของพระจันทร์ลอยเด่นอยู่ภายในขันน้ำมนต์ หรือภาชนะที่ใส่น้ำนั้น เป็นการนำเอาธาตุน้ำมารับแสงจันทร์ ธาตุน้ำในช่วงเวลาดังกล่าวจะซึมซับเอาพลังงานจากพระจันทร์ช่วงเต็มดวงไว้อย่างเต็มที่ จากนั้นก็ตักอาบได้ ถือว่าเป็นสิริมงคลเช่นกัน การทำน้ำเพ็ญอาบที่บ้านด้วยตนเอง ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. เตรียมน้ำสะอาดใส่ภาชนะ แล้วนำไปวางตากแสงจันทร์

๒. เตรียมสิ่งของเพื่อเสริมพลังให้กับตัวเอง เช่น พระพุทธรูป , เทพพรหม , สิ่งศักดิ์สิทธิ์ , เครื่องรางของขลัง , ตำราเรียน , เครื่องมือทำมาหากิน มาวางพร้อมกันน้ำ เพื่อรับแสงจันทร์

๓. สวดมนต์ เจริญพระพุทธรูปพร้อมทำสมาธิ ซึ่งระยะเวลาในการสวดมนต์ ขึ้นอยู่กับความสะดวก และสถานที่เหมาะสม อาจจะสวดมนต์เหมือนกับเราสวดปกติในแต่ละวัน

๔. หลังจากสวดมนต์เสร็จแล้ว ให้นำน้ำนั้น มาอาบ ชำระล้างร่างกาย

๕. ระยะเวลาในการทำพิธีตั้งแต่ขั้นตอนที่ ๑ สามารถเริ่มได้ตั้งแต่หลังพระอาทิตย์ตกดิน ไปจนถึงเวลาประมาณ ๒๐:๕๒ (เวลาที่จันทร์โคจรเลยศีรษะเราไป)

พิธีกรรมการจุดเทียนสะเดาะเคราะห์

เทียนบูชา หรือ เทียนบูชา ถือเป็นประเพณี และคติความเชื่อของคนล้านนา ที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเชื่อกันว่า การบูชาเทียนเช่นนี้ จะทำให้เกิดสิ่งดีๆ ขึ้นกับชีวิตของตนเอง^{๒๒}

การบูชาเทียน ที่คนนิยมบูชากันตามวัดต่าง ๆ ในเขตภาคเหนือหรืออาณาจักรล้านนา และสิบสองปันนา มีอยู่มากมายหลายตำรา ยกตัวอย่าง เช่น เทียนพระเจ้าหลักเคราะห์ มีความเชื่อกันว่า สามารถช่วยหลักเคราะห์ หลีกภัย และภัยอันตรายที่จะมากล้ากลาย ให้หลีกพ้นไป เทียนพระสิวลีมหาลาภ เทียนเศรษฐีทั้งห้า เทียนเศรษฐีวายคร้ว ๆ เทียนบูชา เหล่านี้เชื่อกันว่าช่วยในด้านโชคลาภ การทำมาค้าขาย การเสี่ยงดวง เทียนอินแก้ว เทียนคู่รัก เทียนมัดจิตและเทียนผ่าจ้าน เทียนบูชา เหล่านี้เชื่อกันว่าเป็นเทียนที่ช่วยเกี่ยวกับความรักที่ไม่สมหวังให้สมหวัง และมัดจิตมัดใจสามภรรยาให้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข หรือสามีไปมีเมียน้อย ให้เลิกกับเมียน้อย แล้วทำให้สามีกลับมาอยู่กับครอบครัวเช่นเดิม และเทียนข่ม เทียนคติความ เทียนชนะข้าศึกศัตรู เทียนบูชา เหล่านี้ใช้ในด้านข่มศัตรู คู่ใจ ให้มีดวงชะตาตกต่ำ หรืออ่อนกว่าเรา เป็นต้น เทียนบูชา เหล่านี้เป็นความเชื่อของคนล้านนาในภาคเหนือ รวมไปถึงเขตเชียงตุง พม่าสิบสองปันนา เพราะแต่ก่อนนั้น อาณาจักรทั้งสองรวมเป็นแผ่นดินเดียวกัน จึงมีคติความเชื่อและวัฒนธรรม ที่คล้ายกัน หรือวัฒนธรรมเดียวกัน ไม่ว่าจะทำกิจกรรม การงานใดก็ตาม ก็มักจะนิยมจุดหรือบูชาเทียนเป็นประจำ ไม่ว่าจะเจ็บป่วยเข้าโรงพยาบาล ขึ้นโรงขึ้นศาล การพนัน เสี่ยงโชค เสี่ยงลาภ เข้าหาเจ้านาย สอบแข่งขัน หลีกการเกณฑ์กำลังพล ก็มักจะใช้เทียนเป็นตัวช่วยเสริม แก้อา หรือปัดเป่า ให้ดีขึ้นกับตัวเจ้าชะตา และครอบครัว

การจุดเทียนบูชา ของชาวล้านนา นอกจากจะจุดเทียนเพื่อบูชาพระคุณของ พระธรรม พระวินัย เทวบุตรเทวดา ผู้มีอุปการะคุณ แล้ว ยังมีความเชื่อว่า เทียนบูชา ที่ผ่านการทำพิธีของ พระสงฆ์หรืออาจารย์วัด ที่ได้ลงอักขระศาสตร์ยันต์ไว้แล้ว จะช่วยให้พ้นเคราะห์ มีโชคดีและมีอายุยืนยาว ช่วยเสริมดวงเวลาดวงตก เสริมทรัพย์ หายจากโรคพยาธิ หรือพ้นจากการต้องโทษที่เขาปองร้ายต่างๆ การจุดเทียนบูชา นิยมทำกันมาตั้งแต่สมัยอดีต และทำสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งชาวล้านนา

^{๒๒} ขนวิช ว่างสมบัติ. การจุดเทียนมงคลสะเดาะเคราะห์แบบล้านนา, ข้อมูลออนไลน์ทาง <https://wangsombatba.blogspot.com/> สืบค้นเมื่อ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๙.

และพม่าสิบสองปันนา รวมไปถึงอาณาจักรล้านช้าง เชื่อและศรัทธาในเรื่องไสยศาสตร์ และการจุดเทียนบูชา นั้น เป็นการกระทำที่ง่าย และสะดวกกว่าการทำไสยศาสตร์แขนงอื่น พิธีการบูชาเทียนจึงเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่ง ที่ชาวล้านนานิยมจุดเทียนบูชาสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

เทียนบูชา หรือการบูชาเทียน จะทำโดยการจุดเทียนบูชา ที่ผ่านการปลุกเสกมาแล้ว ซึ่งเทียนบูชา จะมีลักษณะที่แตกต่างจากเทียนที่ใช้ไหว้บูชาพระทั่วไป คือ เทียนบูชา ในการทำไสยศาสตร์สายล้านนานั้น เทียนบูชาก็เป็นอีกวิชาหนึ่งที่เห็นผล และนิยมทำกันมาก ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน และเป็นวิชาที่มีเสน่ห์ มีพลังอำนาจในตัวตำราวิชาอย่างมาก มีคุณวิเศษที่ยากต่อการอธิบาย แม้แต่สิ่งที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ เทียนบูชา ก็สร้างสิ่งเหนือธรรมชาติ ได้เช่นกัน เพียงแค่มีศรัทธาเป็นเบื้องต้น ตามด้วยมีจิตเป็นหนึ่งในการอธิษฐาน และเทียนบูชานั้นผ่านพิธีกรรมอย่างสมบูรณ์ เทียนบูชา ไม่มีประวัติการสร้างว่า นิยมทำกันมาตั้งแต่เมื่อไหร่ แต่คนล้านนามีความเชื่อและยึดมั่นใน เทียนบูชา ของล้านนา จนเทียนบูชาเข้ามามีบทบาทในจารีตประเพณีมากขึ้น ซึ่งทำให้จิตใจของผู้ที่ได้บูชาเทียนมีจิตใจที่ตั้งมั่นต่อการทำกุศลต่อไป

เทียนบูชา เป็นที่นิยมใช้กัน เนื่องจากชาวล้านนามีความเชื่อว่า เมื่อชาวล้านนาประสบกับเรื่องอะไรสักอย่างจะจุดเทียนนั้น เช่นถ้าหากรู้สึกว่าร่ายนี้ตนเองเกิดเรื่องร้ายไม่ดีต่าง ๆ นานา ก็จะไปบูชาเทียน ลดเคราะห์หรือสะเดาะเคราะห์ จากพระสงฆ์หรือผู้ที่เคยบวชพระ แล้วนำมาบูชา เคราะห์ร้าย สิ่งไม่ดี เป็นต้นว่า เสนียดฉิวไร ทุกข์โศก โรคภัย ก็หายไประยะหนึ่ง

เทียนสิบชะตา สะเดาะเคราะห์ รับโชค

หนึ่งในตำราวิชาเก่าแก่ของล้านนาวิชาการทำเทียน สิบชะตา ครูบาอาจารย์ได้ร่ำเรียนสืบทอดมา เพื่อเอาไว้คอยช่วยเหลือ ผู้ที่เดือดร้อน หาที่พึ่งพิงไม่ได้ผู้ที่นำเทียนนี้ไปจุดบูชาจะช่วยพลิกผัน หนุนดวง ต่อชะตาให้พ้นจากภัยพิบัติทั้งปวง กลับจากร้ายให้กลายเป็นดี ลดเคราะห์ หลีกภัย ชนคดี ความ ศัตรูคู่แข่งขับคุณไสย ไล่สิ่งอัปมงคลภูตผีวิญญูร้ายต่าง ๆ มิให้มาแผ้วพาลใกล้ตัวผู้บูชาให้บังเกิดแต่โชคลาภ โภคทรัพย์ มั่งมีเงินทองไม่ขัดสน ธุรกิจการงานราบรื่นเจริญก้าวหน้า หรือผู้ใดกำลังจะมีโชคมีลาภ แต่เหมือนว่ามีอะไรกั้นขวางขัดบัง ให้นำเทียนสิบชะตาไปจุดบูชา

วิธีจุดบูชาเทียน ให้เขียนชื่อ นามสกุล อายุของท่าน ลงไปบนเทียน แล้วอธิษฐาน ขอสิ่งที่ท่านต้องการ (ห้ามขอในสิ่งที่ผิดศีล) แล้วนำไปจุดบูชาพระ โดยให้เทียนนั้นละลายไหม้จนดับไปเอง จะเป็นการช่วย เปิดทาง เปิดดวงให้แก่ผู้บูชาให้ดียิ่งขึ้น และค้าชูหนุนดวงชะตาของผู้บูชาให้มีตกต่ำ หมั่นจุดบูชาเทียน เอาเถิดเห็นผลมานักแล้วแล

เทียนตำราเบื้องต้น แบ่งออกเป็นหลายแบบ ดังนี้

เทียน ภาษาเหนือ เรียกว่า “เตียน”

๑. เทียนสีวลี (เทียนพระสีวลีนี้เป็นเทียนเด่นด้านโชคลาภ สักการะบูชาหน้าร้าน ค้าขายของดี เป็นต้นหน้าเท่าแล)

๒. เทียนสิบชะตา หลีกเคราะห์ รับโชค (เป็นเทียนสิบโหราชะตาหลีกเคราะห์ รับโชค บุคคลคนใดได้บูชาเทียนชุดนี้ประจำบ้านจักจำเจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละแล)

๓. **เตียนพญาภูงเหลือมหลวง** (เป็นเตียนเด่นด้านมหาโจคโศกะสัมปัตติ มังมุลมีเป็นตั้งพญาภูงเหลือม มีเส้นหมัดตาแก่ทุกเพศ และเป็นตั้งงุนอนรอเหยื่อมาตกบ่วงบาท อย่างบ่ขาดสาย)
๔. **เตียนจันทรคาราหุล** (ใช้เวลาดวงตกร่าง ๆ กับคนเกิดวันพุธกลางคืน)
๕. **เตียนพระเจ้าหลักเคราะห์** (บุคคละคนใดได้บูชาเตียนพระเจ้าหลักเคราะห์จักคลาดแคล้วจากเคราะห์ภัยทั้งหลาย)
๖. **เตียนพญาเวสสุวรรณฝักแก้ว** (บ้านที่เฮี้ยน ๆ แรง ๆ เตียนนี้จุดด้นักแล)
๗. **เตียนสุวรรณมัจฉาค้าขายร่ำรวย** (เป็นเตียนบูชาหน้าร้านค้าร้านขาย ค้าขายร่ำรวย คนมาบ่ขาดสายแล)
๘. **เตียนมหาปัญญาจณี** (บูชาเวลาญาติพี่น้องป่วยอาการหนักเข้าโรงพยาบาล)
๙. **เตียนคู่ฮัก ฮื้ออยู่ตวยกันดีกว่าเก่า** (เป็นเตียนที่เวลาผิวเมียทะเลาะกันบ่ถูกกันผิดเถียงกันตลอด แม้ว่าได้บูชาเตียนชุดนี้จักดีขึ้นตามกำผาดนาแล)
๑๐. **เตียนผ่าจ้าน เข้า ออก** (เป็นเตียนที่เอาสามีหรือภรรยาที่ไปติดเมียน้อยออกจากกันให้มาฮักกันตั้งเก่าก่อนปางหลัง)
๑๑. **เตียนขี้ร้ายกายเป็นดี** (เป็นเตียนที่บุคคละคนได้อยู่บ่ม่วนกินบ่ล่า หรือบ่มีโชคลาภเข้ามาเลย บูชาเตียนชุดนี้จักดีแล)
๑๒. **เตียนเศรษฐีทั้ง ๕** (เป็นเตียนเด่นทางด้านลาภะ สะการมีสมบัติมากล้านหลามเข้ามาบ่ขาดแล)
๑๓. **เตียนจุฬามณีแก้ววิเศษ** (เสริมดวง แม้จะรู้สึกตัวเองจักมีเคราะห์มีภัย หรือโดนรถเฉี่ยวชน มาบูชาเตียนเล่มนี้ดีแล)
๑๔. **เตียนบูชาเวลาเป็นถ้อยเป็นความ** (มีคติความถูกใส่ร้ายว่าเป็นคนผิดให้บูชาเล่มนี้จักคลายแลหลุดพ้นในที่สุด)
๑๕. **เตียนปู่จาพระเมืองแก้ว** (บูชากับบ้านเก่าบ้านใหม่ บูชาชุดนี้จักอยู่เจริญด้วยสมบัติข้าวของเงินทองและอยู่เย็นเป็นสุขแล)
๑๖. **เตียนพระเจ้าอุ้มแม่ข้ามน้ำ** (เป็นเตียนหลักเคราะห์หลักภัย จักที่จะเกิดให้ไม่เกิดขึ้น บูชาทุกเดือนจักพ้นภัยทั้งหลายแล)
๑๗. **เตียนเสริมหน้าที่การงานนายฮักนายหม** (เป็นเตียนที่เน้นเรื่องหน้าที่การงานอยู่ไหนมีแต่คนรักใคร่เมตตา)
๑๘. **เตียนบาตรน้ำมนต์** (ใช้เวลาจะทำน้ำมนต์อาบ หรือมีงานมงคลที่บ้านจุดทำน้ำมนต์ดีแล)
๑๙. **เตียนเสริมบารมีบ้านเรือนเจ้าที่บ้านเทพารักษ์** (เป็นเตียนจุดที่บ้านให้เทวดาอารักษ์ได้มีฤทธิ์ มีกำลังปกป้องรักษา หอเรือนบ้านช่องแม้ว่าผีสางก็เข้าบ้านไม่ได้แล)
๒๐. **เตียนออกศึก** (เตียนนี้ไม่มีศึกมักใช้ในการเจรจากับคู่กรณีหรือธุรกิจ)
๒๑. **เตียนข่มศัตรู** (เป็นเตียนที่ใช้ข่มคนที่เอาเปรียบเรา หรือคู่อริให้เค้าเชื่อฟังเรา กลัวเราอย่าเกรงในตัวเรามากขึ้น)
๒๒. **เตียนทวงหนี้** (ใช้ทวงหนี้ที่เขาเยี่ยมแล้วไม่ยอมคืน)

๒๓. เตียนตันดอกบัวมหาเมตตาหลวง (เป็นเทียนเมตตาตามหานิยมหลวง บูชาทุกเดือนจกมีโชคเข้ามาโดยปู้ตัวแล)

๒๔. เตียนหัวใจนักขัตฤกษ์ ๒๗ ตัว (เป็นเทียนที่ใช้ได้เกือบครบจักรวาลแม้ว่าบุคคลผู้ได้ทุกข์ ยังโทษท่านกระทำก็ดี ตัวพญากระทำก่อดีเป็น พยาธิโรคารู้หาย ฝิคำขาราวีอยู่บ่มวินบ่ล่าทำงานงานติด ๆ ขัด ๆ ก็ดี บูชาชุดนี้จกดีแล)

๒๕. เตียนประจำปีเกิดแก่ปีขง (แก้ขงแก้การติดขัดดีแล)

๒๖. เตียนเสริมชะตาดก (แม้ว่าเข้า ๆ ออกๆ โรงพยาบาล รถเฉี่ยวชน บูชาพันเคราะห์แล)

๒๗. เตียนบูชาหน้าร้านค้าขายร่ำรวย (ค้าขายบ่มวินบ่หามาเอาชุดนี้ไปจุดเถอะดีแล)

๒๘. เตียนชุดใหญ่เสริมด้านการงาน (เสริมด้านการงาน)

๒๙. เตียนชุดใหญ่เสริมด้านชะตาแก้ดวง (เสริมด้านชะตาแก้ดวง)

๓๐. เตียนชุดใหญ่เสริมเสน่ห์หานิยมความรักเมตตา (เสน่ห์หานิยมความรักเมตตา)

๓๑. เตียนสุวรรณอ่องคำ หรือสุวรรณขายช้าง (ใช้ในการขายที่ ขายบ้าน กิจการร้านต่าง ๆ)

๓๒. เตียนเศรษฐีวายคร้ว ๑๘ โกฎิ ย่อมได้คั้นมากกว่าเก่า (แม้ว่าข้าวของเงินทองใช้ไปหมดด้วยการทำบุญกินทานเท่าใดจกได้คั้นมามากกว่าเก่าแลเป็นเทียนโชคลาภ)

ในการบูชาเทียนแต่ละด้านนั้น เมื่อทราบว่าจะบูชาเทียนชนิดใดแล้ว อาจารย์ผู้ทำพิธีจะสอบถามวัน เดือน ปีเกิด ของผู้ที่ต้องการบูชาเทียน เพื่อนำไปเขียนใส่ลงในไส้เทียน จากนั้น ทำการสืเทียนจนได้เทียนบูชาที่ต้องการ

การจุดเทียนบูชา

ในการจุดเทียนบูชานี้ บางคนเชื่อว่า ถ้าแสงเทียนของตนลุกโชติช่วง สว่างไสว แสดงว่า ชีวิตจะรุ่งเรือง แต่ถ้าแสงเทียนริบหรี่ หมายถึง ชีวิตที่จะพบปัญหาอุปสรรค ซึ่งสิ่งนี้เป็นความเชื่อของแต่ละบุคคล ดังนั้นการบูชาเทียนหรือบูชาเทียน จึงเป็นพิธีกรรมที่ชาวบ้านเชื่อว่า เมื่อทำพิธีนี้แล้วจะช่วยป้องกันปัดเป่าโชคร้ายหรือเคราะห์ร้าย ให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ มีโชคลาภและมีอายุยืนยาว

เทียนบูชาที่ท่านได้บูชาจากผมไปนั้น เวลาที่ท่านจะจุดหรือจะทำพิธี ขอให้ท่านระลึกนึกถึงครูบาอาจารย์ผู้ที่ได้แต่งแต่มยันต์เทียน ซึ่งเป็นมหาเถระ ผู้มีบารมีแก่กล้าในอดีตกาล และระลึกถึง คุณพ่อคุณแม่ ครูบาอาจารย์ของท่านด้วย สิ่งสำคัญเทียนบูชานี้ไม่ควรนำไปลอดใต้ถุนบ้าน ราวตากผ้า หรือสิ่งที่ไม่ควร เป็นไปในทางลบ ให้มีจิตใจตั้งมั่น ห้ามพูดเท็จ มีสัจจะในเวลาจุดเทียน

พิธีถวายตุงเงินตุงทอง

ตุง คือ ธง แขนงแบบหนึ่งในศิลปะล้านนา พบเห็นได้ในภาคเหนือของประเทศไทย ทำด้วยผ้าไหม โลหะ ด้าย หรือกระดาษ เป็นรูปแถบยาว ห้อยลง ใช้ประดับ หรือประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ โดยมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับพิธีกรรมที่ใช้ตุง ^{๒๓}

^{๒๓} พนมกร นันติ. ตุง, ข้อมูลออนไลน์ทาง <https://th.wikipedia.org> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ตุ่งข้อ หรือตุ่งจ้อ ทำด้วยกระดาษสีต่าง ๆ (ส่วนมากเป็นกระดาษว่าว) และตัดให้มีลายต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความสวยงามของตุ่ง (ส่วนมากมีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยมขนาดเล็ก) ใช้เป็นส่วนประกอบหนึ่งในพิธีกรรมเช่น พิธีสืบชะตา พิธีส่งเคราะห์ และพิธีขึ้นท้าวทั้งสี่ เป็นต้น

ตุ่ง ๑๒ ราศี หรือตุ่ง ๑๒ นักษัตร ชาวล้านนาเรียกว่าตุ่งปีใหม่เมือง ผืนตุ่งทำด้วยกระดาษว่าวหรือกระดาษสา บนผืนตุ่งพิมพ์รูป ๑๒ นักษัตรลงไป ใช้ถวายเป็นพุทธบูชาพร้อมกับเจดีย์ทรายในป่าเวณีย์ปีใหม่เมืองของชาวล้านนา

ตุ่งไส้หมู ทำด้วยกระดาษตัดเป็นรูปลวดลายสวยงาม ใช้ถวายเป็นพุทธบูชาพร้อมกับเจดีย์ทรายในป่าเวณีย์ปีใหม่เมืองของชาวล้านนา เช่นเดียวกับตุ่ง ๑๒ ราศี หรือตุ่ง ๑๒ นักษัตร

ตุ่งผ้า (ตุ่งทอหรือโย) ทำด้วยผืนผ้าหรือทอด้วยเส้นใยฝ้าย บางแห่งใช้ผ้าดิบ (ปัจจุบันใช้ผ้าลูกไม้แทนก็มี) ขนาดความยาวตั้งแต่ ๒ เมตร ไปจนถึง ๔-๕ เมตร บางแห่งอาจจะทอให้มีความยาวกว่านั้นตามวัตถุประสงค์ หรือที่เรียกว่าตุ่งชาววา (ชาว หมายถึง ๒๐) ผืนตุ่งถักทอให้มีลวดลายสวยงาม ปัจจุบันชาวบ้านนิยมใช้กระดาษสีต่าง ๆ ฉลุลายติดลงไปบนผืนตุ่งให้เกิดความสวยงามมากขึ้น ตุ่งประเภทนี้ใช้สำหรับงานมงคลทั่วไปหรือใช้ถวายเป็นพุทธบูชา และงานเฉลิมฉลองต่าง ๆ

ตุ่งแดง มีลักษณะเช่นเดียวกับตุ่งผ้าหรือตุ่งทอ แต่พื้นตุ่งทำด้วยผ้าสีแดงเท่านั้น ตุ่งแดงนี้ชาวล้านนาจะใช้สำหรับงานอวมงคลหรือใช้เป็นตุ่งถอน (ตุ่งถอน หมายถึง ตุ่งที่ใช้ถอนเอาสิ่งไม่ดีออกไป) ซึ่งส่วนมากจะใช้สำหรับคนตายที่เสียชีวิตแบบไม่ปกติ เช่น อุบัติเหตุหรือถูกฆาตกรรม (ภาษาชาวบ้านเรียกว่าตายโหง) โดยมีความเชื่อว่าเป็นการถอดถอนเอาดวงวิญญาณออกจากสถานที่แห่งนั้น เพื่อให้หลุดพ้นจากสถานที่นั้น ๆ และไปเกิดหรือไปอยู่ในที่แห่งใหม่ หากจะสังเกตให้ดีเวลาเดินทางในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน แล้วเห็นว่ามีตุ่งแดงปักไว้ตามข้างถนนต่าง ๆ แสดงว่า ณ จุดนั้นมีคนเสียชีวิตและมีพิธีถอนตามความเชื่อของชาวล้านนา ที่น่าสังเกตคือจำนวนผืนตุ่งที่ปักไว้ในสถานที่นั้น ๆ จะบ่งบอกถึงจำนวนผู้ที่เสียชีวิต ณ ที่นั้นด้วย

ตุ่งร้อยแปด ทำด้วยกระดาษสี ใช้ในพิธีสะเดาะเคราะห์

ตุ่งค่าคิง ทำด้วยกระดาษว่าวสีขาว ใช้ในพิธีสะเดาะเคราะห์และงานสงกรานต์

ตุ่งเป็ง เป็นตุ่งประจำปีเกิด

ตุ่งไชย หรือตุ่งใจ ทำด้วยผ้ารูปสามเหลี่ยม มีหลายหลากสี บนผืนผ้ามักจะสลักลายหรือทำลวดลายรูปนักษัตรต่าง ๆ ที่เป็นมงคล หรือฉลุลายอื่น ๆ ให้เกิดความสวยงาม ตุ่งไชยนี้ในสมัยโบราณจะใช้ในการออกศึกสงครามด้วย เพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งความโชคดีและชัยชนะ ปัจจุบันเราจะเห็นชาวล้านนาเอาตุ่งใจมาเป็นส่วนหนึ่งในงานบุญกฐิน

ตุ่งสามหาง ทำด้วยผ้าทอ และกระดาษประเภทต่าง ๆ เช่น กระดาษสา กระดาษแก้ว กระดาษว่าว ใช้ในงานอวมงคล เป็นธงสัญลักษณ์ของตุ่งที่ใช้ในงานศพ โดยเป็นตุ่งที่ใช้หน้าศพไปสุสาน โดยจะมีปู่อาจารย์เป็นผู้แบกตุ่งสามหางนำขบวนศพ ตุ่งสามหางจะมีรูปร่างเหมือนคนแต่ตั้งแต่เอวลงไปจะเป็น ๓ แฉก เรียกว่า ๓ หาง ซึ่งตุ่งสามหางนี้อาจเปรียบได้กับปรีดาธรรม คือ อาจหมายถึงไตรวิภังค์ คือ วงจรแห่งทุกข์ ได้แก่ กิเลส กรรม และวิบาก หรือไตรลักษณ์ คือ ความไม่เที่ยงแท้ ความเป็นทุกข์ ความมีใจตัวตน คือความไม่เที่ยงของสังขาร คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

ตุ่งเหล็ก-ตุ่งทอง ทำด้วยแผ่นโลหะทองเหลืองหรือสังกะสี มี ๒ สี คือสีเงินและสีทอง ลักษณะรูปร่างทำเป็นรูปคล้ายรูปคน แต่ไม่มีขาหรือขาตุ่งแบบตุ่งสามหาง แต่ขาตุ่งจะมีรูปที่แหลมออกไปมี

ชายเดียว ตุงเหล็ก-ตุงตองนี้ชาวล้านนาใช้เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับดับขันธไปแล้ว ตุงเหล็ก-ตุงตองนี้จะแขวนอยู่ด้วยกันเสมอ เราจะพบเห็นได้ง่ายในปอยข้าวสังข์ หรืองานบุญชาวล้านนาทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ญาติหรือผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว

ตุงกระด้าง ทำด้วยไม้หรือโลหะ แกะสลักส่วนมากกลดลายที่แกะบนตุงกระด้างเป็นรูป ๑๒ นักษัตร สร้างขึ้นเพื่อถวายเพื่อเป็นพุทธรูปบูชา ตุงกระด้างสามารถพบเห็นทั่วไปตามสองข้างทางขึ้นวิหาร (โบสถ์) ของชาวล้านนา ปัจจุบันได้มีการทำตุงกระด้างเพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ของเมืองหรือของท้องถิ่นมากขึ้น

ตุงพระบุด ทำด้วยผืนผ้าลงสีพื้นด้วยสีน้ำ และวาดภาพพระพุทธรูปเจ้าหรือพระพุทธรูปประวัติเพื่อถวายเป็นพระพุทธรูปบูชาในเทศกาลหรืองานสำคัญต่าง ๆ ของชาวล้านนา ส่วนใหญ่จะสร้างขึ้นเป็นคู่ เช่นเดียวกับตุงกระด้าง

ตุงดิน (หรือตุงไม้ ตุงเหี้ยก ตุงเงิน ตุงคำ ตุงข้าวเปลือก ตุงข้าวสาร) คือ ตุงที่ใช้ในการเทศน์ หรือใช้ในพิธีตั้งธรรมหลวงหรือเทศน์มหาชาติในเดือนยี่เป็งหรือเดือนสี่เป็ง โดยชาวล้านนาจะปักตุงในกัณฑ์เทศน์ หรือประดับตามอาคารที่มีการเทศน์ ตามคติความเชื่อของคนล้านนานั้นเชื่อว่าถ้าทำตุงประกอบการเทศน์เพื่อถวายเป็นพุทธรูปบูชาแล้วจะได้อานิสงส์มาก และการถวายตุงเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ล่วงลับก็เช่นกัน ชาวล้านนาเชื่อว่าอานิสงส์ที่ยิ่งใหญ่นี้จะช่วยให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว ได้รับอานิสงส์นั้นและจะได้ไปสถิตอยู่ในสวรรค์ชั้นที่ดีและพ้นจากความทุกข์ยากลำบากในการใช้กรรมต่าง ๆ ในปรภูมิด้วย

หลายท่านอาจเข้าใจว่าตุงเป็นธง แต่อันที่จริงแล้วตุงไม่ใช่ธง ตุงเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความเชื่อต่างๆ เช่น ตุงที่มีการแบ่งเป็น ๗ ช่องซึ่งหมายถึง สวรรค์ทั้ง ๗ ชั้น เป็นต้น

ความเชื่อและอานิสงส์การตุง (ถวายตุง)

เรื่องการตุงหรืออานิสงส์การถวายตุงนี้ ปรากฏในหนังสือสังขยาโลก ตัวอักษรพื้นเมืองในคัมภีร์ไบลานมีว่า มีภิกษุรูปหนึ่งท่านได้ไปเห็นไม้ตายแห่งท่อน หนึ่งมีลักษณะยาวงามดีมาก ท่านก็นึกที่จะเอาต้นไม้ไปทำ เป็นเสาทุงบูชาไว้ในวัดที่ท่านจำ พรรษาอยู่ แต่บังเอิญท่านมีอันเป็นลม ปัจจุบันถึงแก่กรรมลงเ็นทันทีก่อนที่วิญญาณของท่านจะล่องลอยออกจากร่าง ท่านมีจิตประหวัดถึงแต่ไม้ท่อนนั้นจึงทำ ให้ต้องไปปฏิสนธิเป็นตุ๊กแก อาศัยอยู่ที่ไม้ท่อนนั้นได้รับทุกขเวทนาเป็นเวลานาน ท่านจึงตั้งใจให้ชาวบ้านทราบว่ เวลาที่ท่านได้มาเกิดเป็นตุ๊กแกอาศัยอยู่ที่ไม้ต้นนั้น หากพอพวกชาวบ้านศรัทธาอยากจะทำให้ท่านพ้นจากกองทุกข์ ก็ขอให้สร้างตุงเหล็ก ตุงทองถวายท่านไว้ในพระศาสนา จึงจะช่วยบันดาลให้ท่านหลุดพ้นจากกองทุกข์นี้ได้ เมื่อชาวบ้านทราบเช่นนั้น ก็สร้างตุงเหล็ก ตุงทอง ถวายไว้ในพระศาสนา พระภิกษุรูปนั้นจึงพ้นจากกองทุกข์ไปเกิดเป็นมนุษย์อีกครั้งหนึ่ง ^{๒๔}

อีกเรื่องหนึ่งซึ่งไม่ปรากฏศักราช มีความดังนี้ สิงห์คู่ตัดอำมาตย์เอาตุงไปบูชาพระประธานองค์ใหญ่และพระเจดีย์ศรีศรี ครั้นสิ้นอายุจะไปตกนรก พระยายมราชก็แสดงตุงนั้นให้เห็นแล้วกล่าวว่า “เมื่อท่านทำ บุญวันนั้น ท่านยังกรวดน้ำแผ่กุศลถึงเราและบัดนี้ท่านจงขึ้นไปบนสวรรค์เทอญ” และอีก

^{๒๔} กาญจนมณี ศรีวิศาลภพ. ตุง : สัญลักษณ์แห่งสิริมงคล, ออนไลน์ทาง<https://www.gotoknow.org> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

เรื่องหนึ่งเล่าว่า ยังมีนายพรานผู้หนึ่งล่าเนื้อมาตั้งแต่อายุได้ ๑๕ ปีจนถึงอายุ ได้ ๔๘ ปี วันหนึ่งเข้าไป ไปเพื่อจะล่าเนื้อ บังเอิญไปถึงวัดศรีโคมคำ ได้เห็นพระปฏิมากร องค์ใหญ่ และมีการประดับตุงเป็น พุทธบูชา เมื่อยามลมพัดต้องเกิดความสวยงามก็มีใจ พึงพอใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อกลับมาถึงบ้านก็จัดแจง หาผ้ามาทำ ตุง แล้วเอาไปบูชาพระประธานองค์ใหญ่นั้น ครั้นนายพรานผู้นี้ตายไป พระยายมราชมิทัน ได้พิจารณาก็เอาโยนลงนรก ในทันใดนั้น ตุงที่นายพรานเคยทำเพื่อถวายพระประธานองค์ใหญ่นั้นก็ พ้นเอาตัวนายพรานพ้นจากนรกเสีย พระยายมจึงพิจารณาดูแล้วก็บอกนายพรานขึ้นไปบนสวรรค์

จุดมุ่งหมายในการสร้างตุง

- ถวายเป็นพุทธบูชา สร้างบุญกุศลให้ตนเองและผู้ล่วงลับไปแล้ว จะได้พ้นจากเวรกรรมและได้ขึ้นสวรรค์
- ประดับประดาศาสนสถาน ศาสนวัตถุ เพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง
- เพื่อสะเดาะเคราะห์ ขจัดภัยพิบัติต่าง ๆ ให้หมดไป โดยเฉพาะภัยที่เชื่อว่า เกิดจาก ภูติผีปีศาจ หรือบาปกรรมทั้งหลาย
- ใช้ในทางไสยศาสตร์ ทำ เสน่ห์ บูชาผีสังเวทดา
- ใช้ในพิธีกรรมและเทศกาลต่าง ๆ เช่น พิธีสวดพุทธมนต์ พิธีสืบชะตา การขึ้นท้าว ทั้งสี่ การตั้งธรรมหลวง งานปอยหลวง ทอดกฐิน ประเพณีสงกรานต์ประเพณีเกี่ยวกับคนตาย

อานิสงส์ของการสร้างตุง

จากหลักฐาน ตำนาน ลิลิต และพงศาวดารต่าง ๆ ได้เขียนถึงอานิสงส์ของการสร้าง ตุงว่าผู้ที่สร้างตุงถวายเป็นพุทธบูชาจะไม่ตกนรก ได้เกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ถ้ากลับมาเกิดในโลก มนุษย์ก็จะเป็นใหญ่เป็นโต ถ้าสร้างอุทิศให้ผู้ตาย ผู้ตายก็จะพ้นจากการไปเป็นเปรตหลุดพ้นจาก บาปกรรมที่ทำ ไว้ จากอานิสงส์ดังกล่าวนี้ทำให้ชาวล้านนานิยมสร้างตุงกันทุกชั้นวรรณะ ซึ่งรูปแบบ ของตุงจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับฐานะทางสังคมของเจ้าของพิธี พื้นฐานความเชื่อ ของคนใน สังคม วัสดุและความสามารถของชาวท้องถิ่น ในการที่จะนำ เอาวัสดุที่มีมาประดับตุง โดยใช้เทคนิค วิธีการต่าง ๆ

สืบสานวัฒนธรรมการใช้ตุง

ปัจจุบันชาวล้านนาส่วนใหญ่ยังนิยมสร้างตุง เพื่อใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งทางศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับการตาย งานเทศกาลและเฉลิมฉลองต่าง ๆ ตามคติความเชื่อเดิม แต่แนวโน้มการใช้ ตุงเริ่มเปลี่ยนไปเนื่องจากบรรดาหน่วยงานทั้งภาครัฐราชการและเอกชนมักนิยมใช้ตุงประดับตามสถานที่ จัดงานต่าง ๆ เพื่อความสวยงาม ซึ่งเรื่องนี้ศาสตราจารย์ผณี พยอมยงค์ ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า งานบาง งานสามารถใช้ตุงปกปิด แต่ควรใช้ตุงให้ถูกประเภท บางงานนำ ตุงไปใช้อย่างไม่เหมาะสม เป็นการทาลายคติความเชื่อดั้งเดิมของชาวล้านนา เช่น การนำ ตุงไปประดับประดาบนเวทีประกวดนางงาม เป็นต้น หากไม่มีการอนุรักษ์และศึกษารูปแบบคติความเชื่อเกี่ยวกับการใช้ตุงให้เข้าใจก่อนนำไปใช้ แล้ว อนาคตการใช้ตุงในพิธีกรรมต่าง ๆ ตามคติความเชื่อเดิมคงจะถูกดัดแปลงให้เพี้ยนไปในที่สุด

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิมพ์เพ็ญแข วรรณปาน^{๒๕} ศึกษาเรื่องความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการรำผีของชาวมอญ : กรณีศึกษาชุมชนมอญบางกระดี่ พบว่าความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการรำผีของชาวมอญ ชุมชนมอญบางกระดี่ มี ๒ ลักษณะ คือ

๑. ผีประจำหมู่บ้านและผีบรรพบุรุษ มีหน้าที่คุ้มครองปกป้องรักษาดูแลคนในหมู่บ้าน ให้อยู่เย็นเป็นสุข ผีประจำหมู่บ้านมอญบางกระดี่ คือ ศาลเจ้าพอบางกระดี่ ศาลเจ้าแม่หัวระหาญและศาลเจ้าพอบ ทายทุง ซึ่งมีความสำคัญทางด้านจิตใจและเป็นที่เคารพของคนในหมู่บ้าน และผีบรรพบุรุษหรือปาโหนกเป่นผีที่ถ่ายทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยจะสืบทอดมาทางฝ่ายชาย ผีบรรพบุรุษมีหน้าที่คุ้มครองกันอันตราย และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ในการนับถือผีบรรพบุรุษนั้น ชาวมอญแบ่งแยกผีตามตระกูล ซึ่งแต่ละตระกูลจะมีการนับถือผีแตกต่างกัน ผีมอญของชาวบางกระดี่นี้ได้แก่ ผีเตา ผีไก่ ผีขาวเหนียว และผีม้า ความเชื่อของชาวมอญบางกระดี่ที่มีต่อผีบรรพบุรุษนั้น ชาวมอญเชื่อว่าถ้าผู้ใดทำผิดหรือฝ่าฝืนกฎขอรหัส จะทำให้เกิดเหตุเภทภัย กับเจ้านบ้านหรือคนในตระกูล เปนตน ว่าเจ็บป่วยโดยไม่รูสาเหตุ ซึ่งจะต้องแก้ด้วยการจัด พิธีกรรมการรำผีขึ้นถึงจะหาย

๒. ความเชื่อเรื่องการเซาทรง ชาวมอญบางกระดี่ มีความเชื่อถือในเรื่องการเซาทรงสังเกตได้จากการทำพิธีต่าง ๆ มักเชิญทรงมาประทับร่างซึ่งในการเซาทรง ของชาวมอญบางกระดี่แบ่ง ได้คือ การทรงผีประจำหมู่บ้านและการทรงผีบรรพบุรุษ ซึ่งประจำหมู่บ้าน ประกอบด้วย การทรงเจ้าพอบางกระดี่ การทรงเจ้าแม่หัวระหาญ และการทรงเจ้าพอบทายทุง และการทรงผีบรรพบุรุษ คือการเซาทรงปาโหนก ซึ่งจะเชิญประจำทุกปีเพื่อมากินเครื่องเซนไหว้และพูดคุย ลูกหลานมีความเจ็บไข้ได้ป่วยอย่างไร ปาโหนกก็จะปดเปาไพบไป ซึ่งผลที่ได้จากการนับถือผี คือ ผีบรรพบุรุษเป็นที่พึ่งทางใจและมีบทบาทในระดับเครือญาติ ที่เป็นตระกูลเดียวกัน โดยทำให้ไม่ลืมบรรพบุรุษ และเพื่อเป็นการต่อยอดความเคารพใน ผีบรรพบุรุษ ชาวมอญในแต่ละตระกูลจะมีการเซนไหว้ผีบรรพบุรุษเป็นประจำทุกปี ชาวมอญมี ความนับถือผีมาก ดังนั้น ในด้านกฎขอรหัสที่ไม่พึงปฏิบัติ ชาวมอญจึงยึดถืออย่างเคร่งครัด ซึ่ง จะเกรงกลัวต่อการทำผิดกฎหรือละเมิดกฎโดยพลการ และการนับถือผีจะเป็นกุสโลบายที่สร้างความผูกพันกันทั้งในระบบเครือญาติ โดยการนับถือปาโหนกหรือผีบรรพบุรุษ และในระบบ ชุมชนโดยการนับถือบรรพบุรุษ ผลที่ได้ทำให้ชาวมอญบางกระดี่มีความสามัคคีปรองดองกัน

จินดา แกนสมบัติ^{๒๖} ศึกษาวิจัยเรื่องพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้า บานโนนทองตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า พิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้ามีลักษณะวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องของการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษ ของหมอลำผีฟ้า พบว่า มีการประกอบพิธีกรรมขึ้น ๒ ครั้ง ครั้งละ ๓ วัน ดังนี้ วันแรก คือ วันปงพาคายใหญ่ลงจาก หิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ ตรงกับวันอาทิตย์แรก ขางขึ้นเดือน ๖ ของทุกปี เปนพิธีกรรม

^{๒๕} พิมพ์เพ็ญแข วรรณปาน. ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการรำผีของชาวมอญ : กรณีศึกษาชุมชนมอญบางกระดี่, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา, ๒๕๔๙.

^{๒๖} จินดา แกนสมบัติ. พิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้า บานโนนทอง ตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา, ๒๕๕๒.

เชื้อเชิญบอกกล่าวผี บรรพบุรุษ วาพรงนี้จะมีการประกอบพิธีกรรม วันที่สอง คือ วันประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผี บรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้า ตรงกับวันจันทร์ข้างขึ้นเดือน ๖ เครื่องเช่นไห้วประกอบด้วยขันธ ๕ ขันธ ๘ รูปถาย ของมารดา มีการล่าอนวนอน ไห้ผีแถน ผีฟ้า ผีบรรพบุรุษใหม่มา รับการเคารพ บูชา กราบ ไห้ว วันที่สาม คือ วันปงพาวาน ตรงกับวันอังคาร ขางขึ้นเดือน ๖ เบนพิธีกรรมเลี้ยงผีบรรพบุรุษ ประกอบด้วย กลวย ๘ ชั้น น้ำตาล ๘ กอง ตอ ๑ ภาชน์ มีทั้งหมด ๘ ภาชน์ ชาวบานโนนทอง ยังคงรักษา วัฒนธรรมของพิธีกรรม ความเชื่อในเรื่องผีแถนและปฏิบัติตามขั้นตอนของพิธีกรรมไว้อย่างชัดเจน และให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

วีระวัฒน์ สะสวย และจามรี พระสุนิล^{๒๗} ศึกษาวิจัยเรื่อง “พิธีกรรมการสืบชะตาของชาวล้านนา : กรณีศึกษาบ้านต้า ตำบลจิม อำเภอปง จังหวัดพะเยา” ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นมาของการสืบชะตาในล้านนา นั้นมีพื้นฐานมาจากศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ที่มีต่อพิธีกรรมและประเพณีในวิถีชีวิตคนในชุมชน ทั้งผลการเล่าเรื่องและการศึกษาจากหลักฐานที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ได้มีการเล่าสืบต่อกันมาว่าการสืบชะตาตามความเชื่อของชาวล้านนามีมาแต่บรรพบุรุษเป็นพิธีที่ยิ่งใหญ่ จัดทำขึ้นเพื่อความสงบสุขของชุมชน ครอบครัว และความสงบสุขเฉพาะบุคคล ชาวล้านนา นอกจากจะมีภาษาพูด ภาษาเขียนเป็นของตัวเอง แล้วยังมีจารีตประเพณีเป็นของตนเอง การทำพิธีสืบชะตาเป็นจารีตอย่างหนึ่งในหลายๆ สิ่งที่ชาวล้านนานิยมทำกันในช่วงเทศกาลต่างๆ แต่ก็ได้จำกัดช่วงเวลา ส่วนใหญ่มักทำในช่วงเทศกาลสงกรานต์ รวมถึงมีการสืบชะตาที่อิงกับสถานที่สำคัญของชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ทั้งพิธีสืบชะตาบ้าน สืบชะตาวัด สืบชะตาเมือง การทำบุญครอบอายุ เป็นต้น เครื่องประกอบพิธีกรรมล้านนาล้วนมีการให้ความหมายและความเป็นมงคล มีความเชื่อในด้านการป้องกันภัยอันตรายและสอดแทรกคุณค่าที่ให้ความสบายใจในการประกอบพิธีกรรม อันเป็นค่านิยมของชุมชนท้องถิ่น แสดงถึงภูมิปัญญาอันดีงาม ส่วนในด้านการสืบทอดพิธีกรรมการสืบชะตา ล้านนาของบ้านต้า ตำบลจิม อำเภอปง จังหวัดพะเยา มีผลการศึกษาด้านการถ่ายทอดและการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นในแง่ของการมีส่วนร่วมในพิธีกรรมที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ สมจิต ขอนวงค์ ระวีโรจน์ ศรีคำภา พระศักดิ์ดา สุวรรณทา^{๒๘} ศึกษาวิจัยเรื่อง “สืบชะตาล้านนา: แนวคิดและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและจิตวิญญาณของชุมชนในล้านนา” ผลการวิจัย พบว่า การสืบชะตาเป็นพิธีกรรมที่มีต้นทุนทางสังคมสูง มีประวัตินั้นมีพื้นฐานมาจากศาสนาและตามปุมเหตุแห่งอิทธิพลของพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ที่เชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสม มีแนวคิดจากต้นเค้าเดิมตามจารีตล้านนา และข้อมูลประวัติศาสตร์ยุคสมัยพระนางจามเทวีและพระเจ้าสามฝั่งแกนราชวงศ์เม็งราย ผนวกกับความเชื่อในเรื่อง “กรรม” หรือ “กฎแห่งกรรม” “มงคล ๓๘ ประการ” ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตที่สร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

^{๒๗} วีระวัฒน์ สะสวย และจามรี พระสุนิล. บทความการวิจัย พิธีกรรมการสืบชะตาของชาวล้านนา : กรณีศึกษาบ้านต้า ตำบลจิม อำเภอปง จังหวัดพะเยา, การประชุมวิชาการระดับชาติ สังคมศาสตร์วิชาการครั้งที่ ๑๔ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย “สังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้กระแส การเปลี่ยนผ่านสู่ยุค Thailand ๔.๐” วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

^{๒๘} พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ ,สมจิต ขอนวงค์, ระวีโรจน์ ศรีคำภา และพระศักดิ์ดา สุวรรณทา. สืบชะตาล้านนา: แนวคิดและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและจิตวิญญาณของชุมชนในล้านนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่. ๒๕๕๗.

๓. คุณค่าของพิธีกรรมการบูชาปูตาของชาวบ้านหนองแวงโสภนพระ และชาวบ้านหนองแวงโคตร พบว่ามี ๕ ด้าน คือ

๑) **คุณค่าด้านปัจเจกบุคคล** การบูชาปูตา ช่วยทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีที่พึ่งทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ และทำให้บุคคลเกิดการยับยั้งชั่งใจในการประพฤติผิดจากฮีตครองประเพณีของชุมชนเพราะเกิดความยำเกรงใจในอำนาจของผีปูตานั่นเอง

๒) **คุณค่าด้านครอบครัว** คุณค่าพิธีกรรมการบูชาปูตาทำให้เกิดความสามัคคีในครอบครัว และทำให้เกิดการถ่ายทอดประเพณีการไหว้ผีบรรพบุรุษ ช่วยให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้อาวุโส เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ พิธีกรรมการบูชาปูตาจึงเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจไว้ของครอบครัวด้วย

๓) **คุณค่าด้านสังคม** พิธีกรรมการบูชาปูตาทำให้เกิดความเชื่ออันเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของบุคคลในชุมชน เกิดระเบียบทางสังคมขึ้นเกิดความสามัคคีในสังคม มีความรักใคร่กลมเกลียวกัน เกิดความพร้อมเพรียงกันเป็นหมู่คณะ ทำให้สังคมเป็นกลุ่มเป็นก้อน จึงช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ในสังคม

๔) **คุณค่าด้านเศรษฐกิจ** พิธีกรรมการบูชาปูตามีผลต่อจิตใจของบุคคล มีผลต่อการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลให้ดำเนินชีวิตไปตามฮีตครองประเพณีหรือวิถีชีวิตที่ดั้งเดิมของชุมชนอีสาน ทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีที่พึ่งทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ และทำให้บุคคลเกิดกำลังใจในการทำกิจกรรมการงานต่าง ๆ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดระเบียบทางสังคม ทำให้สังคมมีความสงบสุขเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เกิดความเรียบร้อย เกิดความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวกัน มีความพร้อมเพรียงกันเป็นหมู่คณะ ทำให้สังคมเป็นกลุ่มเป็นก้อน ผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้จึงมีส่วนส่งผลต่อทางด้านเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน

๕) **คุณค่าด้านพระพุทธศาสนา** คุณค่าพิธีกรรมการบูชาปูตาก่อให้เกิดผลดีต่อพระพุทธศาสนา ทำให้วัดและพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เป็นสะพานบุญ ที่เชื่อมต่อระหว่างมนุษย์กับผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว พระพุทธศาสนามีความมั่นคงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในเรื่องบุญบาป ความดีความชั่วในขณะที่ความเชื่อในผีปูตานั่นก็เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนด้วย ในแง่ความรู้สึกปลอดภัยสบายใจ

สรุป การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงในพระพุทธศาสนา โดยมากผู้ที่มีความเชื่อด้านนี้จะมีปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ซึ่งส่วนมากปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อคือ ความคาดหวังในประโยชน์ส่วนตนเป็นส่วนมาก ผู้ที่มีความเชื่อในพิธีกรรมต่าง ๆ ย่อมมุ่งหวัง ความสบายกาย สบายใจในอนาคต มุ่งหวัง ลาภ ยศ ความเจริญมั่งมี ความร่ำรวย ความอยู่รอดปลอดภัยเป็นส่วนมาก ทำให้ผู้วิจัยคาดหวังว่าการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย จักมีปัจจัยอย่างอื่นที่นอกเหนือไปจากนี้หรือไม่ก็มีปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อเป็นอย่างอื่นบ้าง เพื่อให้ทราบความหลากหลายในปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมากขึ้น

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา เขตเทศบาลเมืองเชียงราย ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย (Research forma)

๓.๒ พื้นที่ศึกษา (Study area) ประชากร (Population) การสุ่มตัวอย่าง (Sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย (Tools of research)

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection)

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis)

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (Statistics of analysis)

๓.๗ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Presentation)

๓.๘ สรุป (Conclude)

๓.๑ รูปแบบการวิจัย (Research forma)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field survey) ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Dept interview) เป็นรายบุคคล จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) โดยมีวิธีการศึกษาใน ๓ ลักษณะ ได้แก่

๑. การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อค้นหาแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาค้นคว้าความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา

๒. การศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความคิดเห็นจากอุบาสก อุบาสิกา กลุ่มสวดมนต์ข้ามปี ๓ วัด วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ และวัดเจ็ดยอด วัดละ ๒๐ คน รวมจำนวน ๖๐ คน และอุบาสก อุบาสิกาประเพณีวัตรจำศีลอุโบสถ ๕ วัด ได้แก่ วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ วัดกลางเวียง วัดเจ็ดยอด และวัดศรีทรายมูล วัดละ ๒๐ คน รวมจำนวน ๑๐๐ คน รวมประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๑๗๐ คน

๓. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ (In-Dept interview) พระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องในการจัดพิธีกรรมแผ่ในพุทธศาสนาในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย จำนวน ๕ รูป ได้แก่ พระอัครราชิกศุทธิ สิริวิฑฒโน ดร, พระครูสังฆรักษ์เรวัตร เรวโต, พระครูสุธีสุตสุนทร ดร., พระครูประพัฒน์รัตนะพงศ์ และพระครูกิตติพัฒนานุยุต และอุบาสก ผู้เกี่ยวข้องในการจัดพิธีกรรมแผ่ในพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย จำนวน ๕ คน ได้แก่ นายนิพนธ์ อ้ายไชย นายกิจชัย วงศ์ราช นายเสริม เวียงโอสถ นายสถาพร แก้วดำ และนายสัมฤทธิ์ มหาวรรณ

๓.๒ พื้นที่ศึกษา (Study area) ประชากร (Population) การสุ่มตัวอย่าง (Sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยพิธีกรรมแผ่ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัด ในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ ๕ วัด ได้แก่ ๑) วัดพระแก้ว ๒) วัดพระสิงห์ ๓) วัดเจ็ดยอด ๔) วัดกลางเวียง และ ๕) วัดศรีทรายมูล ซึ่งทั้งหมดนี้ตั้งอยู่ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

๑. ประชากร (Population)

ผู้วิจัยศึกษาความคิดเห็นจาก พระสงฆ์ ๕ รูป ผู้จัดพิธีกรรมแผ่ ๕ คน รวม ๑๐ รูป/คน ประชากรที่ตอบแบบสอบถามในการวิจัย ได้แก่ อุบาสก อุบาสิกา กลุ่มสวดมนต์ข้ามปี ๓ วัด วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ และวัดเจ็ดยอด วัดละ ๒๐ คน รวมจำนวน ๖๐ คน และพุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมพิธีกรรมแผ่ในพุทธศาสนาจำนวน ๕ วัด ได้แก่ วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ วัดกลางเวียง วัดเจ็ดยอด และวัดศรีทรายมูล วัดละ ๒๐ คน รวมจำนวน ๑๐๐ คน รวมประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๑๗๐ คน

๒. การสุ่มตัวอย่าง (Sampling)

การสุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์เป็นการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพราะเจาะจงเฉพาะผู้เกี่ยวข้องกับการจัดพิธีกรรมแผ่ในพุทธศาสนาเท่านั้น จำนวน ๑๐ รูป/คน ส่วนการสุ่มตัวอย่างกลุ่มตอบแบบสอบถามนั้น เป็นการสุ่มเจาะจงเฉพาะสถานที่ (Area Purposive Sampling) ในเขตเทศบาลนครเมืองเชียงราย ที่จัดงานสวดมนต์ข้ามปี ๓ วัด โดยวิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ กลุ่มตัวอย่างสวดมนต์ข้ามปี

ลำดับ	วัด	จำนวนประมาณ	จำนวนตัวอย่าง
๑	พระแก้ว	>๕๐๐	๒๐
๒	พระสิงห์	>๕๐๐	๒๐
๓	เจ็ดยอด	>๕๐๐	๒๐
	รวมกลุ่มตัวอย่างสวดมนต์ข้ามปี		๖๐

เจาะจงพื้นที่ที่มีการจัดพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา มีพิธีกรรมสืบทอด การจุดเทียน สะเดาะเคราะห์ การถวายตุง การอาบน้ำมนต์วันเพ็ญ ๕ วัด ๓ วัด โดยวิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ดังนี้

ตารางที่ ๓.๒ กลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง

ลำดับ	วัด	จำนวนประมาณ	จำนวนตัวอย่าง
๑	พระแก้ว	>๕๐๐	๒๐
๒	พระสิงห์	>๕๐๐	๒๐
๓	เจ็ดยอด	>๕๐๐	๒๐
๔	กลางเวียง	>๕๐๐	๒๐
๕	ศรีทรายมูล	>๕๐๐	๒๐
รวมกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา			๑๐๐

ในการทอดแบบสอบถาม เป็นการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เพราะกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมพิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนามีจำนวนมาก ไม่สามารถกำหนดจำนวนประชากรองค์รวมที่ชัดเจนได้ และมีเวลาให้ความสนใจในกิจกรรมเฉพาะบุคคลสูง มีเวลาในการจัดระเบียบยาก จึงไม่เหมาะต่อการสุ่มแบบอื่น

๓. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่เป็นตัวแทนของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง เชียงราย จังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๐ รูป/คน ประกอบด้วย

๑) พระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องในการจัดพิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนาในเขตเทศบาลเมือง เชียงราย จังหวัดเชียงราย จำนวน ๕ รูป ได้แก่ พระอัครราชภิกษุณี สิริวฑฒโน ดร., พระครูสังฆรักษ์ เรวัตร เรวโต, พระครูสุธีสุตสุนทร ดร., พระครูประพัฒน์รัตนะพงค์ และพระครูกิตติพัฒนานุยุต

๒) อุบาสกผู้เกี่ยวข้องในการจัดพิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลเมือง เชียงราย จังหวัดเชียงราย จำนวน ๕ คน ได้แก่ นายนิพนธ์ ชัยลังกา นายกิจชัย วงศ์ราช นายเสริม เวียงโอสถ นายสถาพร แก้วดำ และนายสัมฤทธิ์ มหาวรรณ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย (Tools of research)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย

๑. แบบสอบถาม (Questionnaires)

ส่วนการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีลักษณะให้เลือกตอบและเขียนตอบ แบบสอบถามนี้ได้แบ่งเป็น ๒ ตอน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย

- เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ จำนวนครั้งการเข้าร่วมพิธีกรรม
แฝง จำนวนครั้งความสำเร็จหลังการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง พิธีกรรมแฝงที่เคยเข้าร่วมปฏิบัติ ความ
คาดหวังที่นิยมขอจากพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ความสำเร็จอันเนื่องมาจากพิธีกรรมแฝง
เหตุการณ์ที่ทำให้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง การเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงเพื่อใคร

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรม
แฝงทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลนครเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัด
เชียงราย ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อ ๔ พิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ได้แก่
๑) พิธีสืบทอดตาลวง ๒) พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ๓) พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ และ ๔) พิธีถวาย
ตุ่มเงินตุ่มทอง โดยคำถามแบ่งเป็น ๒ ประเด็นใหญ่ ดังนี้

๑. ปัจจัยภายใน หมายถึง คำถามที่ระบุถึงความอยากมี ความอยากเป็น
และความคาดหวัง ที่เป็นภาวะปัจจัยภายในตัวบุคคล

๒. ปัจจัยภายนอก หมายถึง คำถามที่ระบุถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม
การเชิญชวน และความเป็นประเพณี ที่เป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคล

ซึ่งแบ่งระดับขึ้นเพื่อจัดอันดับความคิดเห็น (Rating Scale) ตามตัวแปรที่กำหนดไว้โดยแบ่ง
ขั้นระดับ ๕ ขั้น ดังนี้

ถ้าตอบ ๕ หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุด
ถ้าตอบ ๔ หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปัจจัยที่ส่งผลมาก
ถ้าตอบ ๓ หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปัจจัยที่ส่งผลปานกลาง
ถ้าตอบ ๒ หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปัจจัยที่ส่งผลน้อย
ถ้าตอบ ๑ หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปัจจัยที่ส่งผลน้อยที่สุด

๒.แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept interview)

สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ผู้วิจัยสัมภาษณ์เอง เพื่อให้ได้ข้อมูล
ละเอียดตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การสัมภาษณ์ไม่กำหนดรูปแบบมาตรฐาน (unstructured
interview) ไม่มีการกำหนดขอคำถามอย่างตายตัว แต่กำหนดไว้เพียงกรอบหรือประเด็นที่สัมภาษณ์
อาศัยกรอบและแนวคิดเป็นปัจจัยสำคัญในการตั้งประเด็นคำถาม และไม่เรียงลำดับคำถามก่อนหลัง
เหมือนที่กำหนดไว้ คำถามมีลักษณะแบบปลายเปิด และหากวาทะที่สัมภาษณ์ พบปรากฏการณ์
หรือประเด็นปัญหาใดที่น่าสนใจ จะทำการสัมภาษณ์โดยละเอียดเพื่อให้ได้คำตอบอย่างชัดเจน

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection)

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของ
การศึกษาวิจัย โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. นำหนังสือขออนุญาตเข้าทำการศึกษาวิจัยจากวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปยังเจ้าอาวาสและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อนัดหมายในการสัมภาษณ์และการ
เข้าศึกษาในพื้นที่

๒. การเข้าศึกษาในพื้นที่เพื่อแจกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยมีกิจกรรมดังนี้

๒.๑ การใช้แบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๖๐ คน นำแบบประเมินที่ได้รับทั้งหมดมาตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลวิจัยในวันต่อวัน เพื่อป้องกันการสูญเสียข้อมูลวิจัยที่อาจได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน จากนั้นนำคำตอบที่ได้จากเครื่องมือฉบับนี้ตามรหัสคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

๒.๒ การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)

๑) พระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องในการจัดพิธีกรรมแผ่ในพุทธศาสนาในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย จำนวน ๕ รูป ได้แก่ พระอัครราชวิสุทธสิริวิฑฒโน ดร, พระครูสังฆรักษ์เรวัต เรวโต, พระครูสุธีสุตสุนทร ดร., พระครูประพัฒน์รัตนะพงศ์ และพระครูกิตติพัฒนานุยุต

๒) อุบาสกผู้เกี่ยวข้องในการจัดพิธีกรรมแผ่ในพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย จำนวน ๕ คน ได้แก่ นายนิพนธ์ ชัยลังกา นายกิจชัย วงศ์ราช นายเสริม เวียงโอสถ นายสถาพร แก้วดำ และนายสัมฤทธิ์ มหาวรรณ

๓. ประมวลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ จากนั้นนัดประชุมนักวิจัย เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

๔. สรุปประเมินผลการเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกกระบวนการ จากนั้นนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ สรุปรายงานการวิจัยเชิงพรรณนา

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis)

เมื่อได้มีการศึกษาในพื้นที่วัดทั้ง ๕ วัด การทบทวนแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิเคราะห์

๑) รูปแบบและกระบวนการจัดการพิธีกรรมแผ่ทางพระพุทธศาสนาทั้ง ๔ คือ ๑. พิธีสืบทอดตาลวง ๒. พิธีอาบน้ำจันทร์ ๓. พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ และ ๔. พิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง

๒) กระบวนการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ เชิญชวนให้เข้าร่วมงานพิธีกรรมแผ่ทางพระพุทธศาสนา รวมถึงวิเคราะห์คุณค่าของพิธีกรรมแผ่ทางพระพุทธศาสนา

๓) กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายในการเรียนรู้ เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาจิตใจและปัญญาของชุมชน

๔) การศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ของการจัดกิจกรรมพิธีกรรมแผ่ทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกิจกรรมประเพณี

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

เน้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่ได้เก็บรวบรวมจากอุบาสก อุบาสิกา ๑๖๐ คน ตามโควต้า โดยมีขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

๑) เลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการตอบไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

๒) แบบสอบถาม ตอนที่ ๑ ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ จำนวนครั้งการเข้าร่วมพิธีกรรมแผ่ จำนวนครั้ง

ความสำเร็จหลังการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง พิธีกรรมแฝงที่เคยเข้าร่วมปฏิบัติ ความคาดหวังที่นิยมขอ จากพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ความสำเร็จอันเนื่องมาจากพิธีกรรมแฝง เหตุการณ์ที่ทำให้ เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง การเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงเพื่อใคร โดยทำการวิเคราะห์เพื่อหา ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำมาเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

๓) แบบสอบถาม ตอนที่ ๒ ซึ่งเป็นข้อมูลระดับความคิดเห็นของอุบาสก อุบาสิกา กลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนาทั้งปัจจัยภายใน และภายนอก โดยทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่า คะแนนเฉลี่ย \bar{X} (Mean) ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D. / Standard Deviation) เป็นรายชื่อและรายด้าน และเฉลี่ยรวมทุกด้าน โดยมีเกณฑ์ ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนน เพื่อให้เห็นระดับความคิดเห็นปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อในแต่ละ ด้าน จากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยนำค่าสูงสุดลบด้วยค่าต่ำสุด จากนั้นนำผลลัพธ์ ที่ได้มาหารด้วยจำนวนช่วงชั้น เพื่อหาค่าความห่างของช่วงชั้น มีวิธีทำ ดังนี้

$$\frac{\text{จำนวนชั้นสูงสุด ลบ จำนวนชั้นต่ำสุด}}{\text{หารด้วยจำนวนชั้นสูงสุด}} = \frac{5-1}{5} = 0.8$$

ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายไว้ดังนี้

คะแนนค่าเฉลี่ย ๔.๒๑ - ๕.๐๐ หมายถึงปัจจัยนั้นส่งผลให้ความเชื่อมากที่สุด

คะแนนค่าเฉลี่ย ๓.๔๑ - ๔.๒๐ หมายถึงปัจจัยนั้นส่งผลให้ความเชื่อมาก

คะแนนค่าเฉลี่ย ๒.๖๑ - ๓.๔๐ หมายถึงปัจจัยนั้นส่งผลให้ความเชื่อปานกลาง

คะแนนค่าเฉลี่ย ๑.๘๑ - ๒.๖๐ หมายถึงปัจจัยนั้นส่งผลให้ความเชื่อน้อย

คะแนนค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๘๐ หมายถึงปัจจัยนั้นส่งผลให้ความเชื่อน้อยที่สุด

๔) นำข้อมูลสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นคุณค่าทางจิตใจ มูลค่าต่อการจัด กิจกรรม และมูลค่าทางวัฒนธรรมประเพณี การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิด ทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นชุดความรู้ กระบวนการ และแนวทางการส่งเสริมกิจกรรม พิธีกรรม แฝงทางพระพุทธศาสนา

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (Statistics of analysis)

๑. ใช้สถิติในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนน เฉลี่ย \bar{X} (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. / Standard Deviation) ในการอธิบาย ข้อมูลทั่วไปจากแบบสอบถาม

๓.๗ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Presentation)

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบตารางและการพรรณนาที่เกี่ยวข้องข้อมูลส่วนตัว ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อ

ความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ทั้งปัจจัยภายในภายนอก เพื่อให้เข้าใจชัดถึงผลการศึกษาโดยแยกเป็นประเด็น ดังนี้

๑) ข้อมูลพื้นฐานส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง โดยเสนอเป็นตารางพร้อมคำอธิบายเป็นค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

๒) ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยเสนอเป็นตารางพร้อมคำอธิบายเป็นค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} / Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. / Standard Deviation)

๓) ปัญหาและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง โดยเสนอเป็นตารางพร้อมคำอธิบายเป็นค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อให้เห็นค่าน้ำหนักของปัญหาและข้อเสนอแนะที่มีความสำคัญตามลำดับจากมากไปหาน้อย

๓.๘ สรุป (Conclude)

การศึกษาวิจัย “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นพระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมแฝงในทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๑๐ รูป/คน และจากกลุ่มตัวอย่างอุบาสกอุบาสิกาผู้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง จำนวน ๑๖๐ คน โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นเครื่องมือในการวิจัย แล้วนำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิจัยมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} / Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. / Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา แล้วทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ในเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายผลการวิจัยตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา เขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา เขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๔.๑ ข้อมูลขั้นพื้นฐาน
- ๔.๒ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๔.๓ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝง
- ๔.๔ การสังเคราะห์ข้อมูล
- ๔.๕ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ

๔.๑ ข้อมูลขั้นพื้นฐาน

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละด้านเพศ

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	๖๒	๓๘.๗๕
หญิง	๙๘	๖๑.๒๕
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๙๘ คน ร้อยละ ๖๑.๒๕ เพศชาย จำนวน ๖๒ คน ร้อยละ ๓๘.๗๕

ตารางที่ ๔.๒ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละด้านอายุ

อายุ	ความถี่	ร้อยละ
๒๐-๓๐ ปี	๓๔	๒๑.๒๕
๓๑-๔๐ ปี	๕๔	๓๓.๗๕
๔๑-๕๐ ปี	๒๗	๑๖.๘๘
๕๐ ปีขึ้นไป	๔๕	๒๘.๑๓
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๕๔ คน ร้อยละ ๓๓.๗๕ รองลงมา มีอายุระหว่าง ๕๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๔๕ คน ร้อยละ ๒๘.๑๓ อายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๓๔ คน ร้อยละ ๒๑.๒๕ และอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๒๗ คน ร้อยละ ๑๖.๘๘ ลดลงตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละด้านอาชีพ

อาชีพ	ความถี่	ร้อยละ
นักศึกษา	๓๐	๑๘.๗๕
ค้าขาย	๔๒	๒๖.๒๕
ราชการ	๔๓	๒๖.๘๘
ลูกจ้าง	๔๕	๒๘.๑๓
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ส่วนใหญ่อาชีพลูกจ้าง จำนวน ๔๕ คน ร้อยละ ๒๘.๑๓ รองลงมา คืออาชีพราชการ จำนวน ๔๓ คน ร้อยละ ๒๖.๘๘ อาชีพค้าขาย จำนวน ๔๒ คน ร้อยละ ๒๖.๒๕ และอาชีพนักศึกษา จำนวน ๓๐ คน ร้อยละ ๑๘.๗๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละด้านการศึกษา

การศึกษา	ความถี่	ร้อยละ
ต่ำกว่ามัธยม	๗๘	๔๘.๗๕
มัธยม	๕๐	๓๑.๒๕
ป.ตรี	๒๒	๑๓.๗๕
ป.โทขึ้นไป	๑๐	๖.๒๕
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยม จำนวน ๗๘ คน ร้อยละ ๔๘.๗๕ รองลงมาคือระดับมัธยม จำนวน ๕๐ คน ร้อยละ ๓๑.๒๕ ระดับปริญญาตรี ๒๒ คน ร้อยละ ๑๓.๗๕ และระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน ๑๐ คน ร้อยละ ๖.๒๕

ตารางที่ ๔.๕ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละด้านรายได้ / เดือน

รายได้	ความถี่	ร้อยละ
<๑๐,๐๐๐	๖๙	๔๓.๑๓
๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๔๔	๒๗.๕๐
๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐	๒๙	๑๘.๑๓
๓๐,๐๐๑-๔๐,๐๐๐	๑๘	๑๑.๒๕
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ส่วนใหญ่คือผู้มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๖๙ คน ร้อยละ ๔๓.๑๓ รองลงมาคือ ระหว่าง ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๔๔ คน ร้อยละ ๒๗.๕๐ ระหว่าง ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๙ คน ร้อยละ ๑๘.๑๓ และระหว่าง ๓๐,๐๐๑ - ๔๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๘ คน ร้อยละ ๑๑.๒๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละเกี่ยวกับจำนวนครั้งที่เคยร่วมพิธีกรรมแฝง

จำนวนครั้งที่เข้าร่วม	ความถี่	ร้อยละ
๑ ครั้ง	๓๔	๒๑.๒๕
๒ ครั้ง	๓๔	๒๑.๒๕
๓ ครั้ง	๓๒	๒๐.๐๐
๔ ครั้งขึ้นไป	๖๐	๓๗.๕๐
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้เคยร่วมพิธีกรรม ๔ ครั้งขึ้นไป จำนวน ๖๐ คน ร้อยละ ๓๗.๕๐ รองลงมาคือจำนวนที่เข้าร่วม ๑ และ ๒ ครั้ง จำนวนเท่ากันคือ ๓๔ คน ร้อยละ ๒๑.๒๕ และผู้เคยเข้าร่วม ๓ ครั้ง จำนวน ๓๒ คน ร้อยละ ๒๐.๐๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละเกี่ยวกับจำนวนครั้งที่ความคาดหวังประสบความสำเร็จหลังเข้าร่วมพิธีกรรม

จำนวนครั้งที่สำเร็จ	ความถี่	ร้อยละ
๐ ครั้ง	๖๖	๔๑.๒๕
๑ ครั้ง	๕๗	๓๕.๖๓
๒ ครั้ง	๒๕	๑๕.๖๓
๓ ครั้งขึ้นไป	๑๒	๗.๕๐
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ส่วนใหญ่ ไม่มีความสำเร็จเลย จำนวน ๖๖ คน ร้อยละ ๔๑.๒๕ รองลงมา สำเร็จผล ๑ ครั้ง จำนวน ๕๗ คน ร้อยละ ๓๕.๖๓ สำเร็จผล ๒ ครั้ง จำนวน ๒๕ คน ร้อยละ ๑๕.๖๓ และสำเร็จผล ๓ ครั้งขึ้นไป จำนวน ๑๒ คน ร้อยละ ๗.๕๐

ตารางที่ ๔.๘ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละเกี่ยวกับพิธีกรรมแฝงที่เคยเข้าร่วมปฏิบัติ

พิธีกรรมแฝงที่เข้าร่วม	ความถี่	ร้อยละ
พิธีสืบชะตาหลวง	๓๔	๒๑.๒๕
พิธีอาบน้ำจันทร์	๒๐	๑๒.๕๐
พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์	๕๑	๓๑.๘๘
พิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง	๕๕	๓๔.๓๘
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ส่วนใหญ่คือเข้าร่วมพิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง จำนวน ๕๕ คน ร้อยละ ๓๔.๓๘ รองลงมาคือเข้าร่วมพิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ จำนวน ๕๑ คน ร้อยละ ๓๑.๘๘ พิธีสืบชะตาหลวง จำนวน ๓๔ คน ร้อยละ ๒๑.๒๕ และพิธีอาบน้ำจันทร์ จำนวน ๒๐ คน ร้อยละ ๑๒.๕๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๙ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละเกี่ยวกับสิ่งที่ยินยอมขอพรเวลาเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง

สิ่งที่ยินยอมขอพร	ความถี่	ร้อยละ
การเงิน	๔๓	๒๖.๘๘
การงาน	๒๗	๑๖.๘๘
ความรัก	๒๑	๑๓.๑๓
สุขภาพ	๖๙	๔๓.๑๓
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ส่วนใหญ่สิ่งที่ยินยอมขอพรคือ สุขภาพ จำนวน ๖๙ คน ร้อยละ ๔๓.๑๓ รองลงมา คือขอการเงิน จำนวน ๔๓ คน ร้อยละ ๒๖.๘๘ ขอเกี่ยวกับการงาน จำนวน ๒๗ คน ร้อยละ ๑๖.๘๘ และขอในเรื่องความรัก จำนวน ๒๑ คน ร้อยละ ๑๓.๑๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๐ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละเกี่ยวกับชนิดของความสำเร็จที่ได้รับจากพิธีกรรมแฝง

ความสำเร็จที่เคยได้รับ	ความถี่	ร้อยละ
การเงิน	๑๕	๙.๓๘
การงาน	๑๔	๘.๗๕
ความรัก	๖	๓.๗๕
สุขภาพ	๑๒	๗.๕๐
ไม่สำเร็จ	๖๖	๔๑.๒๕
ไม่แน่ใจ	๑๙	๑๑.๘๘
สบายใจ	๒๘	๑๗.๕๐
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า สิ่งที่ยกแล้วสำเร็จส่วนใหญ่คือ ไม่สำเร็จ จำนวน ๖๖ คน ร้อยละ ๔๑.๒๕ รองลงมาคือ ความสบายใจ จำนวน ๒๘ คน ร้อยละ ๑๗.๕๐ ไม่แน่ใจ จำนวน ๑๙ คน ร้อยละ ๑๑.๘๘ การเงิน จำนวน ๑๕ คน ร้อยละ ๙.๓๘ การงาน จำนวน ๑๔ คน ร้อยละ ๘.๗๕ สุขภาพ จำนวน ๑๒ คน ร้อยละ ๗.๕๐ และความรัก จำนวน ๖ คน ร้อยละ ๓.๗๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๑ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ทำให้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง

เหตุการณ์ที่ทำให้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	ความถี่	ร้อยละ
ป่วย	๓๒	๒๐.๐๐
อยากทดลอง	๑๒	๗.๕๐
ทำตามประเพณี	๔๖	๒๘.๗๕
อยากประสบความสำเร็จ	๒๘	๑๗.๕๐
เชื่อว่าเป็นมงคล	๔๒	๒๖.๒๕
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ส่วนใหญ่ทำตามประเพณี จำนวน ๔๖ คน ร้อยละ ๒๘.๗๕ รองลงมาเชื่อว่าเป็นมงคล จำนวน ๔๒ คน ร้อยละ ๒๖.๒๕ เป็นเพราะป่วย จำนวน ๓๒ คน ร้อยละ ๒๐.๐๐ อยากประสบความสำเร็จ จำนวน ๒๘ คน ร้อยละ ๑๗.๕๐ อยากทดลอง จำนวน ๑๒ คน ร้อยละ ๗.๕๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๒ จำนวนความถี่ และค่าร้อยละเกี่ยวกับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝงทำเพื่อใครที่สุด

เข้าร่วมพิธีกรรมแฝงเพื่อใคร	ความถี่	ร้อยละ
ตนเอง	๕๙	๓๖.๘๘
พ่อแม่	๒๔	๑๕.๐๐

ลูก	๔๓	๒๖.๘๘
ญาติ	๘	๕.๐๐
คนรัก	๕	๓.๑๓
เพื่อน	๒๑	๑๓.๑๓
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ส่วนใหญ่เข้าร่วมพิธีเพื่อตนเอง จำนวน ๕๙ คน ร้อยละ ๓๖.๘๘ รองลงมาทำเพื่อลูก จำนวน ๔๓ คน ร้อยละ ๒๖.๘๘ ทำเพื่อพ่อแม่ จำนวน ๒๔ คน ร้อยละ ๑๕.๐๐ ทำเพื่อเพื่อน จำนวน ๒๑ คน ร้อยละ ๑๓.๑๓ ทำเพื่อญาติ จำนวน ๘ คน ร้อยละ ๕.๐๐ และทำเพื่อคนรัก จำนวน ๕ คน ร้อยละ ๓.๑๓ ตามลำดับ

๔.๒ ระดับความคิดเห็นปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝง

๔.๒.๑ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความอยากมี อยากรับเป็น ความคาดหวังภายในตัวบุคคล

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยภายในว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ้ง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ เป็นพิธีที่สามารถทำให้ท่านร่ำรวย ท่านมีความเชื่อในเรื่องนี้ระดับใด

ระดับความคิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๓๒	๒๐.๐๐			
น้อย	๓๘	๒๓.๗๕			
ปานกลาง	๒๐	๑๒.๕๐			
มาก	๓๘	๒๓.๗๕			
มากที่สุด	๓๒	๒๐.๐๐			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๓.๐๐	๑.๔๕	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นโดยเท่ากันคือ ระดับมากกับระดับน้อย จำนวน ๓๘ คน ร้อยละ ๒๓.๗๕ ระดับมากที่สุดกับน้อยที่สุดก็เท่ากัน จำนวน ๓๒ คน ร้อยละ ๒๐.๐๐ ระดับปานกลาง จำนวน ๒๐ คน ร้อยละ ๑๒.๕๐ โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๐๐ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ๑.๔๕ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๑๔ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัย ภายในว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ เป็นพิธีที่สามารถทำให้ท่านหายป่วย ท่านมีความเชื่อในเรื่องนี้ระดับใด

ระดับความคิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๒๙	๑๘.๑๓			
น้อย	๓๕	๒๑.๘๘			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๗๒	๔๕.๐๐			
มากที่สุด	๒๔	๑๕.๐๐			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๓.๑๘	๑.๕๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๗๒ คน ร้อยละ ๔๕ รองลงมาคือระดับน้อย จำนวน ๓๕ คน ร้อยละ ๒๑.๘๘ ระดับน้อยที่สุด จำนวน ๒๙ คน ร้อยละ ๑๘.๑๓ และสุดท้ายคือ มากที่สุด จำนวน ๒๔ คน ร้อยละ ๑๕.๐๐ ตามลำดับ โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๑๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๕๒ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๑๕ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัย ภายในว่า พิธีสืบทอด พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ เป็นพิธีที่สามารถทำให้ท่านโชคดี ท่านมีความเชื่อในเรื่องนี้ระดับใด

ระดับความคิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๒๘	๑๗.๕๐			
น้อย	๒๓	๑๔.๓๘			
ปานกลาง	๓๗	๒๓.๑๓			
มาก	๖๘	๔๒.๕๐			
มากที่สุด	๔	๒.๕๐			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๓.๐๐	๑.๔๕	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๖๘ คน ร้อยละ ๔๒.๕๐ รองลงมาคือระดับปานกลาง จำนวน ๓๗ คน ร้อยละ ๒๓.๑๓ ระดับน้อยที่สุด จำนวน ๒๘ คน ร้อยละ ๑๗.๕๐ ระดับน้อย จำนวน ๒๓ คน ร้อยละ ๑๔.๓๘ และสุดท้ายระดับมากที่สุด จำนวน ๔ คน ร้อยละ ๒.๕๐ ตามลำดับ โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๐๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๔๕ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัย ภายในว่า พิธีสืบทอด พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ เป็นพิธีที่สามารถทำให้ท่านอายุยืน ท่านมีความเชื่อในเรื่องนี้ระดับใด

ระดับความ คิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๒๓	๑๔.๓๘			
น้อย	๖	๓.๗๕			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๘๓	๕๑.๘๘			
มากที่สุด	๔๘	๓๐.๐๐			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๒.๙๙	๑.๑๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๘๓ คน ร้อยละ ๕๑.๘๘ รองลงมาคือ มากที่สุด จำนวน ๔๘ คน ร้อยละ ๓๐.๐๐ ระดับน้อยที่สุด จำนวน ๒๓ คน ร้อยละ ๑๔.๓๘ และสุดท้ายคือระดับน้อย จำนวน ๖ คน ร้อยละ ๓.๗๕ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๒.๙๙ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๑๘ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๑๗ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัย ภายในว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ เป็นพิธีที่สามารถทำให้ท่านมีอำนาจ ท่านมีความเชื่อในเรื่องนี้ระดับใด

ระดับความคิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๑๕	๙.๓๘			
น้อย	๔	๒.๕๐			
ปานกลาง	๑	๐.๖๓			
มาก	๙๗	๖๐.๖๓			
มากที่สุด	๔๓	๒๖.๘๘			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๓.๗๙	๑.๓๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๙๗ คน ร้อยละ ๖๐.๖๓ รองลงมาคือระดับมากที่สุด จำนวน ๔๓ คน ร้อยละ ๒๖.๘๘ ระดับน้อยที่สุด จำนวน ๑๕ คน ร้อยละ ๙.๓๘ ระดับน้อย จำนวน ๔ คน ร้อยละ ๒.๕๐ และสุดท้ายคือระดับปานกลาง จำนวน ๑ คน ร้อยละ ๐.๖๓ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๗๙ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๓๑ แปรผลเป็นระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๘ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัย ภายในว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ เป็นพิธีที่สามารถทำให้ท่านมีเสน่ห์ ท่านมีความเชื่อในเรื่องนี้ระดับใด

ระดับความ คิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๔๕	๒๘.๑๓			
น้อย	๐	๐.๐๐			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๗๒	๔๕.๐๐			
มากที่สุด	๔๓	๒๖.๘๘			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๓.๙๓	๑.๑๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๗๒ คน ร้อยละ ๔๕.๐๐ รองลงมาคือระดับน้อยที่สุด จำนวน ๔๕ คน ร้อยละ ๒๘.๑๓ และสุดท้ายคือระดับมากที่สุด จำนวน ๔๓ คน ร้อยละ ๒๖.๘๘ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๙๓ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๑๑ แปรผลเป็นระดับ มาก

ตารางที่ ๔.๑๙ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัย ภายในว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ เป็นพิธีที่สามารถทำให้ท่านมีคนรัก ท่านมีความเชื่อในเรื่องนี้ระดับใด

ระดับความ คิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๕๐	๓๑.๒๕			
น้อย	๐	๐.๐๐			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๖๙	๔๓.๑๓			
มากที่สุด	๔๑	๒๕.๖๓			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๓.๔๒	๑.๕๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๖๙ คน ร้อยละ ๔๓.๑๓ รองลงมาคือระดับน้อยที่สุด จำนวน ๕๐ คน ร้อยละ ๓๑.๒๕ และสุดท้ายคือระดับมากที่สุด จำนวน ๔๑ คน ร้อยละ ๒๕.๖๓ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๔๒ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๕๘ แปรผลเป็นระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๐ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัย ภายในว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ เป็นพิธีที่สามารถทำให้ท่านมีงานดี ท่านมีความเชื่อในเรื่องนี้ระดับใด

ระดับความคิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๑๖	๑๐.๐๐			
น้อย	๐	๐.๐๐			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๑๑๙	๗๔.๓๘			
มากที่สุด	๒๕	๑๕.๖๓			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๓.๘๖	๑.๐๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๑๑๙ ร้อยละ ๗๔.๓๘ รองลงมาคือระดับมากที่สุด จำนวน ๒๕ คน ร้อยละ ๑๕.๖๓ และสุดท้ายคือระดับน้อยที่สุด จำนวน ๑๖ คน ร้อยละ ๑๐.๐๐ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๘๖ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๐๒ แปรผลเป็นระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๑ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัย ภายในว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ เป็นพิธีที่ทำให้ท่านมีบรืวาร ท่านมีความเชื่อในเรื่องนี้ระดับใด

ระดับความ คิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๓๒	๒๐.๐๐			
น้อย	๓๘	๒๓.๗๕			
ปานกลาง	๑๗	๑๐.๖๓			
มาก	๔๖	๒๘.๗๕			
มากที่สุด	๒๗	๑๖.๘๘			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๒.๙๘	๑.๔๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๔๖ คน ร้อยละ ๒๘.๗๕ รองลงมาคือระดับน้อย จำนวน ๓๘ คน ร้อยละ ๒๓.๗๕ ระดับน้อยที่สุด จำนวน ๓๒ คน ร้อยละ ๒๐.๐๐ ระดับมากที่สุด จำนวน ๒๗ คน ร้อยละ ๑๖.๘๘ และสุดท้ายระดับปานกลาง จำนวน ๑๗ คน ร้อยละ ๑๐.๖๓ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๒.๙๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๔๒ แปรผลเป็นระดับ ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๒๒ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัย ภายในว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ เป็นพิธีที่ทำให้ท่านมีความสุข ท่านมีความเชื่อในเรื่องนี้ระดับใด

ระดับความ คิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๒๙	๑๘.๑๓			
น้อย	๗๔	๔๖.๒๕			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๕๗	๓๕.๖๓			
มากที่สุด	๐	๐.๐๐			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๒.๕๓	๑.๑๕	น้อย

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับน้อย จำนวน ๗๔ คน ร้อยละ ๔๖.๒๕ รองลงมาคือระดับมาก จำนวน ๕๗ คน ร้อยละ ๓๕.๖๓ และสุดท้ายระดับน้อยที่สุด จำนวน ๒๙ คน ร้อยละ ๑๘.๑๓ ตามลำดับ โดยค่าเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๒.๕๓ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๑๕ แปรผลเป็นระดับน้อย

ตารางที่ ๔.๒๓ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัย ภายในว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ เป็นพิธีที่ทำให้ท่านแคล้วคลาด ท่านมีความเชื่อเรื่องนี้ระดับใด

ระดับความคิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๒๐	๑๒.๕๐			
น้อย	๒๙	๑๘.๑๓			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๙๘	๖๑.๒๕			
มากที่สุด	๑๓	๘.๑๓			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๓.๓๓	๑.๒๔	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๙๘ คน ร้อยละ ๖๑.๒๕ รองลงมาคือระดับน้อย จำนวน ๒๙ คน ร้อยละ ๑๘.๑๓ ระดับน้อยที่สุด จำนวน ๒๐ คน ร้อยละ ๑๒.๕๐ และสุดท้ายคือระดับมากที่สุด จำนวน ๑๓ คน ร้อยละ ๘.๑๓ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๓๓ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๒๔ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๒๔ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัย ภายในว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ เป็นพิธีที่สามารถทำให้ท่านมีสมบัติ ท่านมีความเชื่อในเรื่องนี้ระดับใด

ระดับความ คิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๓๘	๒๓.๗๕			
น้อย	๖๗	๔๑.๘๘			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๕๕	๓๔.๓๘			
มากที่สุด	๐				
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๒.๔๔	๑.๑๙	น้อย

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับน้อย จำนวน ๖๗ คน ร้อยละ ๔๑.๘๘ รองลงมาคือระดับมาก จำนวน ๕๕ คน ร้อยละ ๓๔.๓๘ และสุดท้ายคือระดับน้อยที่สุด จำนวน ๓๘ คน ร้อยละ ๒๓.๗๕ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๒.๔๔ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๑๙ แปรผลเป็นระดับน้อย

๔.๒.๒ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม การประชาสัมพันธ์เชิญชวน
ความเป็นประเพณี

ตารางที่ ๔.๒๕ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัย
ภายนอกว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ้ม พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ท่านมี
ความเชื่อว่าพิธีกรรมเหล่านี้มีความศักดิ์สิทธิ์ ในระดับใด

ระดับความ ความคิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๒๒	๑๓.๗๕			
น้อย	๒๗	๑๖.๘๘			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๙๖	๖๐.๐๐			
มากที่สุด	๑๕	๙.๓๘			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๓.๕๙	๓.๔๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน
๙๖ คน ร้อยละ ๖๐.๐๐ รองลงมาคือระดับน้อย จำนวน ๒๗ คน ร้อยละ ๑๖.๘๘ ระดับน้อยที่สุด
จำนวน ๒๒ คน ร้อยละ ๑๓.๗๕ และสุดท้ายคือระดับมากที่สุด จำนวน ๑๕ คน ร้อยละ ๙.๓๘
ตามลำดับ โดยคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๕๙ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๓.๔๕ แปรผลเป็นระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๖ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยภายนอกกว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ท่านเห็นการประชาสัมพันธ์พิธีกรรมเหล่านี้แล้ว ท่านอยากเข้าร่วมในพิธีกรรมเหล่านี้ อยู่ในระดับใด

ระดับความคิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๒๙	๑๘.๑๓			
น้อย	๓๕	๒๑.๘๘			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๗๒	๔๕.๐๐			
มากที่สุด	๒๔	๑๕.๐๐			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๓.๑๗	๑.๔๑	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๗๒ คน ร้อยละ ๔๕.๐๐ รองลงมาคือระดับน้อย จำนวน ๓๕ คน ร้อยละ ๒๑.๘๘ ระดับน้อยที่สุด จำนวน ๒๙ คน ร้อยละ ๑๘.๑๓ และสุดท้ายระดับมากที่สุด จำนวน ๒๔ คน ร้อยละ ๑๕.๐๐ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๑๗ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๔๑ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๒๗ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยภายนอกกว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ทานข้าวร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ด้วยคิดว่า มันเป็นประเพณี อยู่ระดับใด

ระดับความคิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๓๒	๒๐.๐๐			
น้อย	๓๘	๒๓.๗๕			
ปานกลาง	๒๐	๑๒.๕๐			
มาก	๓๘	๒๓.๗๕			
มากที่สุด	๓๒	๒๐.๐๐			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๓.๐๖	๑.๔๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นโดยเท่ากันคือ ระดับมากกับระดับน้อย จำนวน ๓๘ คน ร้อยละ ๒๓.๗๕ ระดับมากที่สุดกับน้อยที่สุดก็เท่ากัน จำนวน ๓๒ คน ร้อยละ ๒๐.๐๐ ระดับปานกลาง จำนวน ๒๐ คน ร้อยละ ๑๒.๕๐ โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๐๖ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ๑.๔๘ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๒๘ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยภายนอกกว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ่ง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ เมื่อท่านดวงตก ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ ระดับใด

ระดับความคิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๓๒	๒๐.๐๐			
น้อย	๔๑	๒๕.๖๓			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๖๑	๓๘.๑๓			
มากที่สุด	๒๖	๑๖.๒๕			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๓.๐๕	๑.๔๕	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๖๑ คน ร้อยละ ๓๘.๑๓ รองลงมาคือระดับน้อย จำนวน ๔๑ คน ร้อยละ ๒๕.๖๓ ระดับน้อยที่สุด จำนวน ๓๒ คน ร้อยละ ๒๐.๐๐ และสุดท้ายคือระดับมากที่สุด จำนวน ๒๖ คน ร้อยละ ๑๖.๒๕ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๐๕ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๔๕ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๒๙ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยภายนอกกว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ หากท่านป่วย ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ ระดับใด

ระดับความคิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๓๙	๒๔.๓๘			
น้อย	๔๔	๒๗.๕๐			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๔๘	๓๐.๐๐			
มากที่สุด	๒๙	๑๘.๑๓			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๒.๙๐	๑.๕๑	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒๙ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๔๘ คน ร้อยละ ๓๐.๐๐ รองลงมาคือระดับน้อย จำนวน ๔๔ คน ร้อยละ ๒๗.๕๐ ระดับน้อยที่สุด จำนวน ๓๙ คน ร้อยละ ๒๔.๓๘ และสุดท้ายคือระดับมากที่สุด จำนวน ๒๙ คน ร้อยละ ๑๘.๑๓ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๒.๙๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๕๑ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓๐ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัย ภายนอกกว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ หากท่าน ฝันร้าย ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ ระดับใด

ระดับความ คิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๓๐	๑๘.๗๕			
น้อย	๔๒	๒๖.๒๕			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๖๓	๓๙.๓๘			
มากที่สุด	๒๕	๑๕.๖๓			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๓.๐๘	๑.๔๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓๐ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๖๓ คน ร้อยละ ๓๙.๓๘ รองลงมาคือระดับน้อย จำนวน ๔๒ คน ร้อยละ ๒๖.๒๕ ระดับน้อยที่สุด จำนวน ๓๐ คน ร้อยละ ๑๘.๗๕ และสุดท้ายคือระดับมากที่สุด จำนวน ๒๕ คน ร้อยละ ๑๕.๖๓ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๐๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๔๓ แปรผลเป็นระดับ ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓๑ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยภายนอกกว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ หากถึงวันพิเศษของชีวิต เช่น วันเกิด ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ ระดับใด

ระดับความ คิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๓๔	๒๑.๒๕			
น้อย	๓๔	๒๑.๒๕			
ปานกลาง	๒๐	๑๒.๕๐			
มาก	๔๑	๒๕.๖๓			
มากที่สุด	๓๑	๑๙.๓๘			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๒.๙๙	๑.๔๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓๑ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๔๑ คน ร้อยละ ๒๕.๖๓ รองลงมาคือระดับน้อยและน้อยที่สุด จำนวน ๓๔ คนเท่ากัน ร้อยละ ๒๑.๒๕ ระดับมากที่สุด จำนวน ๓๑ คน ร้อยละ ๑๙.๓๘ และสุดท้ายคือระดับปานกลาง จำนวน ๒๐ คน ร้อยละ ๑๒.๕๐ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๒.๙๙ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๔๖ แปรผลเป็นระดับ ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓๒ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยภายนอกว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ่ง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ หากหน่วยงานท่านจัดพิธีกรรมเหล่านี้ ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ ระดับใด

ระดับความคิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๒๙	๑๘.๑๓			
น้อย	๓๕	๒๑.๘๘			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๗๒	๔๕.๐๐			
มากที่สุด	๒๔	๑๕.๐๐			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๓.๐๘	๑.๔๑	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓๒ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๗๒ คน ร้อยละ ๔๕.๐๐ รองลงมาคือระดับน้อย จำนวน ๓๕ คน ร้อยละ ๒๑.๘๘ ระดับน้อยที่สุด จำนวน ๒๙ คน ร้อยละ ๑๘.๑๓ และสุดท้ายคือระดับมากที่สุด จำนวน ๒๔ คน ร้อยละ ๑๕.๐๐ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๐๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๔๑ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓๓ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัย ภายนอกกว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ หากญาติป่วย ท่านจะแนะนำให้เข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ ระดับใด

ระดับความ คิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๓๖	๒๒.๕๐			
น้อย	๔๔	๒๗.๕๐			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๕๒	๓๒.๕๐			
มากที่สุด	๒๘	๑๗.๕๐			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๒.๙๔	๑.๔๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓๓ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๕๒ คน ร้อยละ ๓๒.๕๐ รองลงมาคือระดับน้อย จำนวน ๔๔ คน ร้อยละ ๒๗.๕๐ ระดับน้อยที่สุด จำนวน ๓๖ คน ร้อยละ ๒๒.๕๐ และสุดท้ายคือระดับมากที่สุด จำนวน ๒๘ คน ร้อยละ ๑๗.๕๐ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๒.๙๔ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๔๘ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓๔ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยภายนอกกว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ่ง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ หากท่านเดินทางไปธุระ แล้วพบพิธีกรรมเหล่านี้กำลังจะเริ่ม ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ อยู่ในระดับใด

ระดับความคิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๓๖	๒๒.๕๐			
น้อย	๓๘	๒๓.๗๕			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๕๗	๓๕.๖๓			
มากที่สุด	๒๙	๑๘.๑๓			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๓.๐๓	๑.๔๙	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓๔ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๕๗ คน ร้อยละ ๓๕.๖๓ รองลงมาคือระดับน้อย จำนวน ๓๘ คน ร้อยละ ๒๓.๗๕ ระดับน้อยที่สุด จำนวน ๓๖ คน ร้อยละ ๒๒.๕๐ และสุดท้ายคือระดับมากที่สุด จำนวน ๒๙ คน ร้อยละ ๑๘.๑๓ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๐๓ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๔๙ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓๕ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยภายนอกว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ้ม พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นพระ ท่านจึงคิดว่าควรเข้าร่วม อยู่ระดับใด

ระดับความคิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๓๑	๑๙.๓๘			
น้อย	๓๓	๒๐.๖๓			
ปานกลาง	๐	๐.๐๐			
มาก	๗๐	๔๓.๗๕			
มากที่สุด	๒๖	๑๖.๒๕			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๓.๑๗	๑.๔๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓๕ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน ๗๐ คน ร้อยละ ๔๓.๗๕ รองลงมาคือระดับน้อย จำนวน ๓๓ คน ร้อยละ ๒๐.๖๓ ระดับน้อยที่สุด ๓๑ คน ร้อยละ ๑๙.๓๘ และสุดท้ายคือระดับมากที่สุด ๒๖ คน ร้อยละ ๑๖.๒๕ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๑๗ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๔๓ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓๖ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยภายนอกกว่า พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นโยม ท่านจึงคิดว่าควรเข้าร่วม อยู่ระดับใด

ระดับความคิดเห็น	ความถี่ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
น้อยที่สุด	๓๔	๒๑.๒๕			
น้อย	๓๘	๒๓.๗๕			
ปานกลาง	๑๘	๑๑.๒๕			
มาก	๓๘	๒๓.๗๕			
มากที่สุด	๓๒	๒๐.๐๐			
รวม	๑๖๐	๑๐๐.๐๐	๒.๙๗	๑.๔๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓๖ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในระดับมากกับน้อยเท่ากัน จำนวน ๓๘ คน ร้อยละ ๒๓.๗๕ รองลงมาคือระดับน้อยที่สุด จำนวน ๓๔ คน ร้อยละ ๒๑.๒๕ ระดับมากที่สุด จำนวน ๓๒ คน ร้อยละ ๒๐.๐๐ และสุดท้ายคือระดับปานกลาง จำนวน ๑๘ คน ร้อยละ ๑๑.๒๕ ตามลำดับ โดยค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๒.๙๗ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๔๖ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓๗ สรุป ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยภายใน คือ ความอยากมี
 อยากรเป็น ความคาดหวังภายใน ตัวบุคคล ที่เข้าร่วมพิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวาย
 ตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทรเพ็ญ

คำถามว่า “พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุงเงินตุงทอง พิธีอาบน้ำมนต์จันทรเพ็ญ”	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
๑. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านร่ำรวยได้หรือไม่	๓.๐๐	๑.๔๕	ปานกลาง
๒. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านหายป่วยได้หรือไม่	๓.๑๘	๑.๔๒	ปานกลาง
๓. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านโชคดีได้หรือไม่	๒.๙๙	๑.๑๘	ปานกลาง
๔. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านอายุยืนได้หรือไม่	๓.๗๙	๑.๓๑	มาก
๕. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีอำนาจได้หรือไม่	๓.๙๓	๑.๑๑	มาก
๖. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีเสน่ห์ได้หรือไม่	๓.๔๒	๑.๕๘	มาก
๗. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีคนรักได้หรือไม่	๓.๓๑	๑.๖๒	ปานกลาง
๘. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีงานดีได้หรือไม่	๓.๘๖	๑.๐๒	มาก
๙. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีบริวารได้หรือไม่	๒.๙๘	๑.๔๒	ปานกลาง
๑๐. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีความสุขได้หรือไม่	๒.๕๓	๑.๑๕	น้อย
๑๑. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านแคล้วคลาดได้ หรือไม่	๓.๓๓	๑.๒๔	ปานกลาง
๑๒. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีสมบัติได้หรือไม่	๒.๔๔	๑.๑๙	น้อย
รวม	๓.๒๓	๑.๓๑	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓๗ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นว่า มีความเชื่อว่า
 พิธีกรรมแฝงทำให้มีอำนาจ มีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๙๓ รองลงมาคือเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำ
 ให้มีงานดี มีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๘๖ และส่วนน้อยที่สุด คือ เชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้มี
 สมบัติ มีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๒.๔๔ เมื่อรวมค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ของปัจจัยภายในแล้วปรากฏว่ามีค่า \bar{X}
 ที่ ๓.๒๓ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ ๑.๓๑ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓๘ สรุป ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยนอก คือ ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม การประกาศประชาสัมพันธ์เชิญชวน ความเป็นประเพณี

คำถาม “ ความ ศักดิ์สิทธิ์ ของพิธีกรรม การ ประชาสัมพันธ์เชิญชวน และความเป็นประเพณี ”	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
๑. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงมีความศักดิ์สิทธิ์หรือไม่	๓.๕๙	๓.๔๕	ปานกลาง
๒. ท่านเห็นประชาสัมพันธ์พิธีกรรมแล้วอยากเข้าร่วมหรือไม่	๓.๑๗	๑.๔๑	ปานกลาง
๓. ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ด้วยคิดว่าเป็นประเพณี	๓.๐๖	๑.๔๘	ปานกลาง
๔. เมื่อท่านดวงตก ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	๓.๐๕	๑.๔๕	ปานกลาง
๕. หากท่านป่วย ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	๒.๙๐	๑.๕๑	ปานกลาง
๖. หากท่านฝันร้าย ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	๓.๐๘	๑.๔๓	ปานกลาง
๗. วันพิเศษของชีวิต ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	๒.๙๙	๑.๔๖	ปานกลาง
๘. หากหน่วยงานท่านจัดพิธีกรรมแฝง ท่านต้องเข้าร่วมพิธีกรรม	๓.๐๘	๑.๔๑	ปานกลาง
๙. หากญาติป่วย ท่านจะแนะนำให้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	๒.๙๔	๑.๔๘	ปานกลาง
๑๐. ท่านพบพิธีกรรมกำลังเริ่ม ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรม	๓.๐๓	๑.๔๙	ปานกลาง
๑๑. ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นพระ ท่านจึงคิดว่าควรเข้าร่วม	๓.๑๗	๑.๔๓	ปานกลาง
๑๒. ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นคฤหัสถ์ท่านจึงคิดว่าควรเข้าร่วม	๒.๙๗	๑.๔๖	ปานกลาง
รวม	๓.๐๙	๑.๖๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓๘ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นว่า เชื่อว่าพิธีกรรมแฝงมีความศักดิ์สิทธิ์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๕๙ รองลงมาเห็นว่าการได้เห็นการประชาสัมพันธ์ของงานพิธีกรรมแล้วอยากเข้าร่วม มีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๑๗ และส่วนน้อยมีความคิดเห็นว่าเป็นพิธีกรรมแฝงที่ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นคฤหัสถ์แล้วจะควรเข้าร่วม มีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๒.๙๗ เมื่อรวมค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ของปัจจัยภายนอกแล้วปรากฏว่ามีค่า \bar{X} ที่ ๓.๐๙ และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๖๒ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓๙ เปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระหว่างปัจจัยในกับ ปัจจัยภายนอก เพื่อให้ทราบค่าปัจจัยหลักที่มีผลต่อความเชื่อมากที่สุด

	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
๑. ปัจจัยภายใน	๓.๒๓	๑.๓๑	ปานกลาง
๒. ปัจจัยภายนอก	๓.๐๙	๑.๖๒	ปานกลาง
ผลลัพธ์	๐.๑๔		

จากตารางที่ ๔.๓๙ พบว่า ปัจจัยภายในของตัวบุคคล มีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๒๓ และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๓๑ ซึ่งมีผลต่อความเชื่อและการตัดสินใจเข้าร่วมในพิธีกรรมแฝงมากกว่าปัจจัยภายนอก มีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๐๙ และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๖๒ โดยมีค่าเฉลี่ย \bar{X} ที่แตกต่างกันถึง ๐.๑๔

๔.๓ คุณค่าของพิธีกรรมแฝง

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเพื่อให้ทราบปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝง ซึ่งพิธีกรรมแฝงในงานวิจัยนี้ หมายถึง พิธีกรรมที่ไม่ใช่พุทธศาสนา พิธีกรรมโดยแท้หรือโดยพระวินัย เป็นแต่เพียงพิธีที่กึ่งศาสนาพราหมณ์และพุทธ รวมถึงความเชื่อแบบผีดั้งเดิม โดยพิธีเหล่านี้มักแฝงมากับนักบวชทางพุทธศาสนา ซึ่งหมายความว่าผู้ที่เป็นเจ้าพิธีหรือผู้กระทำพิธีกรรมโดยมากเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา โดยประเภทของพิธีกรรมแฝงที่ชัดเจนอาจแบ่งได้ ดังนี้

๑. ประเภทเสริมดวงสืบชะตา ได้แก่การเสริมดวงราศี และสะเดาะเคราะห์ร้าย
๒. ประเภทรักษาอาการทางจิต ได้แก่การฟื้นฟูสภาพจิตด้วยพิธีกรรมต่าง ๆ
๓. ประเภทแก้เคล็ด ได้แก่พิธีกรรมเพื่อแก้ความทุกข์บางอย่าง
๔. ประเภทคุณไสย ได้แก่พิธีกรรมเพื่อเพิ่มคุณเมตตามหาเสน่ห์ เป็นต้น
๕. ประเภทแก้คุณไสย ได้แก่พิธีกรรมเพื่อแก้ไขคุณไสยฝ่ายชั่วให้หาย
๖. ประเภทเครื่องรางของขลัง ได้แก่พิธีกรรมเสริมความเข้มขลังให้กับ คน และสิ่งของ
๗. ประเภทสรรเสริญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่พิธีกรรมไหว้ต่าง ๆ มี การบวงสรวง เป็นต้น

ซึ่งในงานวิจัยนี้กำหนดพิธีกรรมแฝงเพียง ๔ อย่าง จากประเภทที่ ๑ คือ ประเภทเสริมดวงสืบชะตา ได้แก่ พิธีสืบชะตาหลวง พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ซึ่งผู้วิจัยอธิบายถึงคุณค่าของพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา โดยแบ่งเป็น ๓ ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้

๑. คุณค่าเชิงวัฒนธรรม

๒. คุณค่าเชิงวิถีชีวิตความเป็นอยู่

๓. คุณค่าเชิงมูลค่า

๔.๓.๑ คุณค่าเชิงวัฒนธรรม

พิธีกรรมแฝงที่มากับพระพุทธศาสนาก่อให้เกิดพุทธวัฒนธรรมมากมาย ในกลุ่มประเทศที่นับถือพุทธศาสนาอย่างยาวนาน เช่น ประเพณีแห่เรือชักพระ ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุ งานลอยกระทง การจุดโคมลอย ก่อให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรมอันดีงามของแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้ไม่มีปรากฏชัดในพระวินัยปิฎก โดยส่วนมากเป็นพิธีที่เกิดขึ้นจากท้องถิ่นและเรื่องราวที่นำมาประกอบมักถูกนำมาจาก นักบวชในพุทธศาสนา ที่มีอ้างอิงมาจากคำพระเถระจารย์ ในโบราณกล่าวไว้ ซึ่งบางครั้งก็หาข้อพิสูจน์ไม่ได้ว่า มีปรากฏในพุทธศาสนาหรือไม่ แต่อย่างไรก็ดีผู้นำพาส่วนมากที่เป็นพระนักบวชก็มีเจตนาที่ดี เพื่อก่อให้เกิดวัฒนธรรมอันดีงาม ให้จรรโลงวิถีวัฒนธรรมไว้ ซึ่งบางครั้งไม่จำเป็นต้องไปพิสูจน์ความจริงเพื่อให้ได้อะไรเลย เพราะพิธีกรรมเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดคุณค่าอันประเมินค่าไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณค่าด้านจิตใจ

- ด้านจิตใจ

พิธีกรรมแฝงที่ไม่ใช่พิธีกรรมทางพุทธศาสนาโดยแท้ แต่เป็นเสมือนพิธีกรรมที่เกิดจากศาสนาพุทธที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ล้วนแต่มีคุณค่าทางจิตใจ ทำให้พุทธศาสนิกชนรู้สึกรักและห่วงแหนในความเป็นสัญชาติเดียวกัน มีพิธีกรรมเหมือนกัน ได้ร่วมสืบสานพิธีกรรมเหมือนกัน และทำแล้วทำให้สภาพจิตใจดีขึ้น เหมือนหนึ่งว่าตัวเองไม่ประพฤติดต่อบรรพบุรุษ ซึ่งทำให้โล่งใจ สบายใจ ซึ่งตรงกันข้ามว่าหากไม่ได้ปฏิบัติตามพิธีกรรมแล้ว จิตใจจะเป็นกังวล กระสับกระส่ายรู้สึกไม่ดี ดังนั้นการได้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝงบางครั้งก็ทำให้สบายใจขึ้น จิตใจโล่งสบาย เมื่อจิตใจโล่งสบาย การดำเนินชีวิตก็ย่อมดีขึ้นไม่มีอะไรติดขัด ดังพุทธพจน์ที่ว่า “มโน ปุพฺพํ คมา ธมฺมา มโน เสฏฺฐา มโน มยา”^{๓๐} ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า นั้นหมายความว่า เมื่อใจสะอาดปลอดโปร่งโล่งสบาย จะทำกิจกรรมอันใดก็สำเร็จ พิธีกรรมแฝงบางอย่างจึงมีคุณค่าทางจิตใจเป็นอย่างมาก

- ด้านประเพณี

พิธีกรรมแฝง นอกจากให้คุณค่าทางด้านจิตใจแล้ว ยังมีคุณค่าต่อประเพณีด้วย หมายความว่า ประเพณีบางอย่างก่อเกิดด้วยพิธีกรรมแฝง เช่น สืบชะตาหลวง การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ การถวายตุงเงินตุงทอง การอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ เหล่านี้ เป็นต้น เป็นพิธีกรรมที่แฝงมากับพุทธศาสนาซึ่งไม่ปรากฏชัดเจนนว่า มีในพระวินัยหรือศาสนพิธีหรือไม่ แต่พุทธศาสนิกชนก็ยินดีและปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นประเพณี บางแห่ง เช่น วัดพระสิงห์ วัดพระแก้ว จัดงานสืบชะตาหลวงในช่วงวันปีใหม่ เป็นงานประจำปี ก่อให้เกิดธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม งดงานสืบกันมาอย่างสันติสุข ปกติชน ซึ่งผู้ใดที่ไปทำงานต่างจังหวัดแล้วกลับมาที่บ้าน มักจะไปร่วมเพื่อความป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เหมือนว่าถ้าไม่ได้ร่วมประเพณีนี้แล้ว จะไม่สบายใจไปเป็นปีเลยทีเดียว

- ด้านทุนทางสังคม

^{๓๐} พุทธโฆสจารย์. ธรรมปัทมฎกกา ปฐม ภาค, มหามกุฏราชวิทยาลัย ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล, ๒๕๔๕, หน้า ๓

พิธีกรรมแฝงบางชนิด เป็นทุนทางสังคม ยกตัวอย่าง การสืบทอดตาลวง ซึ่งกลายเป็นทุนทางสังคม ที่ประชาชนในเขตเทศบาลสามารถดำเนินกิจกรรมได้โดยอิสระ หรือกิจกรรมแฝงเช่นนี้ให้ได้เข้าร่วมอยู่เป็นประจำ เป็นกิจกรรมที่มีในชุมชนในสังคม ไม่ต้องไปแสวงหาที่อื่น เช่น การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ มีประจำที่วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ วัดเจ็ดยอด ประชาชนสามารถใช้บริการได้เลย เมื่อต้องการโดย ไม่ต้องไปแสวงหาที่อื่น นับเป็นภูมิปัญญาที่อยู่ในท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ไว้

๔.๓.๒ คุณค่าเชิงวิถีชีวิตความเป็นอยู่

พิธีกรรมแฝงเป็นสิ่งที่ประชาชนทั่วไปหวังพึ่งพาได้ในหลายสถานะ ไม่ว่าจะเป็สถานะที่พึ่งทางใจ ที่พึ่งยามสิ้นหวัง ที่พึ่งยามเจ็บป่วย แม้กระทั่งที่พึ่งเมื่อเป็นปกติสุข ในการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน ในเทศบาลเมืองเชียงราย คุณค่ากับพิธีกรรมแฝงเหล่านี้มาเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน ซึ่งก่อให้เกิดคุณค่าตามวิถีการอยู่ร่วมกันของชุมชน ๒ ประการ ดังนี้

- ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในหมู่คณะ

คุณค่าในการสร้างความสามัคคี ในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วิสาขบูชา เป็นต้น วัดในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย มีวัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ วัดกลางเวียง วัดเจ็ดยอด และศรีทรายมูล จัดงานสะเดาะเคราะห์สืบทอดตาลวงให้กับประชาชนทั่วไป เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ขณะที่มีการจัดกิจกรรมนี้ ย่อมมีคณะทำงาน คณะประสานงานต่าง ๆ ทั้งฝ่ายผู้จัดคือ นักบวช และฝ่ายผู้ร่วมจัด คือ ประชาชน เหล่านี้ ก่อให้เกิดความประสานงานอันดีงามก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นที่ชัดเจนว่า พิธีกรรมแฝงนี้ก็มีคุณค่าในการสร้างเสริมความสามัคคีและการมีส่วนร่วมให้กับหมู่คณะทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ด้วย

- ความสันติสุขในชุมชน

คุณค่าในการสร้างความสันติสุขให้กับชุมชน พิธีกรรมแฝงในเทศบาลเมืองเชียงราย ที่ก่อให้เกิดสันติสุขในมิติทางพุทธศาสนา ในวันขึ้นปีใหม่ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย นิมนต์พระในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย เพื่อรับบิณฑบาตและสวดมนต์เพื่อสืบทอดเมือง การสืบทอดเมืองไม่มีปรากฏในศาสนพิธี แต่ก็สามารถประยุกต์ใช้กับขวัญและกำลังใจให้กับเมือง ซึ่งเป็นของไร้วิญญาณ แต่หากความเป็นจริง มุ่งหมายก่อให้เกิดความสามัคคีและสันติสุขกับคนที่อยู่ในเมืองมากกว่า การสืบทอดเมืองซึ่งถ้ามองด้านวิทยาศาสตร์แล้ว เมืองคงไม่อาจรับทราบได้ถึงการกระทำนี้ แต่พิธีกรรมแฝงนี้ก็ยังสามารแสดงให้เห็นถึงพลังความเข้มแข็งของจิตวิทยาในการครองเมืองให้มีสันติสุข ภายใต้มิติทางพุทธศาสนาได้ชัดเจน

๔.๓.๓ คุณค่าเชิงมูลค่า

พิธีกรรมแฝง เมื่อคำนึงถึงคุณค่าเชิงมูลค่าแล้ว ย่อมเข้าถึงความเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมได้ โดยคุณูปภาพ เพราะเมื่อประเมินเป็นมูลค่าแล้ว พิธีกรรมแฝงสร้างรายได้ให้กับชุมชนคณะสงฆ์ได้เช่นกัน หมายความว่า เมื่อวัดต้องจัดงานพิธีกรรมแฝงอย่างใดอย่างหนึ่ง นั้นหมายความว่าย่อมมีราคา ค่าวัสดุ ซึ่งส่วนมากผู้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝงนั่นเอง เป็นผู้จ่ายราคาวัสดุต่าง ๆ จึงทำให้มีอาชีพที่เกี่ยวกับ

การจำหน่ายวัสดุประกอบพิธีกรรมแผ่นนี้ด้วย ดังนั้นพิธีกรรมแผ่นนอกจากจะให้คุณค่าด้านอื่นแล้วยังมีคุณค่าด้านมูลค่าอีกด้วย กำเนิดเพื่อสร้างประโยชน์ต่อสังคมชุมชนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

- ก่อให้เกิดอาชีพ

สร้างอาชีพให้ผู้สูงอายุบางกลุ่มในชุมชนวัดพระสิงห์ วัดพระแก้ว วัดกลางเวียง วัดเจ็ดยอดและศรัทธายมุล ในการปั้นเทียนสะเดาะเคราะห์ และกลุ่มผู้จัดงานบางกลุ่มในการรับจัดสถานที่ในการประดับประดา องค์ประกอบพิธีกรรมในส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบางอย่างนักบวชทางพุทธศาสนาไม่สะดวกต่อการจัด ก็จะมีผู้รับไปจัดทำให้ก็เกิดอาชีพในส่วนนี้ขึ้น

- ก่อให้เกิดการท่องเที่ยว

พิธีกรรมแผ่นในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย มีนักท่องเที่ยวเดินทางเพื่อเยี่ยมชมวัดพระสิงห์ วัดพระแก้ว และวัดเจ็ดยอด เป็นประจำ ซึ่งบางกลุ่มคณะมาเที่ยวที่วัดเหล่านี้ ก็มักมีความหวังว่าจะได้ทำพิธีกรรมแผ่น เช่น การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ และการถวายตุงเงินตุงทอง เพื่อเป็นสิริมงคลให้กับตนเอง นั่นหมายความว่า พิธีกรรมแผ่นเหล่านี้ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สามารถก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางเพื่อมาท่องเที่ยวที่วัด ทั้งนักท่องเที่ยวต่างจังหวัดและต่างอำเภอ บางครั้งนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะใหญ่ก็มาเพื่อจัดพิธีกรรมแผ่น คือ สืบชะตาหลวง ซึ่งทางวัดก็สามารถจัดให้ได้ตามความต้องการได้ ซึ่งไม่แน่ว่าต่อไปการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววัดในจังหวัดเชียงราย อาจปรากฏมีค่าเชิญชวนเข้าร่วมพิธีกรรมแผ่น มากกว่าการกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็เป็นได้

๔.๔ การสังเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแผ่นทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย” เป็นงานวิจัยที่เก็บข้อมูล ๒ รูปแบบ คือ แบบสอบถามกับการสัมภาษณ์ ซึ่งทั้ง ๒ ประการนั้น มีการเก็บข้อมูลที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อความเชื่อพิธีกรรมแผ่นทางพระพุทธศาสนา คือ ปัจจัยภายในตัวบุคคล และปัจจัยภายนอกบุคคล ที่มีผลต่อความเชื่อ ซึ่งผู้วิจัยจะได้สังเคราะห์ข้อมูลและพรรณนาตามลำดับ ดังนี้

๑. ข้อมูลขั้นพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง
๒. ข้อมูลจากการทอดแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก
๓. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งแบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

๔.๔.๑ ข้อมูลขั้นพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนมากมีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี และส่วนน้อยอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นลูกจ้าง และมีอาชีพเป็นนักศึกษาส่วนน้อย ซึ่งแน่นอนว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยม และระดับปริญญาโทขึ้นไปจะเป็นส่วนน้อย ซึ่งสอดคล้องกับรายได้เดือนที่พบส่วนใหญ่คือน้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท และแน่นอนว่าส่วนน้อยคือผู้มีรายได้สูงสุดในระหว่าง ๓๐,๐๐๑ -๔๐,๐๐๐ บาท ทั้งนี้ประวัติการเคยเข้าร่วมพิธีกรรมแผ่น ส่วนใหญ่เป็นผู้เคยร่วม ๔ ครั้งขึ้นไป และส่วนน้อยคือผู้เคยเข้าร่วม ๓ ครั้ง ในความคาดหวังหรือพรที่ขอเวลาเข้าร่วมพิธีกรรมแผ่น ส่วนใหญ่ พรไม่ประสบความสำเร็จเลย แต่ส่วนน้อยจะสำเร็จผลประมาณ ๓ ครั้งขึ้นไป พิธีกรรมแผ่นที่เคยเข้าร่วมส่วนใหญ่ คือเคยทำพิธีถวายตุงเงินตุงทอง และส่วนน้อยคือเข้าพิธีอาบ

น้ำมนต์จันทร์ สิ่งที่นิยมขอพรเวลาเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่คือ ขอให้มีความสุขดี และส่วนน้อยจะขอในเรื่องความรัก ในเรื่องของความสำเร็จที่ได้รับจากพิธีกรรมแฝงส่วนใหญ่ คือ ไม่ประสบความสำเร็จเลย และส่วนน้อยจะสำเร็จในเรื่องของความรัก เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่พบว่าประชากรมักทำตามประเพณีเท่านั้น และบางคนส่วนน้อยแค่อยากทดลอง เวลาที่เข้าร่วมพิธีกรรมแฝงส่วนใหญ่ทำเพื่อตนเอง และทำเพื่อคนรักเป็นส่วนน้อย

๔.๔.๒ ข้อมูลจากการทดสอบถาม

๔.๔.๒.๑ ปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายใน หมายถึง ความเชื่อที่มีภายในตัวบุคคล ที่เคยรับทราบ รับรู้และเข้าใจ มาตามบรรพกาลแล้ว ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วประชากรเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ คือ พิธีสืบทอดหลวง พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง และพิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ทำให้มีอำนาจเป็น อันดับต้น ๆ ($\bar{X}=3.93$) นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่า ทำให้มีงานดี ๆ ได้ด้วย ($\bar{X}=3.86$) ทำให้ ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมอายุยืน ($\bar{X}=3.79$) ทำให้มีเมตตามหาเสน่ห์ ($\bar{X}=3.42$) ทำให้แคล้วคลาดจาก ภัยอันตรายได้ด้วย ($\bar{X}=3.33$) มีคนรัก ($\bar{X}=3.31$) หายป่วย ($\bar{X}=3.18$) ร่ำรวย ($\bar{X}=3.00$) โชคดีมีชัย ($\bar{X}=2.99$) มีบรืวาร ($\bar{X}=2.98$) อุดมไปด้วยความสุขความเจริญ ($\bar{X}=2.53$) และสุดท้ายทำให้มี สมบัติได้ด้วย ($\bar{X}=2.44$)

ด้วยความเชื่อในลักษณะเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงทาง พุทธศาสนา

๔.๔.๒.๒ ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอก หมายถึง การสื่อสารชักชวนจากภายนอกตัวบุคคล และการเห็น รูปแบบแล้วเกิดความหวั่นไหวต่อกิจกรรม เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้แล้ว ทำให้ทราบว่าประชากร เชื่อ ว่ารูปแบบพิธีกรรมแฝงมีความศักดิ์สิทธิ์เป็นอันดับต้น ๆ ($\bar{X}=3.59$) การประชาสัมพันธ์ของพิธีกรรม ทำให้อยากเข้าร่วมพิธีกรรม ($\bar{X}=3.17$) ยิ่งถ้าผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นพระอีกด้วย ยิ่งทำให้อยากเข้า ร่วมมากยิ่งขึ้น ($\bar{X}=3.17$) ยิ่งถ้าประกอบด้วยการฝึนรัย ยิ่งมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ($\bar{X}=3.08$) ถ้าหน่วยงานที่รู้จักจัดพิธีกรรมแฝง ต้องเข้าร่วมพิธีกรรมแน่นอน ($\bar{X}=3.08$) เพราะบางท่าน คิดว่าการเข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ เป็นไปตามประเพณีโบราณ ($\bar{X}=3.06$) แต่ถ้าดวงตก ก็ยังมีความ ต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ($\bar{X}=3.05$) เมื่อเดินทางไปพบพิธีกรรมกำลังเริ่ม จะตัดสินใจเข้าร่วม พิธีกรรมทันที ($\bar{X}=3.03$) เมื่อวันพิเศษของชีวิตมาถึง หลายท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ($\bar{X}=2.99$) เพื่อเสริมบุญราศีบ้าง แต่ถ้าผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นคฤหัสถ์ หลายท่านคิดว่าควรเข้าร่วม บ้างนิดหน่อย ($\bar{X}=2.97$) หากญาติป่วยบางท่านอาจแนะนำให้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ($\bar{X}=2.94$) เพื่อ เสริมสร้างชะตาชีวิต แต่ถ้าหากตัวเองป่วย อาจมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงบ้างเล็กน้อย ($\bar{X}=2.90$) เพราะคิดว่าไปโรงพยาบาลคงปลอดภัยกว่า

สรุป ปัจจัยภายในของตัวบุคคล ($\bar{X}=3.23$) (S.D.=1.31) มีผลต่อความเชื่อและการตัดสินใจ เข้าร่วมในพิธีกรรมแฝงมากกว่าปัจจัยภายนอก ($\bar{X}=3.09$) (S.D.=1.22) โดยมีค่าเฉลี่ย \bar{X} แตกต่าง กันถึง 0.14 แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อที่เคยสะสมมาเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรม แฝง มากกว่าปัจจัยภายนอก ซึ่งหมายถึง การประชาสัมพันธ์ รูปแบบการจัดและบุคคลที่จัดพอสมควร

๔.๔.๒ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทาง พุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย” มีการ สร้างคำถามการสัมภาษณ์ไม่กำหนดรูปแบบมาตรฐาน (unstructured interview) ไม่มีการกำหนด ขอบคำถามอย่างตายตัว แต่กำหนดไว้เพียงกรอบหรือประเด็นที่สัมภาษณ์ อาศัยกรอบและแนวคิดเป็น

ปัจจัยสำคัญในการตั้งประเด็นคำถาม และไม่เรียงลำดับคำถามก่อนหลังเหมือนที่กำหนดไว้ คำถามมีลักษณะแบบปลายเปิด และหากวาขณะที่สัมภาษณ์ พบปรากฏการณ์หรือประเด็นปัญหาใดที่น่าสนใจ จะทำการสัมภาษณ์โดยละเอียดเพื่อให้ได้คำตอบอย่างชัดเจน ผู้วิจัยแบ่งการสังเคราะห์เป็น ๔ ประเด็น ดังนี้

๑. เหตุปัจจัยแห่งความเชื่อพิธีกรรมแฝง
๒. ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมแฝง
๓. ประเพณีนิยมแห่งพิธีกรรมแฝง
๔. เจ้าแห่งพิธีกรรมแฝง

ซึ่งอธิบายเป็นรายละเอียดต่อไป

๔.๔.๒.๑ เหตุปัจจัยแห่งความเชื่อพิธีกรรมแฝง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Information) ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ผู้เกี่ยวข้องในการจัดพิธีกรรมแฝงในพระพุทธศาสนา สรุปลงได้ใจความเกี่ยวกับเหตุปัจจัยแห่งความเชื่อพิธีกรรมแฝงทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและภายนอกนั้น มีความเป็นไปได้ว่าความเชื่อที่เป็นฐานมูลเดิมของวิถีชีวิตของประชากร ผสมผสานการขับเคลื่อนของสังคม เศรษฐกิจในปัจจุบัน ก่อให้เกิดความอยากมีอยากได้ อยากเป็นในสิ่งที่ตนขาดสนหรือมีไม่เพียงพอเหมือนคนอื่น หรือคนที่มีพร้อมทางวัตถุอยู่แล้ว ความเชื่ออันเป็นมูลฐานเดิมก็ยังทำให้บุคคลแสวงหาความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป การมีโชคลาภ มีสุขภาพดี มีเงิน มีงาน มีความรัก องค์กรประกอบเหล่านี้ ทำให้ประชากรที่มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมแฝง ยังชวนชวนที่จะเข้าร่วมพิธีกรรมให้ได้สักครั้งหรือบ่อยครั้ง ดังนั้นเหตุปัจจัยหลักที่มีผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝง โดยรวมพอสรุปได้คือ

ปัจจัยภายในตัวบุคคล เมื่อสังเคราะห์แล้วเป็นไปตามระดับความต้องการปัจจัยพื้นฐานหลัก ๔ ประการ ในการดำเนินชีวิต คือ ๑) อาหาร ๒) ที่อยู่อาศัย ๓) เครื่องนุ่งห่ม และ ๔) ยารักษาโรค

ปัจจัยภายนอกเป็นการประชาสัมพันธ์ของเจ้าพิธีผู้จัด เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ ประชากรเกิดความเชื่อและต้องการอยากเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง อีกทั้งรูปแบบของพิธีกรรมที่มีความเคร่ง ขลัง ศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงความนิยมของท้องถิ่นจนกลายเป็นประเพณีเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเชื่อในพิธีกรรมด้วย

๔.๔.๒.๒ ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมแฝง

การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมแฝง ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยผู้วิจัยแบ่งเป็นไปตามนิยามของคำว่า “พิธีกรรมแฝง” ในงานวิจัยนี้ได้แก่

๑. พิธีสืบทอดประเพณี

เป็นพิธีที่ชาวล้านนานิยมปฏิบัติเพราะถือว่าเป็นการสืบทอดประเพณีมาแต่บรรพบุรุษให้กับตนเอง แรกเริ่มเป็นการสืบทอดให้กับคนป่วยไม่สบาย ทำเดี่ยว แต่ปัจจุบันนิยมทำเป็นหมู่คณะ เรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมนี้ ชาวล้านนาเชื่อว่ามีศักดิ์สิทธิ์ในระดับต้น ๆ ของพิธีกรรมประเภทส่งเสริมดวงชะตา บางคนป่วยไม่สบาย พอได้ทำพิธีกรรมนี้แล้วหายป่วยก็มี ไม่หายป่วยก็มี แต่โดยส่วนมากเชื่อกันว่าหายป่วย ปัจจุบันนิยมทำกันเป็นหมู่คณะจึงสังเคราะห์ไม่ได้ว่า พิธีกรรมนี้มีความศักดิ์สิทธิ์มากน้อยเพียงใด เพราะวัตถุประสงค์ในสมัยก่อน พิธีกรรมนี้นิยมทำให้ผู้ป่วย และเมื่อ

ทำเสร็จแล้วถ้าคนป่วยมีอาการดีขึ้น มักสรุปผลว่าผู้เป็นเจ้าของพิธีกรรมนี้มีความศักดิ์สิทธิ์มาก จึงเป็นตัวชีวิตได้ว่า พิธีสืบชะตาหลวงมีความศักดิ์สิทธิ์ แต่ในปัจจุบันค่อนข้างหาตัวชีวิตได้ลำบาก เพราะนิยมทำกันเป็นหมู่คณะ และปัจจุบันนี้บางครั้งก็นิยมทำเพื่อเสริมอำนาจบารมีของตัวบุคคล ถึงแม้จะเป็นการทำเดี่ยว ๆ ให้กับบุคคลสำคัญของบ้านเมือง ก็ไม่อาจเป็นตัวชีวิตได้ว่าพิธีกรรมสืบชะตาเพื่อเสริมบารมีนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ และส่งเสริมให้ผู้ร่วมพิธีกรรมมีอำนาจบารมีมากขึ้น เพราะหาข้อพิสูจน์ไม่ได้ว่า บุคคลนั้นมีอำนาจบารมีมากขึ้นเพราะร่วมพิธีกรรมนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนยังมีแนวโน้มว่าเมื่อมีผู้จัดพิธีกรรมนี้เมื่อไร หากมีโอกาสก็จะเข้าร่วมทันที

๒. พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์

เป็นพิธีที่ชาวล้านนานิยมปฏิบัติเพราะถือว่าการสะเดาะเคราะห์ให้กับตนเอง แรกเริ่มพิธีกรรมนี้เป็นการสะเดาะเคราะห์ให้กับคนป่วย เมื่อเกิดความไม่สบายประชาชนชาวล้านนา มีความเชื่อว่าควรได้จุดเทียนเพื่อการสะเดาะเคราะห์สิ่งชั่วร้ายให้หายไปกับเทียน ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ บางครั้งก็สัมฤทธิ์ผล บางครั้งก็ไม่ได้ผล แต่การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ก็ยังเป็นที่นิยมของชาวล้านนาเช่นเดิม แม้เรื่องความสบายนี้จะมีการแพทย์แผนปัจจุบันให้บริการอย่างดี แต่ความนิยมจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ ยังได้รับการตอบรับอยู่ในปัจจุบัน โดยความเชื่อของประชาชนยังเป็นลักษณะเช่นเดิมคือ เมื่อประสบสิ่งชั่วร้าย ก็มีความเชื่อว่าตัวเองถึงวาระชะตาไม่ดี ต้องทำพิธีสะเดาะเคราะห์เอาสิ่งชั่วร้ายนี้ออกไป ครั้นจะทำพิธีสืบชะตาหลวง ก็สิ้นค่าใช้จ่ายมาก จึงเลือกอีกวิธีหนึ่งที่สิ้นค่าใช้จ่ายน้อยนั่นก็คือ การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ ต่อชะตา บูชาโชค ซึ่งปริมาณของความศักดิ์สิทธิ์นั้นไม่อาจวัดได้ด้วยเครื่องมือ แต่วัดได้ด้วยความรู้สึกว่าสบายใจขึ้นกว่าปกติ ดีกว่าไม่ได้ทำอะไรให้ตนเองสบายใจได้เลย และแนวโน้มปัจจุบันประชาชนยังมีแนวคิดที่ว่า ถ้าประสบกับสิ่งเลวร้ายในชีวิตวิธีการจัดการให้สบายใจขึ้นที่พอกระทำได้บ้าง นั่นก็คือ การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ นี้เอง

๓. พิธีถวายตุงเงินตุงทอง

ตุง หรือ ธง ชาวล้านนาถือว่าการส่งเสริมกำลังใจให้กับตนเอง แรกเริ่มพิธีกรรมนี้นิยมเฉพาะผู้ที่เข้าการแข่งขัน เช่น การสอบแข่งขัน การแข่งเรือ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ บางครั้งก็สัมฤทธิ์ผล บางครั้งก็ไม่ได้ผล แต่การถวายตุงเงินตุงทอง ก็ยังเป็นที่นิยมของชาวล้านนาเช่นเดิม แม้เรื่องการแข่งขันต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับความสามารถของตัวบุคคลก็ตาม แต่การถวายตุงก็ยังได้รับการตอบรับอยู่ในปัจจุบัน โดยความเชื่อของประชาชนยังเป็นลักษณะเช่นเดิมคือ เมื่อต้องการชัยชนะจากการแข่งขัน ก็มีความเชื่อว่าตัวเอง ต้องทำพิธีถวายตุงเงินตุงทอง ซึ่งปริมาณของความศักดิ์สิทธิ์นั้นไม่อาจวัดได้ด้วยเครื่องมือ แต่วัดได้ด้วยความรู้สึกว่ามีกำลังใจมากขึ้นกว่าปกติ เรียกได้ว่าเสริมกำลังใจให้เพิ่มจากความสามารถที่มีอยู่ในตนด้วย แนวโน้มปัจจุบันประชาชนยังมีแนวคิดที่ว่า เมื่อต้องการชัยชนะจากการแข่งขันอะไรสักอย่าง วิธีการที่จะให้มีกำลังใจมากขึ้นที่พอกระทำได้ นั่นก็คือ การถวายตุงเงินตุงทองตามแบบฉบับล้านนาตัวเอง

๔. พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ

พิธีการอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญนี้ เพิ่งเริ่มมีปรากฏในเขตเทศบาลนครเมืองเชียงราย เมื่อปี ๒๕๕๙ นี้เอง ซึ่ง ผู้ทำพิธีคือพระครูสังฆรักษ์เรวัต เรวโต เป็นเจ้าแรกในการทำพิธี ซึ่ง

ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี การนี้ประชาชนที่เข้าร่วมมีความเชื่อว่า เป็นการล้างบาปอีกวิธีหนึ่งที่ควรเข้าร่วมเพราะเชื่อว่าพิธีกรรมนี้จักนำมาซึ่งความเจริญทั้งโภคทรัพย์และบวรวิวารสมบัติ แต่ระดับความศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับนั้น ไม่มีตัวชี้วัดได้ว่าระดับใด ทราบแต่เพียงว่าถ้ามีโอกาสที่เหมาะสมในการเข้าร่วมพิธี ประชาชนก็พร้อมที่จะเข้าร่วมพิธีกรรมโดยไม่ลังเลใจ

๔.๔.๒.๓ ประเพณีนิยมแห่งพิธีกรรมแฝง

พิธีกรรมแฝงในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย มีหลากหลายรูปแบบ แต่ที่มีการจัดเป็นกิจกรรมหลัก ๆ เพื่อให้เป็นประเพณีนิยมของวัดหลัก ๆ ในเทศบาลเมืองเชียงราย คือ

ตารางที่ ๔.๔๐ พิธีกรรมที่เป็นประเพณีและธรรมเนียมนิยม

ชื่อพิธีกรรมแฝง	วัดที่จัด	เวลาที่จัด
พิธีสืบชะตาหลวง	พระสิงห์, พระแก้ว, เจ็ดยอด, กลางเวียง, ศรีทรายมูล, พระเชตุพน	จัดเป็นประเพณีในวันปีใหม่ และปีใหม่เมือง
พิธีจุดสะเดาะเคราะห์	พระสิงห์, พระแก้ว, เจ็ดยอด	จัดเป็นธรรมเนียมนิยมตลอดปี
พิธีถวายตุงเงินตุงทอง	พระสิงห์, พระแก้ว, เจ็ดยอด	จัดเป็นประเพณีในวันปีใหม่เมือง

ซึ่งพิธีกรรมบางอย่างก็สามารถจัดให้เป็นประเพณีได้ และสร้างความนิยมให้เป็นธรรมเนียมได้ในหลักความเชื่อของพิธีกรรมแฝงได้ เช่น พิธีกรรมสืบชะตาหลวง กับพิธีถวายตุงเงินตุงทอง จัดให้เป็นประเพณีของชุมชนได้ ส่วนพิธีกรรมจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ จัดให้เป็นธรรมเนียมนิยมของแต่ละวัดได้ ส่วนพิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ นั้นยังไม่สามารถจัดเป็นประเพณีได้เนื่องจากเป็นพิธีกรรมแฝงที่เพิ่งเริ่มทำได้ไม่นาน ยังไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปนัก

๔.๔.๒.๔ เจ้าแห่งพิธีกรรมแฝง

การจัดพิธีกรรมแฝงนี้ ผู้เป็นเจ้าของพิธีส่วนมากเป็นนักบวชในพุทธศาสนา และเป็นผู้เคยบวชมาก่อน มีความรอบรู้ในพิธีกรรมเป็นอย่างดี จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้เป็นเจ้าของพิธีในการสวดมนต์ควรเป็นพระภิกษุจะเหมาะสมกว่าคฤหัสถ์เป็นผู้สวดมนต์เอง แต่การจัดสถานที่ทั้งการติดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำพิธีนี้ ผู้เป็นเจ้าของพิธีควรเป็นคฤหัสถ์จะมีอาภาระที่เหมาะสมกว่า แม้บางครั้งผู้ทำพิธีจะเป็นคฤหัสถ์ในการสวดมนต์ หรือดำเนินพิธีกรรม แต่ประชาชนบางกลุ่มก็นิยมเข้าร่วมเพราะถือว่าการได้ร่วมพิธีกรรมแล้ว หมายความว่า ผู้ร่วมพิธีไม่คำนึงว่าผู้สวดมนต์หรือผู้ดำเนินพิธีจะเป็นพระหรือคฤหัสถ์ก็ได้ นับได้ว่าเป็นการทำพิธีเช่นเดียวกัน แต่ประชาชนบางกลุ่มจะนิยมผู้ดำเนินพิธีการเป็นพระภิกษุ เพราะมีความเชื่อว่าพระภิกษุเป็นผู้มีศีลมากกว่าคฤหัสถ์ จะทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์มากกว่าผู้เป็นคฤหัสถ์ซึ่งมีศีลน้อยกว่า

๔.๕ สรุปลองค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” เมื่อสรุปองค์ความรู้ที่ได้ พบว่า

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ ได้แก่ ความอยากมี อยากเป็น ตามกระแสสังคมตามปัจจัยพื้นฐาน ๔ ของมนุษย์ คือ ๑) อาหาร ๒) เครื่องนุ่งห่ม ๓) ที่อยู่อาศัย และ ๔) ยารักษาโรค ประกอบกับปัจจัยเครื่องเร่งเร้า ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ กระแสความนิยม กระแสสังคม กระแสเศรษฐกิจ ธรรมเนียม นิยมและประเพณีวัฒนธรรม ความเคารพในตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของพิธี เป็นตัวส่งผลให้ประชาชนมีความเชื่อต่อพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา และเข้าร่วมพิธีในที่สุด

ส่วนคุณค่าของพิธีกรรมแฝงนั้น แบ่งได้ ดังนี้

๑) คุณค่าเชิงวัฒนธรรม

- ด้านจิตใจ
- ด้านประเพณี
- ด้านทุนทางสังคม

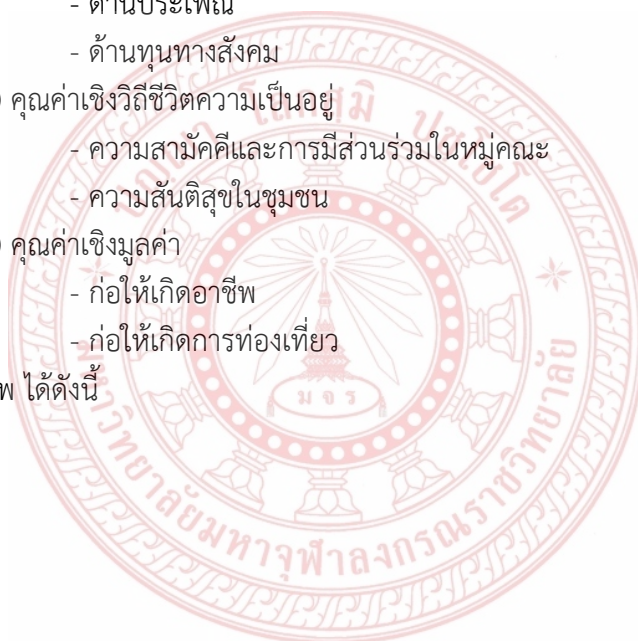
๒) คุณค่าเชิงวิถีชีวิตความเป็นอยู่

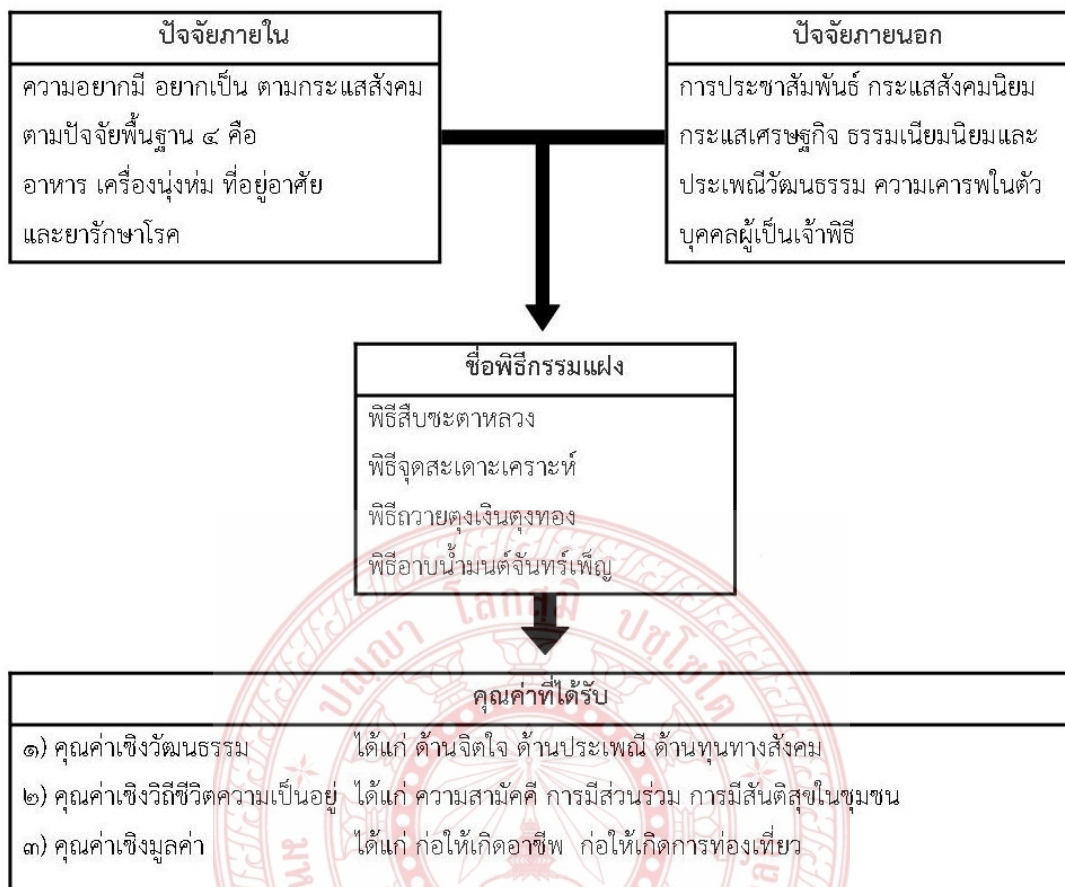
- ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในหมู่คณะ
- ความสันติสุขในชุมชน

๓) คุณค่าเชิงมูลค่า

- ก่อให้เกิดอาชีพ
- ก่อให้เกิดการท่องเที่ยว

ซึ่งเขียนเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ องค์กรความรู้ที่ได้รับ

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” ผู้วิจัยแบ่งการพรรณนาเสนอข้อมูลตามลำดับดังนี้

๑. การสรุปผลวิจัย
๒. การอภิปรายผล
๓. ข้อเสนอแนะ

๕.๑ การสรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ผลสรุปจากแบบสอบถาม

ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนมากมีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี และส่วนน้อยอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นลูกจ้าง และมีอาชีพเป็นนักศึกษาส่วนน้อย ซึ่งแน่นอนว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยม และระดับปริญญาโทขึ้นไปจะเป็นส่วนน้อย ซึ่งสอดคล้องกับรายได้ต่อเดือนที่พบส่วนใหญ่คือน้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท และแน่นอนว่าส่วนน้อยคือผู้มีรายได้สูงสุดในระหว่าง ๓๐,๐๐๑ -๔๐,๐๐๐ บาท ทั้งนี้ประวัติการเคยเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่เป็นผู้เคยร่วม ๔ ครั้งขึ้นไป และส่วนน้อยคือผู้เคยเข้าร่วม ๓ ครั้ง ในความคาดหวังหรือพรที่ขอเวลาเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่ พรไม่ประสบความสำเร็จเลย แต่ส่วนน้อยจะสำเร็จผลประมาณ ๓ ครั้งขึ้นไป พิธีกรรมแฝงที่เคยเข้าร่วมส่วนใหญ่ คือเคยทำพิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง และส่วนน้อยคือเข้าพิธีอาบน้ำมนต์จันทร์ สิ่งที่ยินยอมขอพรเวลาเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่คือ ขอให้มีความสุขปกติ และส่วนน้อยจะขอในเรื่องความรัก ในเรื่องของความสำเร็จที่ได้รับจากพิธีกรรมแฝงส่วนใหญ่ คือ ไม่ประสบความสำเร็จเลย และส่วนน้อยจะสำเร็จในเรื่องของความรัก เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่พบว่าประชากรมักทำตามประเพณีเท่านั้น และบางคนส่วนน้อยแค่อยากทดลอง เวลาที่เข้าร่วมพิธีกรรมแฝงส่วนใหญ่ทำเพื่อตนเอง และทำเพื่อคนรักเป็นส่วนน้อย

ในส่วนที่เป็นปัจจัยภายใน หมายถึง ความเชื่อที่มีภายในตัวบุคคล ที่เคยรับทราบ รับรู้และเข้าใจมาตามบรรพกาลแล้ว ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วประชากรเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ คือ พิธีสืบชะตา หลวง พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง และพิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ทำให้มีอำนาจเป็นอันดับต้น ๆ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่า ทำให้มีงานดี ๆ ได้ด้วย ทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมอายุยืน ทำให้มีเมตตามหาเสน่ห์ ทำให้แคล้วคลาดจากภยันตรายได้ด้วย มีคนรัก หายป่วย ร่ำรวย โชคดีมีชัย มีบริวาร อุดมไปด้วยความสุขความเจริญ และสุดท้ายทำให้มีสมบัติได้ด้วย ด้วยความเชื่อในลักษณะเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา

ในส่วนที่เป็นปัจจัยภายนอก หมายถึง การสื่อสารชักชวนจากภายนอกตัวบุคคล และการเห็นรูปแบบแล้วเกิดความหวั่นไหวต่อกิจกรรม เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้แล้ว ทำให้ทราบว่าประชากร เชื่อว่ารูปแบบพิธีกรรมแฝงมีความศักดิ์สิทธิ์เป็นอันดับต้น ๆ การประชาสัมพันธ์ของพิธีกรรม ทำให้อยากเข้าร่วมพิธีกรรม ยิ่งถ้าผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นพระอีกด้วย ยิ่งทำให้อยากเข้าร่วมมากยิ่งขึ้น ยิ่งถ้าประกอบด้วยการฝึนร้าย ยิ่งมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ถ้าหน่วยงานที่รู้จักจัดพิธีกรรมแฝงต้องเข้าร่วมพิธีกรรมแน่นอน เพราะบางท่านคิดว่าการเข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ เป็นไปตามประเพณีโบราณ แต่ถ้าดวงตก ก็ยังมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง เมื่อเดินทางไปพบพิธีกรรมกำลังเริ่มจะตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรมทันที เมื่อวันพิเศษของชีวิตมาถึง หลายท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง เพื่อเสริมบุญราศีบ้าง แต่ถ้าผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นคฤหัสถ์ หลายท่านคิดว่าควรเข้าร่วมบ้างนิดหน่อย หากญาติป่วยบางท่านอาจแนะนำให้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง เพื่อเสริมสร้างชะตาชีวิต แต่ถ้าหากตัวเองป่วย อาจมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงบ้างเล็กน้อย เพราะคิดว่าไปโรงพยาบาลคงปลอดภัยกว่า

สรุป ปัจจัยภายในของตัวบุคคล มีผลต่อความเชื่อและการตัดสินใจเข้าร่วมในพิธีกรรมแฝงมากกว่าปัจจัยภายนอก โดยมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อที่เคยสะสมมาเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง มากกว่าปัจจัยภายนอก ซึ่งหมายถึง การประชาสัมพันธ์รูปแบบการจัดและบุคคลที่จัดพอสมควร

๕.๑.๒ ผลสรุปจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยแบ่งการสังเคราะห์เป็น ๔ ประเด็น ดังนี้

๑. เหตุปัจจัยแห่งความเชื่อพิธีกรรมแฝง
๒. ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมแฝง
๓. ประเพณีนิยมแห่งพิธีกรรมแฝง
๔. เจ้าแห่งพิธีกรรมแฝง

ซึ่งอธิบายเป็นรายละเอียดต่อไป

๑. เหตุปัจจัยแห่งความเชื่อพิธีกรรมแฝง

เหตุปัจจัยแห่งความเชื่อพิธีกรรมแฝงทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและภายนอกนั้น มีความเป็นไปได้ว่าความเชื่อที่เป็นฐานมูลเดิมของวิถีชีวิตของประชากร ผสมผสานการขับเคลื่อนของสังคม เศรษฐกิจในปัจจุบัน ก่อให้เกิดความอยากมีอยากได้ อยากเป็นในสิ่งที่ตนขาดสนหรือมีไม่เพียงพอเหมือนคนอื่น หรือคนที่พร้อมทางวัตถุอยู่แล้ว ความเชื่ออันเป็นมูลฐานเดิมก็ยิ่งทำให้บุคคลแสวงหาความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป การมีโชคลาภ มีสุขภาพดี มีเงิน มีงาน มีความรัก องค์ประกอบเหล่านี้ ทำให้ประชากรที่มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมแฝง ยิ่งชวนชวนที่จะเข้าร่วมพิธีกรรมให้ได้สักครั้งหรือบ่อยครั้ง ดังนั้นเหตุปัจจัยหลักที่มีผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝง โดยรวมพอสรุปได้คือ

ปัจจัยภายในตัวบุคคล เมื่อสังเคราะห์แล้วเป็นไปตามระดับความต้องการปัจจัยพื้นฐานหลัก ๔ ประการ ในการดำเนินชีวิต คือ ๑) อาหาร ๒) ที่อยู่อาศัย ๓) เครื่องนุ่งห่ม และ ๔) ยารักษาโรค

ปัจจัยภายนอกเป็นการประชาสัมพันธ์ของเจ้าพิธีผู้จัด เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ ประชากรเกิดความเชื่อและต้องการอยากเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง อีกทั้งรูปแบบของพิธีกรรมที่มีความเคร่ง ขลัง

ศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงความนิยมของท้องถิ่นจนกลายเป็นประเพณีเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเชื่อในพิธีกรรมด้วย

๒. ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมแฝง

ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมแฝง ผู้วิจัยแบ่งเป็นไปตามนิยามของคำว่า “พิธีกรรมแฝง” ในงานวิจัยนี้ ได้แก่

๑) พิธีสืบทอดตาลวง

วัตถุประสงค์ในสมัยก่อน พิธีกรรมนี้นิยมทำให้ผู้ป่วย และเมื่อทำเสร็จแล้ว ถ้าคนป่วยมีอาการดีขึ้น มักสรุปผลว่าผู้เป็นเจ้าของพิธีกรรมนี้มีความศักดิ์สิทธิ์มาก จึงเป็นตัวชี้วัดได้ว่า พิธีสืบทอดตาลวงมีความศักดิ์สิทธิ์ แต่ในปัจจุบันค่อนข้างหาตัวชี้วัดได้ลำบาก เพราะนิยมทำกันเป็นหมู่คณะ และปัจจุบันนี้บางครั้งก็นิยมทำเพื่อเสริมอำนาจบารมีของตัวบุคคล ก็ไม่อาจเป็นตัวชี้วัดได้ว่า พิธีกรรมสืบทอดตาลวงเพื่อเสริมบารมีนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ และส่งเสริมให้ผู้ร่วมพิธีกรรมมีอำนาจบารมีมากขึ้น เพราะหาข้อพิสูจน์ไม่ได้ว่า บุคคลนั้นมีอำนาจบารมีมากขึ้นเพราะร่วมพิธีกรรมนี้

๒) พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์

แรกเริ่มเดิมทีพิธีกรรมนี้เป็นการสะเดาะเคราะห์ให้กับคนป่วย เมื่อเกิดความไม่สบายประชาชนชาวล้านนา มีความเชื่อว่าควรจุดเทียนเพื่อการสะเดาะเคราะห์ซึ่งช่วยรำให้หายไปกับเทียน ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ บางครั้งก็สัมฤทธิ์ผล บางครั้งก็ไม่ได้ผล แต่การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ก็ยังเป็นที่นิยมของชาวล้านนาเช่นเดิม โดยความเชื่อของประชาชนยังเป็นลักษณะเช่นเดิมคือ เมื่อประสบสิ่งชั่วร้าย ถือว่าชะตาไม่ดี ต้องทำพิธีสะเดาะเคราะห์ เอาสิ่งชั่วร้ายนี้ออกไป การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ ต่อชะตา บูชาโชค ปริมาณของความศักดิ์สิทธิ์นั้นไม่อาจวัดได้ด้วยเครื่องมือ แต่วัดได้ด้วยความรู้สึกว่าสบายใจขึ้นกว่าปกติ

๓) พิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง

พิธีการถวายตุ้มเงินตุ้มทองเป็นพิธีที่ชาวล้านนานิยมปฏิบัติเพราะถือว่าเป็นการส่งเสริมกำลังใจให้กับตนเอง แรกเริ่มพิธีกรรมนี้นิยมเฉพาะผู้ที่เข้าการแข่งขัน เช่น การสอบแข่งขัน การแข่งเรือ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ บางครั้งก็สัมฤทธิ์ผล บางครั้งก็ไม่ได้ผล แต่การถวายตุ้มเงินตุ้มทอง ก็ยังเป็นที่ยอมรับของชาวล้านนาเช่นเดิม แม้เรื่องการแข่งขันต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับความสามารถของตัวบุคคลก็ตาม แต่การถวายตุ้มก็ยังได้รับการตอบรับอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งปริมาณของความศักดิ์สิทธิ์นั้นไม่อาจวัดได้ด้วยเครื่องมือ แต่วัดได้ด้วยความรู้สึกว่ามีกำลังใจมากขึ้นกว่าปกติ เรียกได้ว่าเสริมกำลังใจให้เพิ่มจากความสามารถที่มีอยู่ในตนด้วย

๔) พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ

พิธีการอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญนี้ เพิ่งเริ่มมีปรากฏในเขตเทศบาลนครเมืองเชียงราย เมื่อปี ๒๕๕๙ นี้เอง ซึ่ง ผู้ทำพิธีคือพระครูสังฆรักษ์เรวัต เรวโต เป็นเจ้าแรกในการทำ ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี การนี้ประชากรที่เข้าร่วมมีความเชื่อว่า เป็นการล้างบาปอีกวิธีหนึ่งที่ควรเข้าร่วมเพราะเชื่อว่าพิธีกรรมนี้จักนำมาซึ่งความเจริญทั้งโภคทรัพย์และบวรวิมลสมบัติ แต่ระดับความ

ศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับนั้น ไม่มีตัวชี้วัดได้ว่าจะระดับใด ทราบแต่เพียงว่าถ้ามีโอกาสที่เหมาะสมในการเข้าร่วมพิธี ประชาชนก็พร้อมที่จะเข้าร่วมพิธีกรรมโดยไม่ลังเลใจ

๓. ประเพณีนิยมแห่งพิธีกรรมแฝง

พิธีกรรมแฝงในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย มีหลากหลายรูปแบบ แต่ที่มีการจัดเป็นกิจกรรมหลัก ๆ เพื่อให้เป็นพระเพณีนิยมของวัดหลัก ๆ ในเทศบาลเมืองเชียงราย คือ พิธีสืบชะตาหลวง มีวัดพระสิงห์ วัดพระแก้ว วัดเจ็ดยอด วัดกลางเวียง วัดศรีทรายมูล และวัดพระเชตุพน จัดเป็นประเพณีในวันปีใหม่ และปีใหม่เมือง พิธีจุดสะเดาะเคราะห์ มีวัดพระสิงห์ วัดพระแก้ว และวัดเจ็ดยอด จัดเป็นธรรมเนียมนิยมตลอดปี พิธีถวายตุงเงินตุงทอง มีวัดพระสิงห์ วัดพระแก้ว และวัดเจ็ดยอด จัดเป็นประเพณีในวันปีใหม่เมือง ซึ่งพิธีกรรมบางอย่างก็สามารถจัดให้เป็นประเพณีได้ และสร้างความนิยมให้เป็นธรรมเนียมได้ในหลักความเชื่อของพิธีกรรมแฝงได้ เช่น พิธีกรรมสืบชะตาหลวง กับพิธีถวายตุงเงินตุงทอง จัดให้เป็นประเพณีของชุมชนได้ ส่วนพิธีกรรมจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ จัดให้เป็นธรรมเนียมนิยมของแต่ละวัดได้ ส่วนพิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ นั้นยังไม่สามารถจัดเป็นประเพณีได้เนื่องจากเป็นพิธีกรรมแฝงที่เพิ่งเริ่มทำได้ไม่นาน ยังไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปนัก

๔. เจ้าแห่งพิธีกรรมแฝง

การจัดพิธีกรรมแฝงนี้ ผู้เป็นเจ้าของพิธีส่วนมากเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา และเป็นผู้เคยบวชมาก่อน มีความรอบรู้ในพิธีกรรมเป็นอย่างดี จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้เป็นเจ้าของพิธีในการสวดมนต์ควรเป็นพระภิกษุจะเหมาะสมกว่าคฤหัสถ์เป็นผู้สวดมนต์เอง แต่การจัดสถานที่ทั้งการติดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำพิธีนี้ ผู้เป็นเจ้าของพิธีควรเป็นคฤหัสถ์จะมีอาภาระที่เหมาะสมกว่า แม้บางครั้งผู้ทำพิธีจะเป็นคฤหัสถ์ในการสวดมนต์ หรือดำเนินพิธีกรรม แต่ประชาชนบางกลุ่มก็นิยมเข้าร่วมเพราะถือว่าการได้ร่วมพิธีกรรมแล้ว หมายความว่าผู้ร่วมพิธีไม่คำนึงว่าผู้สวดมนต์หรือผู้ดำเนินพิธีจะเป็นพระหรือคฤหัสถ์ก็ได้ นับได้ว่าเป็นการทำพิธีเช่นเดียวกัน แต่ประชาชนบางกลุ่มจะนิยมผู้ดำเนินพิธีการเป็นพระภิกษุ เพราะมีความเชื่อว่าพระภิกษุเป็นผู้มีศีลมากกว่าคฤหัสถ์ จะทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์มากกว่าผู้เป็นคฤหัสถ์ซึ่งมีศีลน้อยกว่า

๕.๒ การอภิปรายผล

๕.๒.๑ พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเพื่อการบริการสังคม

พิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนา แม้ไม่มีปรากฏในพระไตรปิฎกหรือในศาสนพิธี แต่เมื่อสังคมแห่งพุทธศาสนายอมรับพิธีกรรมนั้น ๆ และเป็นวัตรปฏิบัติอันดีสมควรต่อการให้บริการต่อสังคม กลุ่มนักบวชก็ยินดีในการให้บริการต่อสังคม โดยแบ่งเป็น ๒ สถานะ ดังนี้

- ในสถานะแก้ปัญหาให้กับพุทธศาสนิกชน

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อประชาชนมีความเดือนร้อนที่หาทางออกไม่ได้ ร้อยละ ๓๕.๖๓ ต้องเข้าพิธีกรรมแฝงอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดความสบายใจ และร้อยละ ๔๓.๗๕ มีแนวคิดที่ผู้ช่วยให้สบายใจได้ต้องเป็นพระภิกษุเท่านั้นในการทำพิธีกรรมแฝง เพื่อเกิดความศักดิ์สิทธิ์และสัมฤทธิ์ผล ดังนั้นพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาในฐานะการแก้ปัญหาให้กับสังคมอยู่เย็นเป็นสุขได้ต้องอาศัย

พิธีกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ ที่ระบุว่า “พิธีกรรมสี่บชะตา ก่อเกิด การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจเกิด กุศลกรรมบถ ความสุจริต ทางกาย ทางวาจา ทางใจ การคิดดี ทำดีด้วยหลักไตรสิกขา” ซึ่งพระวิศิษฐ์ สุมนโน (แหบตาม) กล่าวเสริมว่า “พิธีกรรมแฝงทางพุทธ ศาสนา ช่วยทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีที่พึ่งทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ และทำให้ บุคคลเกิดการยับยั้งชั่งใจในการประพฤติผิดจากฮีตครองประเพณีของชุมชน” ซึ่งการยกสถานะให้ พระภิกษุเป็นเสมือนผู้แก้ไขปัญหาที่หาทางออกไม่ได้ โดยไม่อิงหลักการและเหตุผลนี้มักเป็นไปตาม แนวคิดความเชื่อ ซึ่งใกล้เคียงกับความหมายที่พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย ให้ หลักการเกี่ยวกับความเชื่อไว้ ๒ นัยด้วยกันคือ

๑. ต้องยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่ง โดยกระทำตามความสมัครใจของบุคคลนั้น

๒. ต้องยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งว่า เป็นจริงโดยมีได้พิสูจน์ได้โดยวิธีการของวิทยาศาสตร์ จากคำจำกัดความต่าง ๆ เมื่อมีความเชื่อและนับถือแล้วความสบายใจย่อมเกิดขึ้นเช่นกันที่ มานิต มานิตเจริญกล่าวไว้ว่า “ความเชื่อ หมายถึง เห็นจริงด้วย วางใจ ไว้วางใจ มั่นใจ และนับถือ” ซึ่งหมายความว่าเมื่อไว้วางใจ มั่นใจและนับถือแล้ว จะมีหลักฐานหรือไม่มีหลักฐานในความสำเร็จ ประชาชนก็พร้อมเข้า ร่วมพิธีกรรมแฝงตามความเชื่อ สอดคล้องกับ ทศนีย์ ทานตวนิช กล่าวไว้ว่า “ความเชื่อ คือการยอมรับ นับถือว่าเป็นความจริง หรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้ อาจมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ ได้ หรืออาจไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงได้” ซึ่งหมายความว่าพิธีกรรมแฝงในฐานะเป็น อีกช่องทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน จะมีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์หรือไม่นั้น ไม่มีผล ต่อความเชื่อในการเข้าร่วมพิธีเพื่อเป็นอีกหนทางออกของปัญหาในการดำเนินชีวิต เพราะผู้เข้าร่วม ร้อยละ ๖๐.๐๐ ส่วนมากเป็นผู้ที่มีความเชื่อว่าพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ โดยคะแนนเฉลี่ย X ที่ ๓.๕๙ เป็นตัว การันตีได้ว่า พิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา สามารถพึ่งพาได้ในการแก้ไขปัญหาที่วิทยาศาสตร์ไม่ สามารถแก้ไขได้

- ในสถานะที่พึ่งพาทางจิตวิญญาณ

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อมีเหตุปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งชั่วร้ายที่เกิดขึ้นกับตนเอง เช่น ฝันร้าย ดวงตก เจ็บป่วย ประสบอุบัติเหตุ หรือมีความต้องการอยากมี อยากรวย อยากรับ ในสิ่งที่ตนขาด พุทธศาสนิกชนจะหาที่ยึดมั่นทางใจ ด้วยการเข้าหาพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นหลัก ร้อยละ ๓๕.๖๓ จะเข้าร่วมพิธีกรรมเมื่อพบเจอและได้ยืมข้าวประสาธน์แล้วโอกาสเหมาะสม ร้อยละ ๓๒.๕๐ ถ้าญาติเจ็บป่วยจะแนะนำให้ทำพิธีกรรมแฝงทันที ร้อยละ ๓๙.๓๘ จะทำพิธีกรรมแฝงทันที เมื่อฝันร้าย และร้อยละ ๓๐.๐๐ ถ้าป่วยจะทำพิธีกรรมแฝงทันที แสดงให้เห็นว่า เมื่อพุทธศาสนิกชน ในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย ยกพิธีกรรมแฝงทางพุทธเป็นอีกหนึ่งปัจจัยในการเป็นที่พึ่งพาทางจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิศิษฐ์ สุมนโน (แหบตาม) ที่ระบุว่า “พิธีกรรมการบูชาปูตา (พิธีกรรม แฝงของชาวอีสาน) มีผลต่อจิตใจของบุคคล มีผลต่อการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลให้ดำเนินชีวิตไป ตามฮีตครองประเพณีหรือวิถีชีวิตที่ดีงามของชุมชนอีสาน ทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีที่พึ่ง พึ่งทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ และทำให้บุคคลเกิดกำลังใจในการทำกิจกรรมการงานต่าง ๆ ช่วยทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีที่พึ่งทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ” ประเด็นนี้ พูน ทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ และคณะ สนับสนุนว่า “พิธีกรรมสี่บชะตา เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทาง สังคมและจิตวิญญาณ มีความสัมพันธ์ด้านพระพุทธศาสนา จิตวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จารีต

ประเพณี และพิธีกรรม สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาจิตใจ” ซึ่งสำนักราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ อธิบายว่า “พิธีกรรมนั้น ๆ (พิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา) มีผลต่อจิตใจผู้กระทำ กล่าวคือ ผู้ที่ได้กระทำกิจกรรมตามพิธีกรรมศาสนาแล้วจะรู้สึกมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทำให้เกิดกำลังใจได้” เมื่อพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นที่พึงทางจิตใจ พิธีกรรมแฝงย่อมมีอิทธิพลต่อสังคมไม่ใช่น้อย ทั้งทาง ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านอารมณ์ ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี แน่นนอน

๕.๒.๒ พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สามารถใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสามารถนำพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ไปเป็นตัวเสริมสร้างในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ เช่น การใช้พิธีกรรมสืบทอดทางหลวง พัฒนาจิตใจให้กับชุมชนและสังคมที่มีความเชื่อในลักษณะนี้ ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีได้หลายด้าน ดังนี้

๑) ด้านวัฒนธรรม

- พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ ให้สุขสบาย มีที่พึ่งทางใจ เมื่อประสบความทุกข์ทางใจ สามารถใช้พิธีกรรมแฝงนี้บำบัดได้ในระยะหนึ่ง

- พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการเสริมสร้างให้เป็นประเพณีประจำท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นมีกิจกรรมหลักในการยึดถือปฏิบัติ เมื่อต้องการความเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกันและการอยู่ร่วมวัฒนธรรมเดียวกัน

- พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการเสริมสร้างพิธีกรรมให้เป็นทุนทางสังคมเพื่อความเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

๒) ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่

- พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเสริมสร้างให้พิธีกรรมแฝงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยในการสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในหมู่คณะของชุมชน เพื่อให้ชุมชนดูแลและสร้างสรรค์ผลิตผลทางพิธีกรรมอย่างสามัคคีเป็นระเบียบกลุ่มก้อนโดยความเป็นอันเดียวกัน

- พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเสริมสร้างให้พิธีกรรมแฝงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยในการสร้างสรรค์สังคมให้อยู่สันติสุขปราศจากข้อหาตระแวงซึ่งกันและกันเพราะมีหลักความศรัทธาของพิธีกรรมเป็นเครื่องชำระกายกรรม วาจกรรมและมโนกรรมฝั่งสุจริตเป็นอย่างดี

๓) ด้านรายได้ของชีวิต

- พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการส่งเสริมให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นอีกหนึ่งอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สนใจในการเรียนรู้เพื่อการเป็นผู้ประกอบพิธีและผู้สร้างผลิตภัณฑ์ทางพิธีกรรมแฝง เพื่อให้คุณภาพชีวิตด้านรายได้เสริมพัฒนาขึ้น

- พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการส่งเสริมให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นปัจจัยหนึ่งในการเป็นวัตถุดิบทางสินค้าแห่งการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนมีวัตถุดิบที่เป็นสินค้าเชิงชวนให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพัฒนาขึ้น อันจะก่อให้เกิดรายได้ให้กับบุคคลและชุมชนต่อไป

๕.๓. ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ เชนโยบาย

- ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา เป็นกิจกรรมเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคคลทั่วไป เช่น เด็กปฐมวัย ผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สุขสบายใจ
- ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา เป็นประเพณีประจำท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและให้ท้องถิ่นมีกิจกรรมหลักในการยึดถือปฏิบัติเป็นประจำ
- ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นทุนทางสังคม เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน
- ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมในการสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในหมู่คณะของชุมชน
- ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมในการสร้างสรรค์สังคมให้อยู่สันติสุขปราศจากข้อหาตระเวนซึ่งกันและกัน
- ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สนใจในการเรียนรู้เพื่อการเป็นผู้ประกอบพิธีและผู้สร้างผลิตภัณฑ์ทางพิธีกรรมแฝง
- ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรม ในการเป็นวัดอุทิศทางสินค้าแห่งการท่องเที่ยว

๕.๓.๒ การวิจัยครั้งต่อไป

- ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา สู่การเป็นประเพณีประจำท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
- ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา สู่การเป็นกิจกรรมสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาให้มีรายได้
- ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา สู่การเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมแห่งการท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

ก. พระไตรปิฎก

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. หนังสือ

คุณ ไทซันต์. พุทธศาสนพิธี. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๘.

จรัญ พยัคฆราชศักดิ์. ศาสนาและวรรณกรรมนิยมในท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๔

ชัยพร วิชชาวุธ. แนวทางการพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม : จริยธรรมกับการศึกษา. อีระพร อูวรรณโณ บรรณาธิการ, กรุงเทพมหานคร, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

ฐาปนี ธรรมเมธา. พิธีกรรมและความเชื่อท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงแดด, ๒๕๔๑.

ทัศนีย์ ทานตวนิช. คติชาวบ้าน, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน. ชลบุรี. ๒๕๒๓.

ธวัช ปุณโณทก. ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒.

บุญมี แทนแก้ว. ประเพณีแลพิธีกรรมพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์, ๒๕๔๗

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). พุทธธรรม, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ท่าพระจันทร์. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๘.

ภัทรพร ศิริกาญจน์. ความรู้พื้นฐานทางศาสนา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖.

มณี พยอมยงค์. ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย. เชียงใหม่: เอกสารวิชาการชุดล้านนาคดีศึกษา ลำดับที่ ๓ โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๔๓.

มานิต มานิตเจริญ. พจนานุกรมไทย ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑๓ (ปรับปรุง-เพิ่มเติมใหม่), กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, ๒๕๓๗.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : นานีบุ๊กส์, ๒๕๔๖

สนธิ สมัครการ. ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย. วิเคราะห์เชิงสังคม-มานุษยวิทยา, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๙.

สุเมธ เมธาวิทยกุล. พิธีกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗

A.S Hornby, *Oxford Dictionary*, (New Delhi : Oxford University Press, ๒๐๐๒), p.๑๐๖.

ค. ข้อมูลออนไลน์

กาญจน์มณี ศรีวิศาลภพ. **ตุง : สัญลักษณ์แห่งศิริมงคล**, ข้อมูลออนไลน์ทาง

<https://www.gotoknow.org> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ชนวิษ วังสมบัติ. **การจุดเทียนมงคลสะเดาะเคราะห์แบบล้านนา**, ข้อมูลออนไลน์ทาง

<https://wangsombatba.blogspot.com/> สืบค้นเมื่อ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ประเพณีท้องถิ่นล้านนา. **พิธีสืบชะตา**, ข้อมูลออนไลน์ทาง <http://tradition-lanna.blogspot.com>

สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

พิธีกรรมตามโบราณ. **พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ**, ข้อมูลออนไลน์ทาง

<http://piteekramboran.blogspot.com> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๙.

พนมกร นันติ. **ตุง**, ข้อมูลออนไลน์ทาง <https://th.wikipedia.org> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม

๒๕๕๙.

พจนานุกรมแปล ไทย-ไทย อ.เปลื้อง ณ นคร. **ปัจจัย**, ข้อมูลออนไลน์ทาง

<https://dictionary.sanook.com> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๙.

พจนานุกรมไทย คือทคอม. **ปัจจัย**, ข้อมูลออนไลน์ทาง <http://xn--๑๒cnocga๑azjg๑mtclh.com>

สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๙.

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ ๓, (ฉบับปรับปรุง).

ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๙.

ลองดู ดิกซ์. **ปัจจัย**, ข้อมูลออนไลน์ทาง <https://dict.longdo.com> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน

๒๕๕๙.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **พระราชพิธีสืบสองเดือน**. ข้อมูลออนไลน์ <https://th.wikipedia.org/wiki>

เข้าถึงเมื่อ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๐.

สุนทรีย์ โคมิน. **ความเชื่อ**, ข้อมูลออนไลน์ทาง <http://www.stou.ac.th>

สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙

ง. งานวิจัย

จินดา แกนสมบัติ. **พิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้า บานโนนทองตำบลหนองจิก**

อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา, ๒๕๕๒.

พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ ,สมจิต ขอนวงค์, ระวีโรจน์ ศรีครากา และพระศักดิ์ดา สุวรรณทา. **สืบชะตา**

ล้านนา: แนวคิดและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและจิตวิญญาณของชุมชนใน

ล้านนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่. ๒๕๕๗.

พิมพ์เพ็ญแข วรณปาน. ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการรำผีของชาวมอญ : กรณีศึกษาชุมชนมอญ
บางกระดี, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา, ๒๕๔๙.

วีระวัฒน์ สะสวย และจามรี พระสุนิล. บทความการวิจัย พิธีกรรมการสืบทอดของชาวล้านนา :
กรณีศึกษาบ้านต้า ตำบลจิม อำเภอปง จังหวัดพะเยา, การประชุมวิชาการระดับชาติ
สังคมศาสตร์วิชาการครั้งที่ ๑๔ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย “สังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้
กระแส การเปลี่ยนผ่านสู่ยุค Thailand ๔.๐” วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

พระวิศิษฐ์ สุมนโน (แหบต้าม). การศึกษาความเชื่อในพิธีกรรมการบูชาปูตาของชาวบ้านหนองแวง
โสกพระ และชาวบ้านหนองแวงโคตร ตำบลหนองแวงโสกพระ อำเภอพล จังหวัด
ขอนแก่น, วิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย ๒๕๕๖

จ. ผู้ให้ข้อมูล

พระอัคราภิกุทธิ์ สิริวฑฒโน ดร.,

พระครูกิตติพัฒนานุยุต

พระครูประพัฒน์รัตนพงศ์

พระครูสังฆรักษ์เรวัฒน์ เรวโต,

พระครูสุธีสุตสุนทร ดร.,

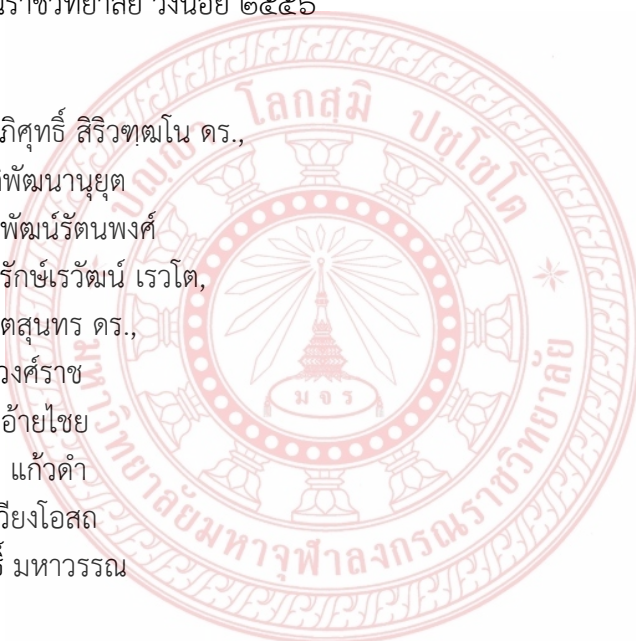
นายกิจชัย วงศ์ราช

นายนิพนธ์ อ้ายไชย

นายสถาพร แก้วดำ

นายเสริม เวียงโอสถ

นายสัมฤทธิ์ มหาวรรณ

ภาคผนวก
ภาคผนวก ก บทความการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา
: กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
Factors that Effect to Buddhist Latent Ritual Belief : Study in Chiang Rai
Municipality Area, Muang District, Chiang Rai Province

พัสกร อุ่นภาค³¹
เสพบัณฑิต โหน่งบัณฑิต³²
อารุณ สิทธิวงศ์³³

บทคัดย่อ

พิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนาเป็นอีกหนึ่งวิธีในการให้บริการสังคม เพื่อช่วยเหลือให้พุทธศาสนิกชนได้รับความสบายใจ และเหมาะสำหรับการปฏิบัติเพื่อความจรรโลงในวิถีชีวิตของมวลมนุษย์ แม้ไม่ใช่พุทธพิธีกรรมโดยแท้จากพระไตรปิฎก เพราะเกิดจากการผสมผสานจากศาสนาพราหมณ์กับพุทธ แต่ก็ถือได้ว่ามีคุณค่าทางจิตใจเป็นอย่างยิ่ง สามารถเข้าประชาชนได้ทุกระดับชนชั้นก่อให้เกิดกิจกรรมที่สัมพันธ์กันสืบเนื่องหลายกิจกรรม เทศบาลเมืองเชียงรายมีพิธีกรรมแฝงที่เด่นชัด ๔ กิจกรรม คือ ๑) พิธีสืบชะตาหลวง ๒) พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ ๓) พิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง และ ๔) พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ซึ่งเป็นพิธีที่ได้รับการนิยมและผลักดันให้เป็นธรรมเนียมนิยมที่ต้องปฏิบัติกันสืบมา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อและทำให้ประชาชนในเทศบาลเมืองเชียงรายเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงคือ ต้องการปัจจัยพื้นฐาน ๔ โดยมีสาเหตุมาจากความไม่สบายใจ ไม่สบายใจและหวังจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทางการงาน การเงิน ความรักและความมีสุขภาพดี

คำสำคัญ : ปัจจัย, ความเชื่อ, พิธีกรรมแฝง, พุทธศาสนา

³¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ เชียงราย ๒๕๖๐.

³² อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ เชียงราย ๒๕๖๐.

³³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ เชียงราย ๒๕๖๐.

Abstract

The Latent Ritual of Buddhist as once Factor to service of social to help Buddhists gain peace of mind and It is suitable for the sustainability of human life. Even non-Buddhist rituals are genuine from the scriptures Because of the combination of Brahman and Buddhism. But it is considered that the value of the mind and Can get into the public at all levels. It has many activities related to it. Chiang Rai municipality has ๔ distinctive latent rituals such as ๑) Seubchataluang. ๒) Chud tiansadaokraoha. ๓) Thahvay Tung Ngerm Tung Thong and ๔) Arbnammonjunpen which The ceremony was popular and pushed into a tradition that must be followed. Factors that affect faith and make people in Chiang Rai municipality to participate in rituals. It's Need of Basic Factor ๔ . caused by discomfort, physical discomfort And hope to live a better life by Job Financial love and good health.

Key word : Factor, Belief, Latent Ritual, Buddhist

๑.บทนำ

สภาพสังคมในปัจจุบันแล้ว ปฏิเสธไม่ได้ว่าพิธีกรรมที่แฝงมีมากมายและหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะวัฒนธรรมความเชื่อพิธีกรรมทางพุทธศาสนาที่มีอยู่ในชุมชนเมืองเพิ่มขึ้น พิธีกรรมของพระพุทธศาสนาจริง ๆ มีไม่มากและไม่ลึกลับซับซ้อนอะไร สามารถอธิบายเหตุผลและเป้าหมายของพิธีกรรมนั้น ๆ ได้ แต่พิธีกรรมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันมีมากมาย โดยทั่วไปมักจะไม่น่าสนใจในสาระและเป้าหมายของพิธีกรรมว่าทำเพื่ออะไร จึงปฏิบัติกันตามประเพณีที่สืบ ๆ กันมา เมื่อไม่ทราบสาระของพิธีกรรม นาน ๆ เข้าก็เลยทิ้งสาระของพิธีกรรมไปคงปฏิบัติด้วยความไม่รู้ไม่เข้าใจหรือเปลี่ยนแปลงเจตนาดั้งเดิมของพิธีกรรมไป สำหรับความเชื่อที่ผิดออกไปจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา อันได้แก่ การเชื่อปาฏิหาริย์ อำนาจดลบันดาลจากเทวดาหรือเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์นอกพระพุทธศาสนา

ความหมายของความเชื่อ พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ - ไทย³⁴ ให้ความหมายเกี่ยวกับความเชื่อไว้ ๒ นัยด้วยกันคือ

๑. การยอมรับข้อเสนอดีข้อหนึ่งได้ว่าเป็นความจริง การยอมรับเช่นนี้โดยสารถะสำคัญแล้วเป็นการรับเชิงพุทธิปัญญา แม้ว่าจะมีอารมณ์สะท้อนใจเข้ามาประกอบร่วมด้วย ความเชื่อจะก่อให้เกิดภาวะทางจิตขึ้นในบุคคลซึ่งอาจจะเป็นพื้นฐาน สำหรับการกระทำโดยสมัครใจของบุคคลนั้น ความเชื่อ อาจจะมีพื้นฐานจากหลักฐานข้อเท็จจริงที่เชื่อได้หรือมีพื้นฐานจากความเดียดฉันท์จากการนึกรู้เอาเอง หรือจากลักษณะที่ทำให้เกิดความเข้าใจไขว้เขวก็ได้ เพราะฉะนั้น ความเชื่อจึงมิได้ขึ้นอยู่กับความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเนื้อหาความเชื่อแปลกวิถดการก็ได้ คนเราอาจจะกระทำการอย่างแข็งขัน

³⁴ พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.พิมพ์ครั้งที่ ๓, (ฉบับปรับปรุง). ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๙.

จริงจัง หรืออย่างบ้าคลั่งด้วยความเชื่อที่ผิดได้เท่าๆ กับที่ทำด้วยความเชื่อที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม การทำที่ใช้สติปัญญาใด ๆ ก็ตาม ย่อมต้องอาศัยความเชื่ออยู่ด้วยเสมอ แต่สติปัญญาเองนั้นอาจใช้มาทดสอบความเชื่อและตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องพื้นฐานความเชื่อได้

๒. การยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งว่า เป็นจริงโดยที่ยังมิได้พิสูจน์ได้โดยวิธีการของวิทยาศาสตร์จากคำจำกัดความต่าง ๆ ข้างต้น จึงพอสรุปความหมายของความเชื่อไว้ว่า “ความเชื่อ” หมายถึง การยอมรับต่าง ๆ ว่าเป็นจริง มีอยู่จริง และมีอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงด้วยเหตุผล แต่เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มชนหรือสังคม

ธวัช ปุณโณทก³⁵ กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อ คือ การยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆ หรือสังคมมนุษย์นั้นๆ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัวสิ่งเหล่านี้ เรียกว่าความเชื่อ ฉะนั้นความเชื่อจึงมีขอบเขตกว้างขวางมาก ไม่เพียงแต่จะหมายถึงความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย (belief in spiritual beings) ภูตผี คาถาอาคม โชคลาง ไสยเวทต่างๆ ยังรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มนุษย์ยอมรับนับถือ เช่น ต้นไม้ (ต้นโพธิ์ ต้นไทร) ป่าเขา เป็นต้น

มานิต มานิตเจริญ³⁶ กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง เห็นจริงด้วย วางใจ ไว้วางใจ มั่นใจ และนับถือ ทัศนีย์ ทานตวณิช³⁷ กล่าวว่า “ความเชื่อ” คือการยอมรับนับถือว่าเป็นความจริง หรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้ อาจมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ หรืออาจไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงได้

สุนทรী โคมิน³⁸ กล่าวว่า “ความเชื่อเป็นความนึกคิดยึดถือ โดยที่เจ้าตัวจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม เป็นสิ่งที่สามารถจะศึกษาและวัดได้จากคำพูดและการกระทำของคน”

การเกิดของความเชื่อ

ชัยพร วิชชาวุธ³⁹ ได้กล่าวถึงสิ่งที่ใช้กำหนดความเชื่อของบุคคล ว่ายึดหลักดังต่อไปนี้

๑. หลักความสงสัย
๒. หลักความรู้สึกรู้สึก เป็นการใช้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเป็นหลักในการตัดสินใจ
๓. หลักเหตุผล

³⁵ ธวัช ปุณโณทก. ความเชื่อพื้นฐานอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒.

³⁶ มานิต มานิตเจริญ. พจนานุกรมไทย ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑๓ (ปรับปรุง-เพิ่มเติมใหม่), กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, ๒๕๓๗.

³⁷ ทัศนีย์ ทานตวณิช. คติชาวบ้าน, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน. ชลบุรี. ๒๕๒๓.

³⁸ สุนทรী โคมิน. ความเชื่อ, ข้อมูลออนไลน์ทาง <http://www.stou.ac.th> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙

³⁹ ชัยพร วิชชาวุธ. แนวทางการพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม : จริยธรรมกับการศึกษา. ซีระพร อูวรรณโณ บรรณาธิการ, กรุงเทพมหานคร, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

๔. หลักประจักษ์ ซึ่งได้แก่การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสของเราเอง การรับรู้เช่นนี้ ได้จากการรวบรวมข้อมูลในเชิงวิทยาศาสตร์ เช่น การสังเกต การทดลอง การวิจัย นอกจากหลักทั้ง ๔ ประการที่กล่าวข้างต้นแล้ว สิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ นั้น ยังพิจารณาได้จากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว การถ่ายทอด ทางศาสนา จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี อิทธิพลของเพื่อนสนิท อิทธิพลของกลุ่ม การได้รับประสบการณ์ตรง การได้รับประสบการณ์ตรง การได้รับการศึกษา การให้ความรู้สึกที่ถูกต้อง การโฆษณาชวนเชื่อจากสื่อมวลชน

ความเชื่ออาจเกิดได้จากหลายปัจจัย ดังนี้

๑) เกิดจากประสบการณ์ตรง เป็นความเชื่อที่บุคคลได้ประสบมาด้วยตนเอง อาจจะเป็นด้วยความบังเอิญ เป็นเรื่องของธรรมชาติ หรือมีผู้ทำให้เกิดขึ้นก็ตาม ทั้งนี้จะเป็นจริงหรือไม่เป็นจริงก็ได้

๒) เกิดจากการได้รับข่าวสารต่อๆ กันมา หรืออ้างถึงคำโบราณที่ยึดถือกันมา หรือการโฆษณาชวนเชื่อ เป็นความเชื่อที่เกิดจากการคำกล่าวอ้างต่อๆ กันมา หรืออ้างถึงคำกล่าวโบราณที่เชื่อถือและยอมรับกันมา หรือใช้สื่อต่างๆ ในการโฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งสามารถโน้มน้าวให้ผู้ฟังเชื่อถือได้

๓) เกิดจากการที่ได้ปฏิบัติสืบต่อๆ กันมาของคนรุ่นก่อน เป็นความเชื่อที่เกิดจากพิธีกรรม หรือการปฏิบัติที่ทำสืบต่อกันมา อาจถือเป็นเรื่องของวัฒนธรรมและประเพณีทางสังคม ซึ่งสร้างให้เกิดความเชื่อในกลุ่มคนได้ง่าย

๔) เกิดจากการนึกคิดเอาเองตามความรู้สึกของตน เป็นความเชื่อที่คาดเดา หรือคิดเอาเอง หรือรู้สึกไปเอง อาจจะไม่มีความเชื่อใด ๆ มาสนับสนุน

ผู้ทำการวิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาถึง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแห่งทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย” โดยผู้ทำการวิจัยหวังว่าผลของการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนบุคคลทั่วไปที่จะนำผลจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับพฤติกรรมความเชื่อ นอกจากนั้นเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อพิธีกรรมทางพุทธศาสนา และเพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความเชื่อที่ถูกต้อง โดยเอาความเชื่อไปตั้งที่พระรัตนตรัย ถือเป็นสรณะ ความเชื่อในกฎแห่งกรรม เชื่อว่าการกระทำต่าง ๆ สำเร็จด้วยการกระทำด้วยตัวของมนุษย์เอง หากทำถูกต้องตามเหตุและผล ไม่จำเป็นต้องอาศัยอำนาจภายนอก สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาดลบันดาล หากสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขให้มีความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนาแล้ว จะนำไปสู่การพัฒนาจริยธรรม คือ ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม เพราะเมื่อเชื่อในกฎแห่งกรรม ย่อมก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง⁴⁰

๒.วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อและพิธีกรรมแห่งทางพระพุทธศาสนาของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

๒.๒ เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของพิธีกรรมแห่งทางพุทธศาสนา เขตเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

⁴⁰ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **พุทธธรรม**, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ท่าพระจันทร์. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๘. (หน้า ๔๘๑-๔๘๒)

๓.สรุปผลการวิจัย

ตารางที่ ๓.๑ สรุป ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยภายใน คือ ความอยาก มี อยากรเป็น ความคาดหวังภายใน ตัวบุคคล ที่เข้าร่วมพิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ่ง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ

คำถามว่า “พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ่งเงินตุ่งทอง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ”	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	แปรผล
๑. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านรำรวยได้หรือไม่	๓.๐๐	๑.๔๕	ปานกลาง
๒. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านหายป่วยได้หรือไม่	๓.๑๘	๑.๔๒	ปานกลาง
๓. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านโชคดีได้หรือไม่	๒.๙๙	๑.๑๘	ปานกลาง
๔. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านอายุยืนได้หรือไม่	๓.๗๙	๑.๓๑	มาก
๕. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีอำนาจได้หรือไม่	๓.๙๓	๑.๑๑	มาก
๖. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีเสน่ห์ได้หรือไม่	๓.๔๒	๑.๕๘	มาก
๗. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีคนรักได้หรือไม่	๓.๓๑	๑.๖๒	ปานกลาง
๘. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีงานดีได้หรือไม่	๓.๘๖	๑.๐๒	มาก
๙. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีบิรวารได้หรือไม่	๒.๙๘	๑.๔๒	ปานกลาง
๑๐. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีความสุขได้หรือไม่	๒.๕๓	๑.๑๕	น้อย
๑๑. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านแคล้วคลาดได้หรือไม่	๓.๓๓	๑.๒๔	ปานกลาง
๑๒. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีสมบัติได้หรือไม่	๒.๔๔	๑.๑๙	น้อย
รวม	๓.๒๓	๑.๓๑	ปานกลาง

จากตารางที่ ๓.๑ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นว่า มีความเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงทำให้มีอำนาจ มีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๙๓ รองลงมาคือเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้มีงานดี มีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๘๖ และส่วนน้อยที่สุด คือ เชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้มีสมบัติ มีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๒.๔๔ เมื่อรวมค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ของปัจจัยภายในแล้วปรากฏว่ามีค่า \bar{X} ที่ ๓.๒๓ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ ๑.๑๓ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๓.๒ สรุป ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยนอก คือ ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม การประกาศประชาสัมพันธ์เชิญชวน ความเป็นประเพณี

คำถาม “ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม การประชาสัมพันธ์เชิญชวน และความเป็นประเพณี”	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	แปรผล
๑. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงมีความศักดิ์สิทธิ์หรือไม่	๓.๕๙	๓.๔๕	ปานกลาง
๒. ท่านเห็นประชาสัมพันธ์พิธีกรรมแล้วอยากเข้าร่วมหรือไม่	๓.๑๗	๑.๔๑	ปานกลาง
๓. ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ด้วยคิดว่าเป็นประเพณี	๓.๐๖	๑.๔๘	ปานกลาง
๔. เมื่อท่านดวงตก ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	๓.๐๕	๑.๔๕	ปานกลาง
๕. หากท่านป่วย ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	๒.๙๐	๑.๕๑	ปานกลาง
๖. หากท่านฝันร้าย ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	๓.๐๘	๑.๔๓	ปานกลาง
๗. วันพิเศษของชีวิต ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	๒.๙๙	๑.๔๖	ปานกลาง

๘. หากหน่วยงานท่านจัดพิธีกรรมแผ่ ท่านต้องเข้าร่วมพิธีกรรม	๓.๐๘	๑.๔๑	ปานกลาง
๙. หากญาติป่วย ท่านจะแนะนำให้เข้าร่วมพิธีกรรมแผ่	๒.๙๔	๑.๔๘	ปานกลาง
๑๐. ท่านพบพิธีกรรมกำลังเริ่ม ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรม	๓.๐๓	๑.๔๙	ปานกลาง
๑๑. ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นพระ ท่านจึงคิดว่าควรเข้าร่วม	๓.๑๗	๑.๔๓	ปานกลาง
๑๒. ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นคฤหัสถ์ท่านจึงคิดว่าควรเข้าร่วม	๒.๙๗	๑.๔๖	ปานกลาง
รวม	๓.๐๙	๑.๖๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๓.๒ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นว่า เชื่อว่าพิธีกรรมแผ่มีความศักดิ์สิทธิ์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๕๙ รองลงมาความคิดเห็นว่า การได้เห็นการประชาสัมพันธ์ของงานพิธีกรรมแล้วอยากเข้าร่วม มีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๑๗ และส่วนน้อยมีความคิดเห็นว่าเป็น เมื่อเห็นว่าผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นคฤหัสถ์แล้วจะควรเข้าร่วม มีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๒.๙๗ เมื่อรวมค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ของปัจจัยภายนอกแล้วปรากฏว่ามีค่า \bar{X} ที่ ๓.๐๙ และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๖๒ แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ ๓.๓ เปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระหว่างปัจจัยในกับปัจจัยภายนอก เพื่อให้ทราบค่าปัจจัยหลักที่มีผลต่อความเชื่อมากที่สุด

	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	แปรผล
๑. ปัจจัยภายใน	๓.๒๓	๑.๓๑	ปานกลาง
๒. ปัจจัยภายนอก	๓.๐๙	๑.๖๒	ปานกลาง
ผลลัพธ์	๐.๑๔		

จากตารางที่ ๓.๓ พบว่า ปัจจัยภายในของตัวบุคคล มีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๒๓ และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๓๑ ซึ่งมีผลต่อความเชื่อและการตัดสินใจเข้าร่วมในพิธีกรรมแผ่มากกว่าปัจจัยภายนอก มีค่าคะแนนเฉลี่ย \bar{X} ที่ ๓.๐๙ และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ ๑.๖๒ โดยมีค่าเฉลี่ย \bar{X} ที่แตกต่างกันถึง ๐.๑๔

๔. คุณค่าของพิธีกรรมแผ่

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแผ่ทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเพื่อให้ทราบปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแผ่ ซึ่งพิธีกรรมแผ่ในงานวิจัยนี้ หมายถึง พิธีกรรมที่ไม่ใช่พุทธศาสนา พิธีกรรมโดยแท้หรือโดยพระวินัย เป็นแต่เพียงพิธีที่กึ่งศาสนาพราหมณ์และพุทธ รวมถึงความเชื่อแบบผีดั้งเดิม โดยพิธีเหล่านี้มักแผ่มากับนักบวชทางพุทธศาสนา ซึ่งหมายความว่าผู้ที่เป็นเจ้าพิธีหรือผู้กระทำพิธีกรรมโดยมากเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา โดยประเภทของพิธีกรรมแผ่ที่ชัดเจนอาจแบ่งได้ ดังนี้

๑. ประเภทเสริมดวงสืบชะตา	ได้แก่การเสริมดวงราศี และสะเดาะเคราะห์ร้าย
๒. ประเภทรักษาอาการทางจิต	ได้แก่การฟื้นฟูสภาพจิตด้วยพิธีกรรมต่าง ๆ
๓. ประเภทแก้เคล็ด	ได้แก่พิธีกรรมเพื่อแก้ความทุกข์บางอย่าง

๔. ประเภทคุณไสย ได้แก่พิธีกรรมเพื่อเพิ่มคุณเมตตามหาเสน่ห์ เป็นต้น
 ๕. ประเภทแก้คุณไสย ได้แก่พิธีกรรมเพื่อแก้ไขคุณไสยฝ่ายชั่วให้หาย
 ๖. ประเภทเครื่องรางของขลัง ได้แก่พิธีกรรมเสริมความเข้มขลังให้กับ คน และสิ่งของ
 ๗. ประเภทสรรเสริญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่พิธีกรรมไหว้ต่าง ๆ มี การบวงสรวง เป็นต้น

ซึ่งในงานวิจัยนี้กำหนดพิธีกรรมแฝงเพียง ๔ อย่าง จากประเภทที่ ๑ คือ ประเภทเสริมดวงสืบชะตา ได้แก่ พิธีสืบชะตาหลวง พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ซึ่งผู้วิจัยอธิบายถึงคุณค่าของพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา โดยแบ่งเป็น ๓ ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้

๑. คุณค่าเชิงวัฒนธรรม
๒. คุณค่าเชิงวิถีชีวิตความเป็นอยู่
๓. คุณค่าเชิงมูลค่า

๔.๑ คุณค่าเชิงวัฒนธรรม

พิธีกรรมแฝงที่มากับพระพุทธศาสนาก่อให้เกิดพฤติกรรมมากมาย ในกลุ่มประเทศที่นับถือพุทธศาสนาอย่างยาวนาน เช่น ประเพณีแห่เรือชักพระ ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุ งานลอยกระทง การจุดโคมลอย ก่อให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรมอันดีงามของแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้ไม่มีปรากฏชัดในพระวินัยปิฎก โดยส่วนมากเป็นพิธีที่เกิดจำเพาะท้องถิ่นและเรื่องราวที่นำมาประกอบมักถูกนำมาจาก นักบวชในพุทธศาสนา ที่มีอำนาจมาจากคำพระเถราจารย์ ในโบราณกล่าวไว้ ซึ่งบางครั้งก็หาข้อพิสูจน์ไม่ได้ว่า มีปรากฏในพุทธศาสนาหรือไม่ แต่อย่างไรก็ดีผู้นำพาส่วนมากที่เป็นพระนักบวชก็มีเจตนาที่ดี เพื่อก่อให้เกิดวัฒนธรรมอันงดงาม ให้จรจรโลงวิถีวัฒนธรรมไว้ ซึ่งบางครั้งไม่จำเป็นต้องไปพิสูจน์ความจริงเพื่อให้ได้อะไรเลย เพราะพิธีกรรมเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดคุณค่าอันประเมินค่าไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณค่าด้านจิตใจ

- ด้านจิตใจ

พิธีกรรมแฝงที่ไม่ใช่พิธีกรรมทางพุทธศาสนาโดยแท้ แต่เป็นเสมือนพิธีกรรมที่เกิดจากศาสนาพุทธที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ล้วนแต่มีคุณค่าทางจิตใจ ทำให้พุทธศาสนิกชนรู้สึกรักและหวงแหนในความเป็นสัญลักษณ์เดียวกัน มีพิธีกรรมเหมือนกัน ได้ร่วมสืบสานพิธีกรรมเหมือนกัน และทำแล้วทำให้สภาพจิตใจดีขึ้น เหมือนหนึ่งว่าตัวเองไม่ประพฤติดิตต่อบรรพบุรุษ ซึ่งทำให้โล่งใจ สบายใจ ซึ่งตรงกันข้ามว่าหากไม่ได้ปฏิบัติตามพิธีกรรมแล้ว จิตใจจะเป็นกังวล กระสับกระส่ายรู้สึกไม่ดี ดังนั้นการได้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝงบางครั้งก็ทำให้สบายใจขึ้น จิตใจโล่งสบาย เมื่อจิตใจโล่งสบาย การดำเนินชีวิตก็ย่อมดีขึ้นไม่มีอะไรติดขัด ดังพุทธพจน์ที่ว่า “มโน ปุพฺพํ คมา ธมฺมา มโน เสฏฺฐา มโน มยา”⁴¹ ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า นั้นหมายความว่า เมื่อใจสะอาดปลอดโปร่งโล่งสบาย จะทำกิจกรรมอันใดก็สำเร็จ พิธีกรรมแฝงบางอย่างจึงมีคุณค่าทางจิตใจเป็นอย่างมาก

- ด้านประเพณี

⁴¹ พุทธโฆสจารย์. ธัมมปัทฏฐกถา ปฐม ภาโค, মহามกุฏราชวิทยาลัย ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล, ๒๕๔๕, หน้า ๓

พิธีกรรมแฝง นอกจากให้คุณค่าทางด้านจิตใจแล้ว ยังมีคุณค่าต่อประเพณีด้วย หมายความว่า ประเพณีบางอย่างก่อเกิดด้วยพิธีกรรมแฝง เช่น สืบชะตาหลวง การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ การถวายตุงเงินตุงทอง การอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ เหล่านี้ เป็นต้น เป็นพิธีกรรมที่แฝงมากับพุทธศาสนาซึ่งไม่ปรากฏชัดเจนว่า มีในพระวินัยหรือศาสนพิธีหรือไม่ แต่พุทธศาสนิกชนก็ยินดีและปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นประเพณี บางแห่ง เช่น วัดพระสิงห์ วัดพระแก้ว จัดงานสืบชะตาหลวงในช่วงวันปีใหม่ เป็นงานประจำปี ก่อให้เกิดธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม งดงามสืบกันมาอย่างสันติสุข ปกติชน ซึ่งผู้ใดที่ไปทำงานต่างจังหวัดแล้วกลับมาที่บ้าน มักจะไปร่วมเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เหมือนว่าถ้าไม่มาร่วมประเพณีนี้แล้ว จะไม่สบายใจไปเป็นปีเลยทีเดียว

- ด้านทุนทางสังคม

พิธีกรรมแฝงบางชนิด เป็นทุนทางสังคม ยกตัวอย่าง การสืบชะตาหลวง ซึ่งกลายเป็นทุนทางสังคม ที่ประชาชนในเขตเทศบาลสามารถดำเนินกิจกรรมได้โดยอิสระ หรือกิจกรรมแฝง เช่นนี้ให้ได้เข้าร่วมอยู่เป็นประจำ เป็นกิจกรรมที่มีในชุมชนในสังคม ไม่ต้องไปแสวงหาที่อื่น เช่น การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ มีประจำที่วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ วัดเจ็ดยอด ประชาชนสามารถใช้บริการได้เลย เมื่อต้องการโดย ไม่ต้องไปแสวงหาที่อื่น นับเป็นภูมิปัญญาที่อยู่ในท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ไว้

๔.๒ คุณค่าเชิงวิถีชีวิตความเป็นอยู่

พิธีกรรมแฝงเป็นสิ่งที่ประชาชนทั่วไปหวังพึ่งพาได้ในหลายสถานะ ไม่ว่าจะเป็สถานะที่พึ่งทางใจ ที่พึ่งยามสิ้นหวัง ที่พึ่งยามเจ็บป่วย แม้กระทั่งที่พึ่งเมื่อเป็นปกติสุข ในการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน ในเทศบาลเมืองเชียงราย คู่เคียงกับพิธีกรรมแฝงเหล่านี้มาเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน ซึ่งก่อให้เกิดคุณค่าตามวิถีการอยู่ร่วมกันของชุมชน ๒ ประการ ดังนี้

- ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในหมู่คณะ

คุณค่าในการสร้างความสามัคคี ในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วิสาขบูชา เป็นต้น วัดในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย มีวัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ วัดกลางเวียง วัดเจ็ดยอด และศรัทธาามูล จัดงานสะเดาะเคราะห์สืบชะตาหลวงให้กับประชาชนทั่วไป เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ขณะที่มีการจัดกิจกรรมนี้ ย่อมมีคณะทำงาน คณะประสานงานต่าง ๆ ทั้งฝ่ายผู้จัดคือ นักบวช และฝ่ายผู้ร่วมจัด คือ ประชาชน เหล่านี้ ก่อให้เกิดความประสานงานอันดีงามก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นที่ชัดเจนว่า พิธีกรรมแฝงนี้ก็มีคุณค่าในการสร้างเสริมความสามัคคีและการมีส่วนร่วมให้กับหมู่คณะทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ด้วย

- ความสันติสุขในชุมชน

คุณค่าในการสร้างความสันติสุขให้กับชุมชน พิธีกรรมแฝงในเทศบาลเมืองเชียงราย ที่ก่อให้เกิดสันติสุขในมิติทางพุทธศาสนา ในวันขึ้นปีใหม่ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย นิมนต์พระในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย เพื่อรับบิณฑบาตและสวดมนต์เพื่อสืบชะตาเมือง การสืบชะตาเมืองไม่มีปรากฏในศาสนพิธี แต่ก็สามารถประยุกต์ใช้กับขวัญและกำลังใจให้กับเมือง ซึ่งเป็นของไร้วิญญาณ แต่หากความเป็นจริง มุ่งหมายก่อให้เกิดความสามัคคีและสันติสุขกับคนที่อยู่ในเมืองมากกว่า การสืบชะตาให้เมืองซึ่งถ้ามองด้านวิทยาศาสตร์แล้ว เมืองคงไม่อาจรับทราบได้ถึงการกระทำนี้ แต่พิธีกรรม

แผนนี้ก็ยังสามารแสดงให้เห็นถึงพลังความเข้มแข็งของจิตวิทยาในการครองเมืองให้มีสันติสุข ภายใต้มิติทางพุทธศาสนาได้ชัดเจน

๔.๓ คุณค่าเชิงมูลค่า

พิธีกรรมแฝง เมื่อคำนึงถึงคุณค่าเชิงมูลค่าแล้ว ย่อมเข้าถึงความเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมได้ โดยคุณูปภาพ เพราะเมื่อประเมินเป็นมูลค่าแล้ว พิธีกรรมแฝงสร้างรายได้ให้กับชุมชนคณะสงฆ์ได้เช่นกัน หมายความว่า เมื่อวัดต้องจัดงานพิธีกรรมแฝงอย่างใดอย่างหนึ่ง นั้นหมายความว่าย่อมมีราคา ค่าวัสดุ ซึ่งส่วนมากผู้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝงนั่นเอง เป็นผู้จ่ายราคาวัสดุต่าง ๆ จึงทำให้มีอาชีพที่เกี่ยวกับการจำหน่ายวัสดุประกอบพิธีกรรมแฝงนี้ด้วย ดังนั้นพิธีกรรมแฝงนอกจากจะให้คุณค่าด้านอื่นแล้วยังมีคุณค่าด้านมูลค่าอีกด้วย กำเนิดเพื่อสร้างประโยชน์ต่อสังคมชุมชนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

- ก่อให้เกิดอาชีพ

สร้างอาชีพให้ผู้สูงอายุบางกลุ่มในชุมชนวัดพระสิงห์ วัดพระแก้ว วัดกลางเวียง วัดเจ็ดยอดและศรีทรายมูล ในการปั้นเทียนสะเดาะเคราะห์ และกลุ่มผู้จัดงานบางกลุ่มในการรับจัดสถานที่ในการประดับประดา องค์ประกอบพิธีกรรมในส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบางอย่างนักบวชทางพุทธศาสนาไม่สะดวกต่อการจัด ก็จะมีผู้รับไปจัดทำให้ก็เกิดอาชีพในส่วนนี้ขึ้น

- ก่อให้เกิดการท่องเที่ยว

พิธีกรรมแฝงในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย มีนักท่องเที่ยวเดินทางเพื่อเยี่ยมชมวัดพระสิงห์ วัดพระแก้ว และวัดเจ็ดยอด เป็นประจำ ซึ่งบางกลุ่มคณะมาเที่ยวที่วัดเหล่านี้ ก็มักมีความหวังว่าจะได้ทำพิธีกรรมแฝง เช่น การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ และการถวายตุงเงินตุงทอง เพื่อเป็นสิริมงคลให้กับตนเอง นั้นหมายความว่า พิธีกรรมแฝงเหล่านี้ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สามารถก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางเพื่อมาท่องเที่ยวที่วัด ทั้งนักท่องเที่ยวต่างจังหวัดและต่างอำเภอ บางครั้งนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะใหญ่ก็มาเพื่อจัดพิธีกรรมแฝง คือ สืบชะตาหลวง ซึ่งทางวัดก็สามารถจัดให้ได้ตามความต้องการได้ ซึ่งไม่แน่ว่าต่อไปการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววัดในจังหวัดเชียงราย อาจปรากฏมีค่าเชิญชวนเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง มากกว่าการกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็เป็นได้

๕. การสังเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” เป็นงานวิจัยที่เก็บข้อมูล ๒ รูปแบบ คือ แบบสอบถามกับการสัมภาษณ์ ซึ่งทั้ง ๒ ประการนั้น มีการเก็บข้อมูลที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา คือ ปัจจัยภายในตัวบุคคล และปัจจัยภายนอกบุคคล ที่มีผลต่อความเชื่อ ซึ่งผู้วิจัยจะได้สังเคราะห์ข้อมูลและพรรณนาตามลำดับ ดังนี้

๑. ข้อมูลขั้นพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

๒. ข้อมูลจากการทอตอบแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

๓. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งแบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

๕.๑ ข้อมูลขั้นพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนมากมีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี และส่วนน้อยอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นลูกจ้าง และมีอาชีพเป็นนักศึกษาส่วนน้อย ซึ่งแน่นอนว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยม และระดับปริญญาโทขึ้นไปจะเป็นส่วนน้อย ซึ่งสอดคล้องกับรายได้ต่อเดือนที่พบส่วนใหญ่คือน้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท และแน่นอนว่าส่วนน้อยคือผู้มีรายได้สูงสุดในระหว่าง ๓๐,๐๐๑ -๔๐,๐๐๐ บาท ทั้งนี้ประวัติการเคยเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่เป็นผู้เคยร่วม ๔ ครั้งขึ้นไป และส่วนน้อยคือผู้เคยเข้าร่วม ๓ ครั้ง ในความคาดหวังหรือพรที่ขอเวลาเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่ พรไม่ประสบความสำเร็จเลย แต่ส่วนน้อยจะสำเร็จผลประมาณ ๓ ครั้งขึ้นไป พิธีกรรมแฝงที่เคยเข้าร่วมส่วนใหญ่ คือเคยทำพิธีถวายตุ๊กเงินตุ๊กทอง และส่วนน้อยคือเข้าพิธีอาบน้ำมนต์จันทร์ สิ่งที่ยินยอมขอพรเวลาเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่คือ ขอให้มีความสุขภาพดี และส่วนน้อยจะขอในเรื่องความรัก ในเรื่องของการสำเร็จที่ได้รับจากพิธีกรรมแฝงส่วนใหญ่ คือ ไม่ประสบความสำเร็จเลย และส่วนน้อยจะสำเร็จในเรื่องของการความรัก เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่พบว่าประชากรมักทำตามประเพณีเท่านั้น และบางคนส่วนน้อยแค่อยากทดลอง เวลาที่เข้าร่วมพิธีกรรมแฝงส่วนใหญ่ทำเพื่อตนเอง และทำเพื่อคนรักเป็นส่วนน้อย

๕.๒ ข้อมูลจากการถอดแบบสอบถาม

๕.๒.๑ ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายใน หมายถึง ความเชื่อที่มีภายในตัวบุคคล ที่เคยรับทราบ รับรู้และเข้าใจมาตามบรรพกาลแล้ว ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วประชากรเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ คือ พิธีสืบทอดหลวง พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ๊กเงินตุ๊กทอง และพิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ทำให้มีอำนาจเป็นอันดับต้น ๆ ($\bar{X}=๓.๙๓$) นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่า ทำให้มีงานดี ๆ ได้ด้วย ($\bar{X}=๓.๘๖$) ทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมอายุยืน ($\bar{X}=๓.๗๙$) ทำให้มีเมตตามหาเสน่ห์ ($\bar{X}=๓.๔๒$) ทำให้แคล้วคลาดจากภยันตรายได้ด้วย ($\bar{X}=๓.๓๓$) มีคนรัก ($\bar{X}=๓.๓๑$) หายป่วย ($\bar{X}=๓.๑๘$) ร่ำรวย ($\bar{X}=๓.๐๐$) โชคดีมีชัย ($\bar{X}=๒.๙๙$) มีบารมี ($\bar{X}=๒.๙๘$) อุดมไปด้วยความสุขความเจริญ ($\bar{X}=๒.๕๓$) และสุดท้ายทำให้มีสมบัติได้ด้วย ($\bar{X}=๒.๔๔$)

ด้วยความเชื่อในลักษณะเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา

๕.๒.๒ ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอก หมายถึง การสื่อสารชักชวนจากภายนอกตัวบุคคล และการเห็นรูปแบบแล้วเกิดความหวั่นไหวต่อกิจกรรม เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้แล้ว ทำให้ทราบว่าประชากรเชื่อว่ารูปแบบพิธีกรรมแฝงมีความศักดิ์สิทธิ์เป็นอันดับต้น ๆ ($\bar{X}=๓.๕๙$) การประชาสัมพันธ์ของพิธีกรรมทำให้อยากเข้าร่วมพิธีกรรม ($\bar{X}=๓.๑๗$) ยิ่งถ้าผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นพระอีกด้วย ยิ่งทำให้อยากเข้าร่วมมากยิ่งขึ้น ($\bar{X}=๓.๑๗$) ยิ่งถ้าประกอบด้วยการฝึนร้าย ยิ่งมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ($\bar{X}=๓.๐๘$) ถ้าหน่วยงานที่รู้จักจัดพิธีกรรมแฝง ต้องเข้าร่วมพิธีกรรมแน่นอน ($\bar{X}= ๓.๐๘$) เพราะบางท่านคิดว่า การเข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ เป็นไปตามประเพณีโบราณ ($\bar{X}=๓.๐๖$) แต่ถ้าดวงตก ก็ยังมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ($\bar{X}=๓.๐๕$) เมื่อเดินทางไปพบพิธีกรรมกำลังเริ่ม จะตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรมทันที ($\bar{X}= ๓.๐๓$) เมื่อวันพิเศษของชีวิตมาถึง หลายท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ($\bar{X}=๒.๙๙$) เพื่อเสริมบุญราศีบ้าง แต่ถ้าผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นคฤหัสถ์ หลายท่านคิดว่าควรเข้าร่วม

บ้างนิดหน่อย ($\bar{X}=2.57$) หากญาติป่วยบางท่านอาจแนะนำให้เข้าร่วมพิธีกรรมฝัง ($\bar{X}=2.54$) เพื่อเสริมสร้างชะตาชีวิต แต่ถ้าหากตัวเองป่วย อาจมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมฝังบ้างเล็กน้อย ($\bar{X}=2.50$) เพราะคิดว่าไปโรงพยาบาลคงปลอดภัยกว่า

สรุป ปัจจัยภายในของตัวบุคคล ($\bar{X}=3.23$) (S.D.=1.31) มีผลต่อความเชื่อและการตัดสินใจเข้าร่วมในพิธีกรรมฝังมากกว่าปัจจัยภายนอก ($\bar{X}=3.05$) (S.D.=1.22) โดยมีค่าเฉลี่ย \bar{X} แตกต่างกันถึง 0.18 แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อที่เคยสะสมมาเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรมฝัง มากกว่าปัจจัยภายนอก ซึ่งหมายถึง การประชาสัมพันธ์ รูปแบบการจัดและบุคคลที่จัดพอสมควร

๕.๓ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมฝังทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” มีการสร้างคำถามการสัมภาษณ์ไม่กำหนดรูปแบบมาตรฐาน (unstructured interview) ไม่มีการกำหนดขอบคำถามอย่างตายตัว แต่กำหนดไว้เพียงกรอบหรือประเด็นที่สัมภาษณ์ อาศัยกรอบและแนวคิดเป็นปัจจัยสำคัญในการตั้งประเด็นคำถาม และไม่เรียงลำดับคำถามก่อนหลังเหมือนที่กำหนดไว้ คำถามมีลักษณะแบบปลายเปิด และหากวาขณะที่สัมภาษณ์ พบปรากฏการณ์หรือประเด็นปัญหาใดที่น่าสนใจ จะทำการสัมภาษณ์โดยละเอียดเพื่อให้ได้คำตอบอย่างชัดเจน ผู้วิจัยแบ่งการสังเคราะห์เป็น ๔ ประเด็น ดังนี้

๑. เหตุปัจจัยแห่งความเชื่อพิธีกรรมฝัง
๒. ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมฝัง
๓. ประเพณีนิยมแห่งพิธีกรรมฝัง
๔. เจ้าแห่งพิธีกรรมฝัง

ซึ่งอธิบายเป็นรายละเอียดต่อไป

๕.๓.๑ เหตุปัจจัยแห่งความเชื่อพิธีกรรมฝัง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Information) ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้เกี่ยวข้องในการจัดพิธีกรรมฝังในพระพุทธศาสนา สรุปได้ใจความเกี่ยวกับเหตุปัจจัยแห่งความเชื่อพิธีกรรมฝังทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและภายนอกนั้น มีความเป็นไปได้ว่าความเชื่อที่เป็นฐานมูลเดิมของวิถีชีวิตของประชากร ผสมผสานการขับเคลื่อนของสังคม เศรษฐกิจในปัจจุบัน ก่อให้เกิดความอยากมีอยากได้ อยากเป็นในสิ่งที่ตนขาดสนหรือมีไม่เพียงพอเหมือนคนอื่น หรือคนที่มีพร้อมทางวัตถุอยู่แล้ว ความเชื่ออันเป็นมูลฐานเดิมก็ยิ่งทำให้บุคคลแสวงหาความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป การมีโชคลาภ มีสุขภาพดี มีเงิน มีงาน มีความรัก องค์กรประกอบเหล่านี้ ทำให้ประชากรที่มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมฝัง ยังชวนชวนที่จะเข้าร่วมพิธีกรรมให้ได้สักครั้งหรือบ่อยครั้ง ดังนั้นเหตุปัจจัยหลักที่มีผลต่อความเชื่อพิธีกรรมฝัง โดยรวมพอสรุปได้คือ

ปัจจัยภายในตัวบุคคล เมื่อสังเคราะห์แล้วเป็นไปตามระดับความต้องการปัจจัยพื้นฐานหลัก ๔ ประการ ในการดำเนินชีวิต คือ ๑) อาหาร ๒) ที่อยู่อาศัย ๓) เครื่องนุ่งห่ม และ ๔) ยารักษาโรค

ปัจจัยภายนอกเป็นการประชาสัมพันธ์ของเจ้าพิธีผู้จัด เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ ประชากรเกิดความเชื่อและต้องการอยากเข้าร่วมพิธีกรรมฝัง อีกทั้งรูปแบบของพิธีกรรมที่มีความเคร่ง ขลัง

ศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงความนิยมของท้องถิ่นจนกลายเป็นประเพณีเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเชื่อในพิธีกรรมด้วย

๕.๓.๒ ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมแฝง

การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมแฝง ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยผู้วิจัยแบ่งเป็นไปตามนิยามของคำว่า “พิธีกรรมแฝง” ในงานวิจัยนี้ได้แก่

๑. พิธีสืบชะตาหลวง

เป็นพิธีที่ชาวล้านนานิยมปฏิบัติเพราะถือว่าการสืบชะตาเสริมราศีให้กับตนเอง แรกเริ่มเป็นการสืบชะตาให้กับคนป่วยไม่สบาย ทำเดี่ยว แต่ปัจจุบันนิยมทำเป็นหมู่คณะ เรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมนี้ ชาวล้านนาเชื่อว่ามีศักดิ์สิทธิ์ในระดับต้น ๆ ของพิธีกรรมประเภทส่งเสริมดวงชะตา บางคนป่วยไม่สบาย พอได้ทำพิธีกรรมนี้แล้วหายป่วยก็มี ไม่หายป่วยก็มี แต่โดยส่วนมากเชื่อกันว่าหายป่วย ปัจจุบันนิยมทำกันเป็นหมู่คณะจึงสังเคราะห์ไม่ได้ว่า พิธีกรรมนี้มีความศักดิ์สิทธิ์มากน้อยเพียงใด เพราะวัตถุประสงค์ในสมัยก่อน พิธีกรรมนี้นิยมทำให้ผู้ป่วย และเมื่อทำเสร็จแล้วถ้าคนป่วยมีอาการดีขึ้น มักสรุปผลว่าผู้เป็นเจ้าของพิธีกรรมนี้มีความศักดิ์สิทธิ์มาก จึงเป็นตัวชี้วัดได้ว่า พิธีสืบชะตาหลวงมีความศักดิ์สิทธิ์ แต่ในปัจจุบันค่อนข้างหาตัวชี้วัดได้ลำบาก เพราะนิยมทำกันเป็นหมู่คณะ และปัจจุบันนี้บางครั้งก็นิยมทำเพื่อเสริมอำนาจบารมีของตัวบุคคล ถึงแม้จะเป็นการทำเดี่ยว ๆ ให้กับบุคคลสำคัญของบ้านเมือง ก็ไม่อาจเป็นตัวชี้วัดได้ว่าพิธีกรรมสืบชะตาเพื่อเสริมบารมีนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ และส่งเสริมให้ผู้ร่วมพิธีกรรมมีอำนาจบารมีมากขึ้น เพราะหาข้อพิสูจน์ไม่ได้ว่า บุคคลนั้นมีอำนาจบารมีมากขึ้นเพราะร่วมพิธีกรรมนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนยังมีแนวโน้มว่าเมื่อมีผู้จัดพิธีกรรมนี้เมื่อไร หากมีโอกาสก็จะเข้าร่วมทันที

๒. พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์

เป็นพิธีที่ชาวล้านนานิยมปฏิบัติเพราะถือว่าการสะเดาะเคราะห์ให้กับตนเอง แรกเริ่มพิธีกรรมนี้เป็นการสะเดาะเคราะห์ให้กับคนป่วย เมื่อเกิดความไม่สบายประชาชนชาวล้านนา มีความเชื่อว่าควรได้จุดเทียนเพื่อการสะเดาะเคราะห์สิ่งชั่วร้ายให้หายไปกับเทียน ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ บางครั้งก็สมฤทธิ์ผล บางครั้งก็ไม่ได้ผล แต่การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ก็ยังเป็นที่นิยมของชาวล้านนาเช่นเดิม แม้เรื่องความสบายนี้จะมีการแพทย์แผนปัจจุบันให้บริการอย่างดี แต่ความนิยมจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ ยังได้รับการตอบรับอยู่ในปัจจุบัน โดยความเชื่อของประชาชนยังเป็นลักษณะเช่นเดิมคือ เมื่อประสบสิ่งชั่วร้าย ก็มีความเชื่อว่าตัวเองถึงวาระชะตาไม่ดี ต้องทำพิธีสะเดาะเคราะห์เอาสิ่งชั่วร้ายนี้ออกไป ครั้นจะทำพิธีสืบชะตาหลวง ก็สิ้นค่าใช้จ่ายมาก จึงเลือกอีกวิธีหนึ่งที่สิ้นค่าใช้จ่ายน้อยนั่นก็คือ การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ ต่อชะตา บูชาโชค ซึ่งปริมาณของความศักดิ์สิทธิ์นั้นไม่อาจวัดได้ด้วยเครื่องมือ แต่วัดได้ด้วยความรู้สึกว่าสบายใจขึ้นกว่าปกติ ดีกว่าไม่ได้ทำอะไรให้ตนเองสบายใจได้เลย และแนวโน้มปัจจุบันประชาชนยังมีแนวคิดที่ว่า ถ้าประสบกับสิ่งเลวร้ายในชีวิตวิธีการจัดการให้สบายใจขึ้นที่พอกระทำได้บ้าง นั่นก็คือ การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ นี้เอง

๓. พิธีถวายตุงเงินตุงทอง

ตุง หรือ ธง ชาวล้านนาถือว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งชัยชนะ ซึ่งพิธีการถวายตุงเงินตุงทองเป็นพิธีที่ชาวล้านนานิยมปฏิบัติเพราะถือว่าการส่งเสริมกำลังใจให้กับตนเอง แรกเริ่ม

พิธีกรรมนี้นิยมเฉพาะผู้ที่เข้าการแข่งขัน เช่น การสอบแข่งขัน การแข่งเรือ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ บางครั้งก็สัมฤทธิ์ผล บางครั้งก็ไม่ได้ผล แต่การถวายตุงเงินตุงทอง ก็ยังเป็นที่ยอมรับของชาวล้านนาเช่นเดิม แม้เรื่องการแข่งขันต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับความสามารถของตัวบุคคลก็ตาม แต่การถวายตุงก็ยังได้รับการตอบรับอยู่ในปัจจุบัน โดยความเชื่อของประชาชนยังเป็นลักษณะเช่นเดิมคือ เมื่อต้องการชัยชนะจากการแข่งขัน ก็มีความเชื่อว่าตัวเอง ต้องทำพิธีถวายตุงเงินตุงทอง ซึ่งปริมาณของความศักดิ์สิทธิ์นั้นไม่อาจวัดได้ด้วยเครื่องมือ แต่วัดได้ด้วยความรู้สึกว่ามีกำลังใจมากขึ้นกว่าปกติ เรียกได้ว่าเสริมกำลังใจให้เพิ่มจากความสามารถที่มีอยู่ในตนด้วย แนวโน้มปัจจุบันประชาชนยังมีแนวคิดว่า เมื่อต้องการชัยชนะจากการแข่งขันอะไรสักอย่าง วิธีการที่จะให้มีกำลังใจมากขึ้นที่พอกระทำได้ นั่นก็คือ การถวายตุงเงินตุงทองตามแบบฉบับล้านนาตัวเอง

๔. พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ

พิธีการอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญนี้ เพิ่งเริ่มมีปรากฏในเขตเทศบาลนครเมืองเชียงราย เมื่อปี ๒๕๕๙ นี้เอง ซึ่ง ผู้ทำพิธีคือพระครูสังฆรักษ์เรวัตน์ เรวโต เป็นเจ้าแรกในการทำ ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี การนี้ประชากรที่เข้าร่วมมีความเชื่อว่า เป็นการล้างบาปอีกวิธีหนึ่งที่ควรเข้าร่วมเพราะเชื่อว่าพิธีกรรมนี้ลึกลงมาซึ่งความเจริญทั้งโภคทรัพย์และบวรวิมลสมบัติ แต่ระดับความศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับนั้น ไม่มีตัวชี้วัดได้วาระระดับใด ทราบแต่เพียงว่าถ้ามีโอกาสที่เหมาะสมในการเข้าร่วมพิธี ประชาชนก็พร้อมที่จะเข้าร่วมพิธีกรรมโดยไม่ลังเลใจ

๕.๓.๓ ประเพณีนิยมแห่งพิธีกรรมแฝง

พิธีกรรมแฝงในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย มีหลากหลายรูปแบบ แต่ที่มีการจัดเป็นกิจกรรมหลัก ๆ เพื่อให้เป็นประเพณีนิยมของวัดหลัก ๆ ในเทศบาลเมืองเชียงราย คือ

ตารางที่ ๕.๑ พิธีกรรมที่เป็นประเพณีและธรรมเนียมนิยม

ชื่อพิธีกรรมแฝง	วัดที่จัด	เวลาที่จัด
พิธีสืบชะตาหลวง	พระสิงห์, พระแก้ว, เจ็ดยอด, กลางเวียง, ศรีทรายมูล, พระเชตุพน	จัดเป็นประเพณีในวันปีใหม่ และปีใหม่เมือง
พิธีจุดสะเดาะเคราะห์	พระสิงห์, พระแก้ว, เจ็ดยอด	จัดเป็นธรรมเนียมนิยมตลอดปี
พิธีถวายตุงเงินตุงทอง	พระสิงห์, พระแก้ว, เจ็ดยอด	จัดเป็นประเพณีในวันปีใหม่เมือง

ซึ่งพิธีกรรมบางอย่างก็สามารถจัดให้เป็นประเพณีได้ และสร้างความนิยมให้เป็นธรรมเนียมได้ในหลักความเชื่อของพิธีกรรมแฝงได้ เช่น พิธีกรรมสืบชะตาหลวง กับพิธีถวายตุงเงินตุงทอง จัดให้เป็นประเพณีของชุมชนได้ ส่วนพิธีกรรมจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ จัดให้เป็นธรรมเนียมนิยมของแต่ละวัดได้ ส่วนพิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ นั้นยังไม่สามารถจัดเป็นประเพณีได้เนื่องจากเป็นพิธีกรรมแฝงที่เพิ่งเริ่มทำได้ไม่นาน ยังไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปนัก

๕.๓.๔ เจ้าแห่งพิธีกรรมแฝง

การจัดพิธีกรรมแฝงนี้ ผู้เป็นเจ้าของพิธีส่วนมากเป็นนักบวชในพุทธศาสนา และเป็นผู้เคยบวชมาก่อน มีความรอบรู้ในพิธีกรรมเป็นอย่างดี จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้เป็นเจ้าของพิธีในการสวดมนต์ควรเป็นพระภิกษุจะเหมาะสมกว่าคฤหัสถ์เป็นผู้สวดมนต์เอง แต่การจัดสถานที่ทั้งการติดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำพิธีนี้ ผู้เป็นเจ้าของพิธีควรเป็นคฤหัสถ์จะมีอาจารย์ที่เหมาะสมกว่า แม้บางครั้งผู้ทำพิธีจะเป็นคฤหัสถ์ในการสวดมนต์ หรือดำเนินพิธีกรรม แต่ประชาชนบางกลุ่มก็นิยมเข้าร่วมเพราะถือว่าเป็นการได้ร่วมพิธีกรรมแล้ว หมายความว่าผู้ร่วมพิธีไม่คำนึงว่าผู้สวดมนต์หรือผู้ดำเนินพิธีจะเป็นพระหรือคฤหัสถ์ก็ได้ นับได้ว่าเป็นการทำพิธีเช่นเดียวกัน แต่ประชาชนบางกลุ่มจะนิยมผู้ดำเนินพิธีการเป็นพระภิกษุ เพราะมีความเชื่อว่าพระภิกษุเป็นผู้มีศีลมากกว่าคฤหัสถ์ จะทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์มากกว่าผู้เป็นคฤหัสถ์ซึ่งมีศีลน้อยกว่า

๖. สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” เมื่อสรุปองค์ความรู้ที่ได้ พบว่า

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ ได้แก่ ความอยากมี อยากเป็น ตามกระแสสังคมตามปัจจัยพื้นฐาน ๔ ของมนุษย์ คือ ๑) อาหาร ๒) เครื่องนุ่งห่ม ๓) ที่อยู่อาศัย และ ๔) ยารักษาโรค ประกอบกับปัจจัยเครื่องเร่งรัด ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ กระแสความนิยม กระแสสังคม กระแสเศรษฐกิจ ธรรมเนียมนิยมและประเพณีวัฒนธรรม ความเคารพในตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของพิธี เป็นตัวส่งผลให้ประชากรมีความเชื่อต่อพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา และเข้าร่วมพิธีในที่สุด

ส่วนคุณค่าของพิธีกรรมแฝงนั้น แบ่งได้ ดังนี้

๑) คุณค่าเชิงวัฒนธรรม

- ด้านจิตใจ - ด้านประเพณี - ด้านทุนทางสังคม

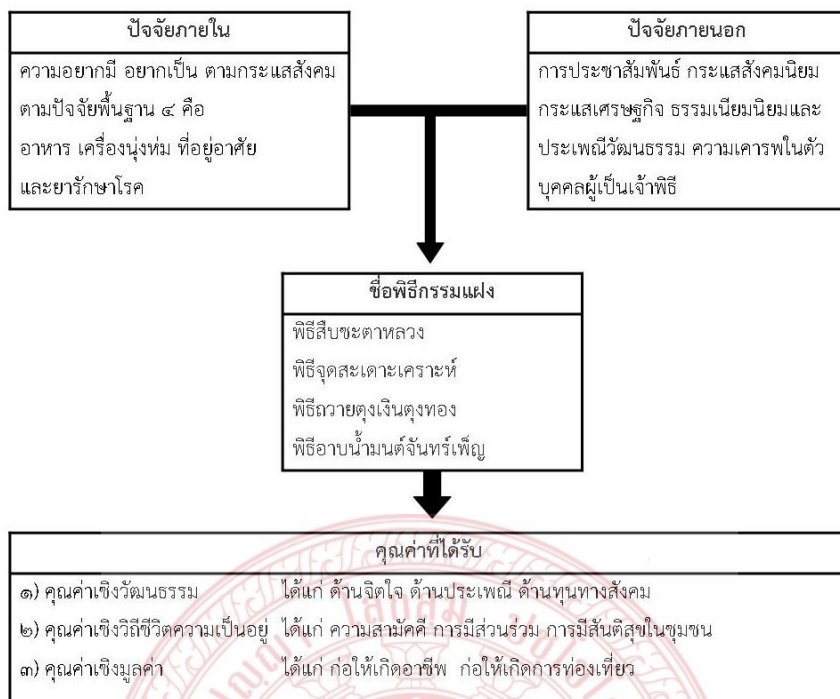
๒) คุณค่าเชิงวิถีชีวิตความเป็นอยู่

- ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในหมู่คณะ - ความสันติสุขในชุมชน

๓) คุณค่าเชิงมูลค่า

- ก่อให้เกิดอาชีพ - ก่อให้เกิดการท่องเที่ยว

ซึ่งเขียนเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๖.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับ

๗.รายการอ้างอิง

- ชัยพร วิชชาวุธ. **แนวทางการพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม : จริยธรรมกับการศึกษา**. ธีระพร อูวรรณโณ บรรณาธิการ, กรุงเทพมหานคร, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.
- ทัศนีย์ ทานตวนิช. **คติชาวบ้าน**, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน. ชลบุรี. ๒๕๒๓.
- ธวัช ปุณโณทก. **ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒.
- พุทธโฆษาจารย์. **ธัมมปัทฏฐกา ปฐม ภาค**, มหามกุฏราชวิทยาลัย ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล, ๒๕๔๕, หน้า ๓
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **พุทธธรรม**, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ท่าพระจันทร์. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๘. (หน้า ๔๘๑-๔๘๒)
- พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ ๓, (ฉบับปรับปรุง). ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๙.
- มานิต มานิตเจริญ. **พจนานุกรมไทย ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑๓ (ปรับปรุง-เพิ่มเติมใหม่)**, กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, ๒๕๓๗.
- สุนทรีย์ โคมิน. **ความเชื่อ**, ข้อมูลออนไลน์ทาง <http://www.stou.ac.th> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙

ภาคผนวก ข หนังสือขอสัมภาษณ์

ที่ ศธ ๖๑๔๘/๑-๐๗

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทร. ๐-๕๓๗๑-๗๐๕๕ โทรสาร ๐-๕๓๗๑-๕๘๗๖

๑๑ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก

นมัสการ พระครูกิตติพัฒนานุยุต

ด้วยข้าพเจ้า นายพัสกร อุ่นกาศ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และคณะ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้ทำโครงการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมเผ่าทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ในการศึกษาวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ในการปรับพฤติกรรมความเชื่อที่ถูกต้องหลักของพระพุทธศาสนา เขตเทศบาลนครเชียงราย ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ดังนั้น จึงขอความเมตตาอนุญาตจากท่านให้การอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ในวันเสาร์ ที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย เวลา ๑๓.๐๐ น. เพื่อคณะผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ในโครงการวิจัยดังกล่าว ทางคณะผู้วิจัย หวังว่าคงจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอกราบนมัสการขอพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบนมัสการเพื่อพิจารณา ให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบนมัสการ

(นายพัสกร อุ่นกาศ)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ผู้ประสาน
นายพัสกร อุ่นกาศ โทร. ๐๕๓-๗๑๒-๕๕๑๐
นายเทพบัณฑิต โทณงบัณฑิต โทร. ๐๕๓-๖๖๒-๕๕๑๓

ที่ ศธ ๖๑๔๙๐.๐๖

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทร. ๐-๕๓๓๑-๓๐๕๕ โทรสาร ๐-๕๓๓๑-๕๘๗๖

๑๑ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก

นมัสการ พระครูประพัฒน์รัตนพงศ์

ด้วยข้าพเจ้า นายพัสกร อุ่นภาค อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และคณะ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้ทำโครงการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมเผ่าทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ในการศึกษาวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ในการปรับพฤติกรรมความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา เขตเทศบาลนครเชียงราย ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ดังนั้น จึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านให้การอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ในวันที่เสาร์ ที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย เวลา ๑๐.๐๐ น. เพื่อคณะผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ในโครงการวิจัยดังกล่าว ทางคณะผู้วิจัย หวังว่าคงจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอกราบนมัสการขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบนมัสการเพื่อพิจารณา ให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบนมัสการ

(นายพัสกร อุ่นภาค)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ผู้ประสาน
นายพัสกร อุ่นภาค โทร. ๐๕๑-๘๒๑-๕๕๓๐
นายเทพบัณฑิต โหม่งบัณฑิต โทร. ๐๕๓-๖๒๑-๕๕๓๑

ที่ ศธ ๖๑๔๗/๑๐๕

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทร. ๐-๕๓๓๑-๗๐๕๕ โทรสาร ๐-๕๓๓๑-๕๘๗๖

๑๑ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน นายสถาพร แก้วคำ

ด้วยกระผม นายพัสกร อุ่นภาค อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และคณะ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้ทำโครงการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมฝังทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ในการศึกษาวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ในการปรับพฤติกรรมความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา เขตเทศบาลนครเชียงราย ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ดังนั้น จึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านให้การอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ในวันจันทร์ ที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๐.๐๐ น. เพื่อคณะผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ในโครงการวิจัยดังกล่าว ทางคณะผู้วิจัย หวังว่าคงจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา ให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความเคารพนับถือ

(นายพัสกร อุ่นภาค)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ผู้ประสาน
นายพัสกร อุ่นภาค โทร. ๐๘๑-๘๒๑-๕๘๗๐
นายเสถียรบัณฑิต โท้งบัณฑิต โทร. ๐๘๔-๖๒๑-๕๕๑๑

ที่ ศธ ๒๑๔๙/ว ๐๓

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทร. ๐-๕๓๗๑-๗๐๕๕ โทรสาร ๐-๕๓๗๑-๕๗๗๖

๑๑ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน นายสัมฤทธิ์ มหาวรรณ

ด้วยกระผม นายพัศกร อุ่นภาค อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และคณะ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้ทำโครงการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมเผ่าทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ในการศึกษาวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ในการปรับพฤติกรรมความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา เขตเทศบาลนครเชียงราย ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ดังนั้น จึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านให้การอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ในวันจันทร์ ที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. เพื่อคณะผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ในโครงการวิจัยดังกล่าว ทางคณะผู้วิจัย หวังว่าคงจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา ให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความเคารพนับถือ

(นายพัศกร อุ่นภาค)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ผู้ประสาน
นายพัศกร อุ่นภาค โทร. ๐๘๑-๘๒๑-๕๘๓๐
นายเทพบัณฑิต โท่งบัณฑิต โทร. ๐๘๔-๖๒๑-๕๕๓๓

ที่ ศธ ๖๑๔๙/ ๑๐๕

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทร. ๐-๕๓๗๑-๗๐๕๕ โทรสาร ๐-๕๓๗๑-๕๘๗๖

๑๑ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์ เรวัตร เรวโต

ด้วยข้าพเจ้า นายพัสกร อุ่นกาศ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และคณะ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้ทำโครงการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมเผ่าทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ในการศึกษาวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ในการปรับพฤติกรรมความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา เขตเทศบาลนครเชียงราย ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ดังนั้น จึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านให้การอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ในวันเสาร์ ที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ณ พุทธมณฑลสมโภช ๗๕๐ ปี เชียงราย บ้านต้นง้าว อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย เวลา ๑๕.๐๐ น. เพื่อคณะผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ในโครงการวิจัยดังกล่าว ทางคณะผู้วิจัย หวังว่าคงจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอกราบนมัสการขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบนมัสการเพื่อพิจารณา ให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบนมัสการ

(นายพัสกร อุ่นกาศ)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ผู้ประสาน
นายพัสกร อุ่นกาศ โทร. ๐๕๑-๘๖๖-๕๘๘๐
นายเสกบัณฑิต โหม่งบัณฑิต โทร. ๐๕๓-๖๖๖-๕๕๑๓

ที่ ศธ ๖๑๔๔/๑๐๒

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทร. ๐-๕๓๗๑-๗๐๕๕ โทรสาร ๐-๕๓๗๑-๕๗๗๖

๑๑ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน นายเสริม เวียงโสก

ด้วยกระผม นายพัศกร อุ่นกาศ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และคณะ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้ทำโครงการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมเผ่าทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ในการศึกษาวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ในการปรับพฤติกรรมความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา เขตเทศบาลนครเชียงราย ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ดังนั้น จึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านให้การอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ในวันอาทิตย์ ที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๕.๐๐ น. เพื่อคณะผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ในโครงการวิจัยดังกล่าว ทางคณะผู้วิจัย หวังว่าคงจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา ให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความเคารพนับถือ

(นายพัศกร อุ่นกาศ)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ผู้ประสาน

นายพัศกร อุ่นกาศ โทร. ๐๕๓-๘๒๓-๕๕๑๐

นายเสกบัณฑิต โท้งบัณฑิต โทร. ๐๕๓-๖๒๓-๕๕๑๓

ที่ ศธ ๖๑๔๙/๑๐๑

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทร. ๐-๕๓๗๑-๗๐๕๕ โทรสาร ๐-๕๓๗๑-๕๘๗๖

๑๑ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน นายกิจชัย วงศ์ราช

ด้วยกระผม นายพัลลภ อุ่นกาศ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และคณะ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้ทำโครงการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมเผ่าทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ในการศึกษาวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ในการปรับพฤติกรรมความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา เขตเทศบาลนครเชียงราย ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ดังนั้น จึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านให้การอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ในวันอาทิตย์ ที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๓.๐๐ น. เพื่อคณะผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ในโครงการวิจัยดังกล่าว หวังว่าคงจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา ให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความเคารพนับถือ

(นายพัลลภ อุ่นกาศ)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ผู้ประสาน

นายพัลลภ อุ่นกาศ โทร. ๐๕๓-๗๑๑-๕๕๙๐

นายเทพบัณฑิต โหม่งบัณฑิต โทร. ๐๕๓-๖๒๑-๕๕๓๓

ที่ ศธ ๖๑๔๙/๑-๐๕

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๕๖๐๐๐
โทร. ๐-๕๓๗๑-๗๐๕๕ โทรสาร ๐-๕๓๗๑-๕๘๗๖

๑๑ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก

นมัสการ พระครูสุธีสุตสุนทร,ดร.

ด้วยข้าพเจ้า นายพัสกร อุ่นภาค อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และคณะ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้ทำโครงการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแผ่ทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ในการศึกษาวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ในการปรับพฤติกรรมความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา เขตเทศบาลนครเชียงราย ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ดังนั้น จึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านให้การอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ในวันศุกร์ ที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย เวลา ๑๐.๐๐ น. เพื่อคณะผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ในโครงการวิจัยดังกล่าว ทางคณะผู้วิจัย หวังว่าคงจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอกราบนมัสการขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบนมัสการเพื่อพิจารณา ให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบนมัสการ

(นายพัสกร อุ่นภาค)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ผู้ประสาน
นายพัสกร อุ่นภาค โทร. ๐๕๑-๘๒๑-๕๘๓๐
นายเทพบัณฑิต โหม่งบัณฑิต โทร. ๐๕๑-๘๒๑-๕๕๓๓

ที่ ศธ ๖๑๔๙/ ๑.๐๐๘

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทร. ๐-๕๓๗๑-๗๐๕๕ โทรสาร ๐-๕๓๗๑-๕๘๗๖

๑๑ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน นายนิพนธ์ อ้ายไชย

ด้วยกระผม นายพัสกร อุ่นกาศ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และคณะ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้ทำโครงการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมเผ่าทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ในการศึกษาวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ในการปรับพฤติกรรมความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา เขตเทศบาลนครเชียงราย ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ดังนั้น จึงขอความเมตตาอนุญาตจากท่านให้การอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ในวันอาทิตย์ ที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. เพื่อคณะผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ในโครงการวิจัยดังกล่าว ทางคณะผู้วิจัย หวังว่าคงจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา ให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความเคารพนับถือ

(นายพัสกร อุ่นกาศ)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ผู้ประสาน
นายพัสกร อุ่นกาศ โทร. ๐๕๑-๖๒๑-๕๔๑๐
นายเทพบัณฑิต โท้งบัณฑิต โทร. ๐๕๔-๖๒๑-๕๔๑๑

ที่ ศธ ๖๑๔๗/ว-๑๐

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทร. ๐-๕๓๗๑-๗๐๕๕ โทรสาร ๐-๕๓๗๑-๕๘๗๖

๑๑ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก

นมัสการ พระอัคราภิกุทธิ์ สิริวฑฒโน,ดร.

ด้วยข้าพเจ้า นายพัสกร อุ่นภาค อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และคณะ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้ทำโครงการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมเผ่าทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ในการศึกษาวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ในการปรับพฤติกรรมความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา เขตเทศบาลนครเชียงราย ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ดังนั้น จึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านให้การอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ในวันศุกร์ ที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย เวลา ๑๒.๐๐ น. เพื่อคณะผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ในโครงการวิจัยดังกล่าว ทางคณะผู้วิจัย หวังว่าคงจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอกราบนมัสการขอพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบนมัสการเพื่อพิจารณา ให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบนมัสการ

(นายพัสกร อุ่นภาค)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ผู้ประสาน
นายพัสกร อุ่นภาค โทร. ๐๕๓-๗๐๕-๕๘๗๐
นายเทพบัณฑิต โทณบัณฑิต โทร. ๐๕๓-๖๐๕-๕๕๑๑

ภาคผนวก ค แบบสอบถาม

แบบสอบถามการวิจัย

ชื่อเรื่อง การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา
กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ชื่อผู้วิจัย นายพัศกร อุ่นภาค นายเสพบัณฑิต โหน่งบัณฑิต นายอรุณ สิทธีวงศ์

หน่วยงาน วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง แบบสอบถามการวิจัยนี้เป็นการถามความคิดเห็นเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ
พิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนา ซึ่งคำตอบที่ได้จะเป็นความลับ ผู้ตอบแบบสอบถามไม่มี
ส่วนได้ส่วนเสีย ขอให้ตอบแบบสอบถามแต่ละประเด็นคำถามที่ตรงตามความ
คิดเห็นของตนเองที่สุด

คำอธิบาย

แบบสอบถามมี ๓ ส่วน ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลส่วนตัว ส่วนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่
ส่งผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนา ส่วนที่ ๓ เป็นคำถามปลายเปิด ขอให้ผู้ตอบ
แบบสอบถามทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับข้อมูลของตนเอง

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลส่วนตัว

๑. เพศ ชาย หญิง
๒. อายุ ๒๐ - ๓๐ ๓๑ - ๔๐ ๔๑ - ๕๐ ๕๑ ขึ้นไป
๓. อาชีพ นักศึกษา ค้าขาย ราชการ ลูกจ้าง
๔. การศึกษา ต่ำกว่ามัธยม มัธยม ป.ตรี ป.โทขึ้นไป
๕. รายได้/เดือน < ๑๐,๐๐๐ ๑๐,๐๐๐ > ๒๐,๐๐๐ > ๓๐,๐๐๐ >

๖. จำนวนครั้งการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง

- ครั้งที่ ๑ ครั้งที่ ๒ ครั้งที่ ๓ ๔ ครั้งขึ้นไป

๗. จำนวนครั้งความสำเร็จหลังการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง

- ๑ ครั้ง ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง มากกว่า ๔ ครั้ง

๘. พิธีกรรมแฝงที่เคยเข้าร่วมปฏิบัติ

- พิธีสืบทอดตาลวง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ
- พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ๊กเงินตุ๊กทอง

๙. ความคาดหวังที่นิยมขอจากพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา

- การเงิน การงาน ความรัก สุขภาพ

๑๐. ความสำเร็จอันเนื่องมาจากพิธีกรรมแฝง

- การเงิน การงาน ความรัก สุขภาพ
- ไม่สำเร็จ ไม่แน่ใจ สบายใจ

๑๑. เหตุการณ์ที่ทำให้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง

- ป่วย อยากทดลอง ทำตามประเพณี
 อยากประสบความสำเร็จ เชื่อว่าเป็นมงคล

๑๒. ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงเพื่อใคร

- ตนเอง พ่อแม่ ลูก
 ญาติ คนรัก เพื่อน

ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนา ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดของตนเองมากที่สุด ตามระดับหมายเลข ดังนี้

หมายเลข	๕	หมายถึง	ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ	มากที่สุด
หมายเลข	๔	หมายถึง	ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ	มาก
หมายเลข	๓	หมายถึง	ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ	ปานกลาง
หมายเลข	๒	หมายถึง	ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ	น้อย
หมายเลข	๑	หมายถึง	ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ	น้อยที่สุด

ข้อ	คำถามว่า “พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ๊กเงินตุ๊กทอง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ”	ระดับความคิดเห็น				
		๑	๒	๓	๔	๕
	ปัจจัยภายใน					
๑	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านร่ำรวยได้หรือไม่					
๒	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านหายป่วยได้หรือไม่					
๓	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านโชคดีได้หรือไม่					
๔	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านอายุยืนได้หรือไม่					
๕	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีอำนาจได้หรือไม่					
๖	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีเสน่ห์ได้หรือไม่					
๗	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีคนรักได้หรือไม่					
๘	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีงานดีได้หรือไม่					
๙	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีบิรวารได้หรือไม่					
๑๐	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีความสุขได้หรือไม่					
๑๑	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านแคล้วคลาดได้หรือไม่					
๑๒	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีสมบัติได้หรือไม่					
	ปัจจัยภายนอก					
๑๓	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงมีความศักดิ์สิทธิ์หรือไม่					
๑๔	ท่านเห็นประชาสัมพันธ์พิธีกรรมแล้วอยากเข้าร่วมหรือไม่					
๑๕	ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ด้วยคิดว่าเป็นประเพณี					

ข้อ	คำถามว่า “พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ”	ระดับความคิดเห็น				
		๑	๒	๓	๔	๕
๑๖	เมื่อท่านดวงตก ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง					
๑๗	หากท่านป่วย ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง					
๑๘	หากท่านฝันร้าย ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง					
๑๙	วันพิเศษของชีวิต ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง					
๒๐	หากหน่วยงานท่านจัดพิธีกรรมแฝง ท่านต้องเข้าร่วมพิธีกรรม					
๒๑	หากญาติป่วย ท่านจะแนะนำให้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง					
๒๒	ท่านพบพิธีกรรมกำลังเริ่ม ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรม					
๒๓	ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นพระ ท่านจึงคิดว่าควรเข้าร่วม					
๒๔	ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นคฤหัสถ์ ท่านจึงคิดว่าควรเข้าร่วม					

ขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณครับ

ภาคผนวก ง กรอบคำถามในการสัมภาษณ์

โครงสร้างคำถามสัมภาษณ์

ชื่อเรื่อง	การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนา กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
ชื่อผู้วิจัย	นายพัสกร อุ่นภาค นายเสพบัณฑิต โหน่งบัณฑิต นายอรุณ สิทธิวงศ์
หน่วยงาน	วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
คำชี้แจง	แบบสอบถามการวิจัยนี้เป็นการถามความคิดเห็นเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ พิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนา พิธีกรรมแฝง ในที่นี้ หมายถึงเฉพาะ พิธีสืบทอดหลวง พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ซึ่งคำตอบที่ได้จะเป็นความลับ ผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ขอให้ผู้ใช้ให้ สัมภาษณ์ตอบคำถามตามความคิดเห็นของตนเองได้อย่างมีอิสระเสรี

๑. ท่านคิดว่า อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนา ของผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

.....

๒. ท่านคิดว่า ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อผู้เข้าร่วมพิธีมากน้อยเพียงใด

.....

๓. ท่านคิดว่า ความเป็นประเพณีนิยมของพิธีกรรมแฝง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้หรือไม่ อย่างไร

.....

๔. ท่านคิดว่า ผู้ประกอบพิธีกรรมควรเป็นพระ หรือ คฤหัสถ์ ที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้มากที่สุด เพราะเหตุใด

.....

.....

๔. ข้อเสนอแนะ

๑) เติบโตขยาย

- ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมผ่านทางพุทธศาสนา เป็นกิจกรรมเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคคลทั่วไป เช่น เด็กปฐมวัย ผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สุขสบายใจ
- ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมผ่านทางพุทธศาสนา เป็นประเพณีประจำท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและให้ท้องถิ่นมีกิจกรรมหลักในการยึดถือปฏิบัติเป็นประจำ
- ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมผ่านทางพุทธศาสนาเป็นทุนทางสังคม เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน
- ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมผ่านทางพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมในการสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในหมู่คณะของชุมชน
- ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมผ่านทางพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมในการสร้างสรรค์สังคมให้อยู่สันติสุขปราศจากข้อหาตระแวงซึ่งกันและกัน
- ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมผ่านทางพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สนใจในการเรียนรู้เพื่อการเป็นผู้ประกอบการที่ดีและผู้ใช้สร้างผลิตภัณฑ์ทางพิธีกรรมแล้ว
- ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมผ่านทางพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรม ในการเป็นวัดอุทิศทางเดินค้าแห่งการท่องเที่ยว

๒) การวิจัยครั้งต่อไป

- ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาพิธีกรรมผ่านทางพุทธศาสนา สู่การเป็นประเพณีประจำท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
- ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาพิธีกรรมผ่านทางพุทธศาสนา สู่การเป็นกิจกรรมสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาพิธีกรรมผ่านทางพุทธศาสนาให้ขยายได้
- ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาพิธีกรรมผ่านทางพุทธศาสนา สู่การเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมแห่งการท่องเที่ยว

เจ้าของ

คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณะผู้จัดทำ

- ๑.พระมหาณรงค์ศักดิ์ เสปมไฉญ์ ที่ปรึกษา
- ๒.นายเสกขันธ์เขต โทษะบังษิต ประชาน
- ๓.นายพิสิทธ์ อุบาคศ กรรมการ
- ๔.นายสมพงษ์ แซ่ห่อ กรรมการ
- ๕.นายธีระพงษ์ เกียรติไพยนต์ กรรมการ
- ๖.พระชยานนท์ ชยามนโท เลขานุการ

ออกแบบ/ศิลปกรรม: นายเสกขันธ์เขต โทษะบังษิต

ผู้พิมพ์: นายเสกขันธ์เขต โทษะบังษิต

พิสูจน์อักษร: นายพัลลภ อุ่นภาค

ภาคผนวก จ เอกสารแผนปฏิบัติการเผยแพร่องค์ความรู้

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
โครงการเผยแพร่ผลงานการวิจัยของคณาจารย์
คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

การผลิตบัณฑิตเป็นนักบริหารองค์ภาครัฐ

การสร้างความมั่นคงทางการศึกษาของคณะสงฆ์เชียงราย

การจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ

การศึกษาค้นคว้าและวิจัยทางสังคมศาสตร์

และการให้บริการวิชาการแก่สังคม

คือ

พันธกิจ ของสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ประวัติผู้วิจัยและคณะ

๑. ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล ผศ.ประกอบ อยู่ชมบุญ

ที่อยู่ ๑๐๖ หมู่ ๒ ตำบลริมกก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๕๗๑๐๐ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘๖-๑๙๗-๖๙๑๐

๒. หัวหน้าโครงการวิจัย

๒.๑ ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นายพัสกร อุ่ณกาศ

(ภาษาอังกฤษ) Mr.Passagorn Ungard

๒.๒ เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน

๒.๓ ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

๒.๔ หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดอยจำปี ถนน
ฤทธิประศาสน์ ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ ๕๗๐๐๐ โทรศัพท์
๐๕๓-๗๑๕๘๗๖ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘-๑๘๒๑-๕๘๓๐ โทรสาร ๐๕๓-๗๑๕๘๗๖ E-mail.
Mommam2106@gmail.com

๒.๕ ประวัติการศึกษา

ระดับการศึกษา	คุณวุฒิ	สาขา	สถาบัน	พ.ศ.

ปริญญาตรี	กศ.บ.	พลศึกษา	ม.ศรีนครินทรวิโรฒ	๒๕๓๖

ปริญญาโท	ร.ป.ม.	รัฐประศาสนศาสตร์	ม.ราชภัฏเชียงราย	๒๕๕๑

๒.๖ สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)

-

๒.๗ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดย
ระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือ
ผู้ร่วมวิจัยในแต่ละข้อเสนอการวิจัย

- หัวหน้าวิจัย โครงการวิจัยการศึกษาองค์ความรู้และสถานภาพทางสังคมของการแพทย์
พื้นบ้าน : กรณีศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมภูมิปัญญาการนวดของชุมชน ในจังหวัด
เชียงราย (ทุน วช. โครงการเสริมจลัน ปีงบประมาณ ๒๕๕๘)

- ผู้ร่วมวิจัย โครงการวิจัย การพัฒนากลยุทธ์และเกณฑ์ชี้วัดของวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัด
เชียงราย (โครงการเสริมจลัน)

- ผู้ร่วมการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์บ้านห้วยसानยาว ตำบล
ดงมะดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย (ทุน วช. กำลังดำเนินการวิจัย ปี ๒๕๖๑)

๓. ประวัติผู้ร่วมวิจัย

๓.๑ ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นายเสพบัณฑิต โห่งบัณฑิต

(ภาษาอังกฤษ) Mr.Sepbandit Hnongbundit

๓.๒ เลขบัตรประจำตัวประชาชน**๓.๓ ตำแหน่งปัจจุบัน** อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย**๓.๔ หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก**

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดอยจำปี ถนน
 ฤทธิประศาสน์ ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ ๕๗๐๐๐ โทรศัพท์
 ๐๕๓-๗๑๕๘๗๖ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๙๔-๖๒๑๕-๕๑๑ โทรสาร ๐๕๓-๗๑๕๘๗๖ E-mail.
 Pathomkunsai@hotmail.co.th

๓.๕ ประวัติการศึกษา

ระดับการศึกษา	คุณวุฒิ	สาขา	สถาบัน	พ.ศ.
ปริญญาตรี	พธ.บ.	บาลีพุทธศาสตร์	มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๒๕๔๖
ปริญญาโท	รป.ม.	รัฐประศาสนศาสตร์	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง	๒๕๕๖

๓.๖ สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)

บาลีสถาปนศาสตร์ ป.ธ.๖ (สามารถแต่งฉันทบาลี และการแปลภาษาบาลี)

**๓.๗ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดย
 ระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือ
 ผู้ร่วมวิจัยในแต่ละข้อเสนอการวิจัย**

- ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง การศึกษาองค์ความรู้และสถานภาพทางสังคมของการแพทย์พื้นบ้าน
 กรณีศึกษา : ภูมิปัญญาการนวดของชุมชนในจังหวัดเชียงราย (รออนุมัติจบ ปี ๒๕๕๘)

- หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาปั้นฝ้ายทอผ้าจุกจุกถิ่นท้องถิ่น
 ล้านนา ผ่านพิธีกรรมทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัด
 เชียงราย (ทุน สกอ. โครงการเสร็จสิ้น ปี ๒๕๕๙)

- หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง กระบวนการจัดการเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอ
 เชียงแสน จังหวัดเชียงราย (ทุน สพ. รออนุมัติจบ ปี ๒๕๖๐)

- หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง การตีความและถอดความรู้จากบทสวดขวัญภาคอีสาน
 สู่วรรณกรรมเพื่อเยาวชน (ทุน กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กำลังดำเนินการวิจัย ปี ๒๕๖๑)

- หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์บ้านห้วยสำนยาว
 ตำบลดงมะตะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย (ทุน วช. กำลังดำเนินการวิจัย ปี ๒๕๖๑)

๔. ประวัติผู้ร่วมวิจัย**๔.๑ ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย)** นายอรุณ สิทธิวงศ์

(ภาษาอังกฤษ) Mr.Aroon Sithivong

๔.๒. เลขบัตรประจำตัวประชาชน**๔.๓ ตำแหน่งปัจจุบัน** อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย**๔.๔ หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก**

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดอยจำปี ถนน

ฤทธิประศาสน์ ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ ๕๗๐๐๐ โทรศัพท์
๐๕๓-๗๑๕๘๗๖ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘๑-๙๙๓-๙๙๐๐ โทรสาร ๐๕๓-๗๑๕๘๗๖

E-mail: aroon_๙๙๐@hotmail.com

๔.๕ ประวัติการศึกษา

ระดับการศึกษา	คุณวุฒิ	สาขา	สถาบัน	พ.ศ.
ปริญญาตรี	คบ.	อุตสาหกรรมศิลป์	ราชภัฏเชียงราย	๒๕๓๓
ปริญญาโท	พธ.ม.	พระพุทธศาสนา	มจร.	๒๕๕๕

๔.๖ สาขาวิชาการศึกษาที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)

-

๔.๗ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดย
ระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือ
ผู้ร่วมวิจัยในแต่ละข้อเสนอการวิจัย

- ผู้ร่วมการวิจัย โครงการวิจัย เรื่อง การสร้างแอปพลิเคชันบล็อกสำเร็จรูป มคอ.๓-๕ โดย
การมีส่วนร่วมของ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนาและภาคีเครือข่าย ในภาคเหนือ
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๑

- ผู้ร่วมการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์บ้านห้วยสำนยาว
ตำบลดงมะตะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย (ทุน วช. กำลังดำเนินการวิจัย ปี ๒๕๖๑)

